

Who Is
Jesus?

عیسای مه سیح
کیه

گریگ گیلبرت

پیداچوونه وهی

تریپ لی

وه رگیپران:

م. چنار

بنیادنانی کلّیسای ته ندروست

عیسای مه سیح کییه؟

چۆن کلّیسا پاریزگاری له ناوی عیسا ده کات

گریگ گیلبرت

پیداچوونه وهی تریپ لی

Email: jamala@worksmail.net

Email: contact@handofhelp.info

Skype: [jamalabumajd](https://www.skype.com/people/jamalabumajd)

www.handofhelp.info

UK: +44 (0) 7966 610944

Iraq: +964 (0) 751 792 5515

iraq, erbil, Ankawa, Hershem 28 / 23

ئەم بەرھەمە وەرگىرانىڭكى لە كىتئىبى ئىنگىلىزى

Who Is Jesus?

Copyright © 2015 by Gregory D. Gilbert

Published by Crossway

1300 Crescent Street

Wheaton, Illinois 60187

● ناوى كىتئىب: عىساي مەسىح كىنئە؟

● نووسەر: گرئىگ گىلبرت

● وەرگىرانى: م. چنار eng.srush@gmail.com

● چاپى يەكەم، ۲۰۲۰

● چاپخانىھ:

● تىراژ: ۱۰۰۰ دانە

● ژمارەى سپاردن:

مافى چاپكردنى لەلايەن رىكخراوى هاند ئۆف ھىلپ پارىزراوھ

ھەموو ئايەتەكانى لە چاپى كوردى سۆرانى ستاندەرەوھ (KSS) وەرگىراوھ. ھەموو مافەكانى پارىزراوھ.

Who Is Jesus?

Copyright © 2015 by Gregory D. Gilbert

Published by Crossway

1300 Crescent Street

Wheaton, Illinois 60187

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form by any means, electronic, mechanical, photocopy, recording, or otherwise, without the prior permission of the publisher, except as provided for by USA copyright law.

Cover design: Matthew Wahl

First printing 2015

Printed in the United States of America

Scripture quotations are from the ESV[®] Bible (The Holy Bible, English Standard Version), copyright © 2001 by Crossway, a publishing ministry of Good News Publishers. 2011 Text Edition. Used by permission. All rights reserved.

All emphases in Scripture quotations have been added by the author.

9Marks ISBN: 978-1-951474-61-4

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

Gilbert, Greg, 1977–

Who is Jesus? / Greg Gilbert.

pages cm. — (9Marks books)

Includes bibliographical references.

ISBN 978-1-4335-4350-0 (tp)

1. Jesus Christ—Person and offices. I. Title.

BT203.G55 2015

232—dc23 2014016639

Crossway is a publishing ministry of Good News Publishers.

LB 25 24 23 22 21 20 19 18 17 16 15

15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

”عیسا له قوتابیه کانی پرسى: «ئیه ده لاین من کیم؟» پیوسته له سهر هه موومان وه لآمی ئه و پرسیاره بدهینه وه. بویه گریگ گیلبرت (Greg Gilbert) به نئو لاپه ره کانی کتیبی پیروژدا ده گهریت به شیوهیه کی خویندراوه و پوخته و سهرنچراکیش بۆ ئه وهی ئه و راستیه هه لیبنجیت که عیسای مه سیح سه بارهت به خوی گوتوویه تی. ئه م کتیه گرنکه بۆ باوه پدار به مه سیح و ئه و که سه ی به دوای راستیدا ده گهریت.“

جیم دالی (Jim Daly)

سه روکی ده زگای چرپوونه وه له سهر خیزان

”به هادرتین شت که گریگ هه یه تی توانایه تی له سهر ئاسانکردنی بابته قووله کان. ههروهک کتیه که ی به ناوی «مزگینی ئینجیل چیه؟ (What is the Gospel?)» یارمه تیمان ده دات له سهر جیاکردنه وهی مزگینی راسته قینه له ساخته، ئه م کتیه شی یارمه تیمان ده دات بۆ ناسینه وهی مه سیحی خاوه ن شکۆ ههروهک خوی به خشی به به راورد له گه ل به وهی له سه ری ده یلین.“

ج. د. گریه (J. D. Greear)

شوانی کلیسای لووتکه (The Summit Church)

له دورهام، کارۆلینای باکور

وه نووسه ری کتیبی «عیسا به رده وامه... بۆچی ئه و رۆحه ی له تۆدایه باشتره له وهی عیسا له پالت بیت؟»

”له گه ردووندا پرسیاریکی له وه گه وره تر نیه: «عیسای مه سیح کیه؟» بویه گریگ گیلبرت خاوه نی ئه قلیکی دره وشاوه و دلکی شوانانه، ههنگاو به ههنگاو ئه وه هه لده پزیت، به ژیری و ئسانی. جا ئه گه ر گومانته هیه و بۆ جاری یه که م له م شتانه ده گهریت، یانیش ماوه یه کی دریزه باوه پداریت، ئه م کتیه ده تبات به ره و ئه و شوینه ی هه موومان پیوستمان پییه تی بۆی بچین - به ره و شکۆی خودا له به رده م عیسای مه سیح.“

راسیل دی. مور (Russell D. Moore)

سه روکی ده زگای نازادی ره وشتی و ئایینی

نووسه ری کتیبی «ئه زمونکراو و تاقیکراوه»

”پروونه که کتیبکی مه سیحیه، به لām به پریز و رهوشته به رزییه وه مشتومر له گهل
ئهوانه دا ده کات که گومانیان هه یه، وه یارمه تیده ره بو بیرکردنه وهی ته واو له عیسای
مه سیح. که گریگ له نوپوه تیشک ده خاته سه ر دیمه نه ناسراوه کان، به وه شیوه یه
راستییه کان به واتا کانییه وه ده به ستیته وه. کتیبکی لیها تووانه یه، به لām هه روه ها ساده یه
و پر له یه زداناسی جوان به گویره ی کتیبی پیروژ. ئه ی خوینهر، ئه مه بانگه یشته بو
تو، بو ئه وه ی عیسای مه سیح بناسیت.“

(Mark Dever) مارک ده فەر

واشتوون دی. سی، شوانی کلیسای. (Capitol Hill Baptist Church)

وه سه روکی ریخراوی «نو نیشانه که»

”ئه م کتیبه له هه مان کاتدا له سه ر دوو شت کار ده کات: به دلناییه وه عیسای مه سیح
له تیو ئه و سه رده مه داده نیت که تییدا هاتووه، وه ده ریده خات بوچی له رووی
ئه قلییه وه نا کرئ له وو به جیبه یلدریت. ئه و کتیبه بو ئه وانیه که بیران له عیسای
مه سیح نه کردو ته وه، هه روه ک بو ئه وانیه که پیمان وایه زیاد له پیویست ده زانن.“

(Timothy George) تیموسی جورج

پراگری دامه زینهری کولیژی بیسون بو خویندنی یه زداناسی

وه سه رنووسه ری «چاکسازی رافه ی کتیبی پیروژ»

”گرنه ترین دوو پرسیار سه باره ت به عیسای مه سیح که پیویسته مروف وه لامیان بدانه وه
ئه وانه ن: به دیار یکراوی عیسای مه سیح کتیه؟ وه گونجاوترین هه لوستی من چیه به رامه ر
به ئه و؟ بو یه گیل به رت به کاریگه رییه وه له م کتیه گرنه گه دا گفتوگو سه باره ت به م پرسیارانه
ده کات. له و کاته ی که عیسا له قه یسه رییه ی فیلیپوس بو و له قوتابییه کانی پرسی سه باره ت
به و را و بوچوونانه ی له سه ر پیناسی ئه و هه یه، پرسیاریکی دیکه ی وه ک ئه و پرسیاره نییه که
وه لآمه که ی لیکه وته ی هه تاهه تایی هه ییت. ئه م کتیه تیبینی وردی هه یه که به ده ستلیدانی
رۆحی خودا نووسراوه که په رده له سه ر عیسا لاده دات، ئه و مه سیحه.“

(Paige Patterson) پایج پاترسون

سه روکی کولیژی ساوس ویسترنی له ناوه لکیشان بو خویندنی یه زداناسی

”ئەم كىتپە كورتە پۈتۈن مەزنى دەپت بۆ گۈرۈنى خەلك - لە نىويشيان ئەو
وهرزىشوانانەى مەشقىان پى دەكەم - بۆ باشترىن خەلك بە درىزايى چەندىن
سەردەم.“

رون براون (Ron Brown)

مەشقىارى تىپى كۆرن ھىكرز لە زانكۆى نىراسكا

”من بەردەوام بەدوای كىتپى كورت و شكۆمەندانەدا گەپرېم سەبارەت بە ژيانى عىساي
مەسىح بتوانم بىدەمە ئەو كەسەى بەراستى بىھوئىت بزائىت عىساي مەسىح كىپە، وە
چى كردووھ. ئىستاش ئەوھى بەدوایدا دەگەپام لەم كىتپەدا دۆزىمەوھ. گرېگ گىلېرت
راست دەكات لەوھى دەپت: «چىرۆكى عىساي مەسىح چىرۆكى پىاويكى چاك نىپە؛
بەلكو چىرۆكى داواكارى تەختى پاشايەتپە.» بەلگەكان لەبەرچاۋ بگرە كە لەم كارەدا
پىشكەش كراون، چاودىرى بكە بەرەو كوئىت دەبەن.“

دانىال ل. ئەكىن (Daniel L. Akin)

سەروكى كۆلىژى ساوس ئىسترنى لەئاوھەلكىشان بۆ خوئندنى يەزدانناسى

پیشکەشە بە
جاستن و جاک و جۆلێت

ناوه پړوك

لاپه پره

- ۱ پيشه كى له نووسينى تريب لى
- ۳ به شى يه كه م: چوڼ بير ده كه يته وه؟
- ۱۱ به شى دووهم: پياوړكى نااسايى و زياتریش
- ۲۱ به شى سييه م: پاشای ئيسرائيل و پاشای پاشايان
- ۳۳ به شى چوارهم: مه زنه كه «من تهوم»...
- ۴۰ به شى پينجه م: ... يه كيكه له تيمه
- ۵۰ به شى شه شهم: كوټا سه ركه و تنى ئادهم
- ۶۹ به شى حه و ته م: به رخی خودا و قوربانى له پيناوى مروؤف
- ۸۰ به شى هه شته م: خودای هه ستاوه و دادوهر
- ۹۹ كوټايى: كى ده لى ته وه منم
- ۱۰۱ نه م زنجيره يه

پیشہ کی

لہ نووسینی تریپ لی

ٹایا ہیچ جارپک شتہ کانت لی تیکہ ل بووہ و بیٹ و ابیت کہ کہ سیٹک کہ سیٹکی دیکہ یہ؟ لہ بیرمہ کہ جارپک لہ ٹاھہ نگیک بووم لہ گہ ل ہاوپریہ کی سہ ردمی خویندنی ناوہ ندیم۔ تازہ گہ یشتبووین کہ (Nicole) نیکولی ہاوپریمان بینی لہ گوشہ یہ کی ژوورہ کہ راوہ ستابوو کاتیک کی خوشی بہ سہ ردمہ برد۔ ٹیمہ پڑی پیشتر ماوہ یہ ک لہ گہ ل نیکول و کچہ ہاوپریکہ ی بووین کہ سکپر بوو، ہریرمان بچین و سلایان لی بکہین۔ بہ م شیوہ یہ، ہاوپریکہ م سلای لہ نیکول کرد، ٹینجا بہ پیکہ نینہ وہ ٹماڑہ ی بو سکی کچہ ہاوپریکہ ی کرد و بہ ہیواشی پرسی: «مندالہ کہ چونہ؟». تاکہ کیشہ ٹہوہ بوو کہ ٹہمہ ہاوپریہ کی دیکہ ی دیکول بوو، وہ سکپر نہ بوو۔ چہ ندہ سوپاسگوزار بووم کہ من دہ ستم بہ گفتوگو نہ کردبوو!

رہ نگہ بابہ تہ کہ شہ رمہ زارکہر و پیکہ نیناوی بیت کاتیک سہ بارہ ت بہ ناسنامہ ی کہ سیٹک لیت تیکہ ل دہ بیت۔ بہ لام خوٹ تووشی مہ ترسی ٹہوہ دہ کہیت گہ مزانہ دہر بکہویت و سووکایہ تی بہ کہ سی بہ رامبہر بکہیت، لہ بہر ٹہوہ وا باشترہ کہ بہر لہوہی دہ ست بہ قسہ بکہیت دلنیا بیتہ وہ۔

ٹہم کتیبہ ی لہ بہ ردمہ ستہ سہ بارہ ت بہ پیناسی کہ سیٹکی دیکہ یہ، بہ لام لی ردا مہ ترسیہ کہ زور گہ ورہ تر ہہ یہ؛ کاتیک باسی عیسی مہ سیح دہ کہین، ٹیمہ خو مان دہ خہینہ خانہ یہ کی دیکہ کہ جیاوازہ لہ ناسینہ وہی ہاوپری یان یاوہ ریکی کون۔ لی ردا حالہ تہ کہ تہ نہا تہ رقبوونہ وہ نیہ کاتیک گومانی خراپمان دہ بیت بہ پیناسی عیسی مہ سیح، بہ لکو بابہ تہ کہ کارہ ساتباریشہ۔

لہ بہر ٹہوہ گریگ گیلبرت لہ سہرہ تاوہ پیمان دہ لیت کہ ناویشانی کتیبہ کہ «عیسی مہ سیح کتیبہ؟» گرنگزین پرسیارہ کہ بتوانین بیکہین۔ لہ وانہ یہ ٹہمہ شتیکی گہ مزانہ بیت بو ٹہوانہ ی بہ دو راستیدا دہ گہ ریٹن و ٹہوانہ ی گومان دہ کہن، رہ نگہ بو ہہ ندیک باوہ پرداریش بہ مہ سیح و ابیت۔ بہ لام ٹہ گہر لہ خویندنہ وہ بہ ردمہ وام بیت ٹہوہ دہ بینیت کہ ٹہم پرسیارہ دہ کاتہ پرسیاریکی بنہ رتہ تی۔ بہ لی، لہ شہ قام یان لہ ٹاھہ نگیک تووشی مہ سیحی سہ روکی ناشتی نابین؛ بابہ تہ کہ پہ یوہ ستہ بہ بہ یہ کہبہ ستنی ناو بہ روخسار، بہ لام پیویستہ کردانہ وہی بہ ریٹن و متمانہ وہ ہہ بیت کہ شایستہ یہ تی۔

بۆ ئۈۈنە گرىگ نووسىۋىيەتى: «لەو ساتەۋەى كە درك دەكەيت بەۋەى عىساي مەسىح بەراستى خودايە؛ ۋە ئەو پەيوەندىيەكى ناۋازە و تايبەتى ھەيە لەگەل خوداي باوك، ھەروەھا دەشزانىت ئەگەر بەتەۋىت ئەو خودايە بناستى كە تۆى بەدەيپناۋە، پىۋىستت بەۋەيە عىساي مەسىح بناستى. ھەرگىز پىگايەكى دىكە نىيە».

ئەگەر عىسا تەنھا پايۋىكى دىكە بىت، ناسىنى ھىچ جياۋازىيەك لە ژيانتدا دروست ناكات. بەلاك ئەگەر كوپرى خودا و تاكە پزگاركارى جىهان بىت، ئەوا ناسىنى ھەموو جياۋازىيەك دروست دەكات.

زۆر جار گومانە كانمان تىكەل دەبىت لە نىۋان عىساي مەسىح و پياۋىكى دىكەى ئاسايى، يان مامۇستايەكى دىكەى چاك، يان تەنھا پىغەمبەرىكى دىكە. بەلام ھىچ يەك لەو ۋەسەفانە بەس نىيە. لەبەر ئەۋە گرىگ لەم كىتپەدا يارمەتىمان دەدات، بۆ ئەۋەى بە باشى بىر بگەينەۋە لەۋەى بەراستى عىساي مەسىح كىيە.

حەزم لەم كىتپەيە لەبەر ئەۋەى چىژبەخشە، ۋە كاتىكى خۆشم لە خويىندەۋەى بەسەربرد. ئەمە كىتپىكى سادەيە بۆ ئەۋەى ھەر كەسىك بىخويىتتەۋە، ھەروەھا ئەم كىتپە چارەسەرى پرسیارى واقىعى دەكات. ھەروەھا حەزم لەم كىتپەيە لەبەر ئەۋەى پىرە لە دەقى كىتپى پىرۆز. ئەۋەى گرىگ ھەۋل نادات بىكات ئەۋەيە دروستكردى شىۋازى نوۋ بۆ تەماشاكردنى عىساي مەسىح، تاكە گرنىگىدانى بە راستەقىنەيى مېژۋۋى كىرارىيە. ئەۋەى عىساي مەسىحە كىيە؟ بۆچى بۆ ئىمە گرنگە؟ لەبرى ئەۋەى گرىگ لەسەر ئەۋەى مېژۋۋۋوسانە چىرپىتتەۋە كە ھەرگىز عىسايان نەبىنۋە، ئەۋەى لەسەر گەۋاھى ئەۋەى كەسانە چىرپەتتەۋە كە مەسىحيان بىنۋە و شاىتەتھالى جىى مەمانەن، ۋە گرنكى بە وشەى خودا دەدات، لەبەر ئەۋەى ئەۋەى كىتپە شاىانى قسەيە، ۋە دەكرى بلىين كە تواناي گۆپىنى ژيانى ھەيە.

عىسا سەبارەت بە خۆى بە روۋنى قسەى كىرۋە، بە درىژايى مېژۋۋە كەسايەتتەيەكە لە ھەموو كەسايەتتەيەك زياتر قسەى لەسەر كراۋە. ئەۋەى گوتى كە ئەۋەى چىيە؟ ۋە ئايا بەراستى وايە؟ ناتوانم بىر لە كىتپىكى لەمە باشتر بگەمەۋە بۆ ۋەلامدانەۋەى ئەۋەى پىرسارىانە. پىم وايە كە ئىۋەش پىى بەرەكەتدار دەبن ۋەك من بەرەكەتدار بووم.

ترىپ لى (Trip Lee)

گۆرانىبىژى راپ، ۋە شۋانى كلىسا،

نووسەرى كىتپى «ھەستەۋە: ھەستە

ۋە لەنپو شكۆى خوداي مەزندا بژى»

به شی یه کهم چون بیر ده که یته وه؟

بیّت وایه که عیسی مه سیح کییه؟

رهنگه به ته وای بیرت له پرسیاره که نه کرد بیته وه، وه ده کریّ به شیوازیک له وه تیبه گیت. پروونه که ئیمه باسی پیاویک ده که ین له سه ده ی یه کهم له خیزانیکی دارتاشی جوله که ی نه ناسراو له دایک بووه. ههروهک عیسا هیچ پۆستیکی رامیاری نه بووه، فه زمانه وایسی نه ته وه یه کی نه کردوو، سه رکردایه تی له شکریکی نه کردوو، وه ته نانه ت چاوی به هیچ ئیمپراتوریکی پۆمانی نه که وتوو. به لکو به ساده یی ئه و پیاوه بۆ سئ سال و نیو خه لکی فیّری شتی ره وشتی و پۆحی ده کرد، ده قی پیروزی جوله که ی بۆ گه ل ده خوینده وه و راقه ی ده کرد. وه ئه گه ر همانه ویت باوهر به وه بکه ین که شایه تحاله کان له سه ر ژیانسی ئه و تۆماریان کردوو، سه رباری ئه وه عیسی مه سیح هه ندیک کاری تایبه تی کردوو. ههروه ها ده بینین که عیسا پیچه وانه ی ته وژمی ده سه لآندارانی سه رده می خو ی بووه، له دوا ی ماوه یه ک که زوری نه خایاند له دوا ی ده سستیکی ئاشکرای خزمه ته که ی، گه شته که ی گه یانندیه له خاچدان له ژیر فه رمانی یه کی که له فه رمانه و هه ریما یه تیبه کانی سه ر به پۆما، که له پرووی کارگیزییه وه سه تمکار بوو، یه کی که له کارگیره ناوه ندییه کانی شوینکه وته یان که ده سه لات ی راسته قینه ی هه بوو.

سه رباری ئه وه، ئه م پرووداوانه نزیکه ی به ر له دوو هه زار سال پروویان داوه. که واته بۆچی هه تا ئیستاش قسه ی له سه ر ده که ین؟ وه بۆچی عیسی مه سیح پیاویکه ده ر بازبوون لیّ نییه؟

ده رفه تیک به عیسا بده

رای که سییت له سه ر مه سیح هه رچییه ک بیّت، ده کریّ هاوړا بین له سه ر ئه وه ی ئه و که سایه تیبه کی دیاره له میژووی جیهان. بۆیه یه کی که له میژوونووسه دیاره کان کاریگه ری مه سیح به راورد ده کات به وه ی ده لیت: ”ئه گه ر توانرا به موگناتسیکی گه وره هه موو پارچه کانزاییه کانی میژوو کیش بکریّت چه نده کاریگه ری له ناوه که ی هه یه،

ئېتر چيمان دەمىنئتەوہ؟^a ئەوہ پرسىارىكى باشە، وەلامەكەى ئەوہیە: «زۆر نا!».

وہلامى ئەو پرسىارە ئاسان نىيە؛ چونكە زۆربەى كات ئىمە ناتوانىن ھاورا بين لەسەر ناسنامەى راستەقىنەى مەسىح. وە راستە كە كەمىنەى كەم ھىشتا گومان لە بوونى دەكەن، راستىيە بنەرەتییەكان سەبارەت بە ژيانى - لە كوۆى و كەى ژياوہ، وە چۆن مرد- بە شىوہى كە گشتى ھەمووان ھاوران لەسەرى. بەلام ھىشتا جياوازييەكى پروون سەبارەت بە گرنكى ژيان و مردنى ھەيە، تەنانەت لە نىو ئەوانەش كە دەلێن كرىستيانن. ئايا پىغەمبەر بوو؟ يان مامۆستا بوو؟ يان تەواو شتىكى دىكە بوو؟ ئايا كورپى خودا بوو، يان تەنھا پياوئىكى خاوەن بەھرەى كە ناوازە؟ لەوہش گرنگتر، ئەو پىي و ابوو خۆى كىيە؟ ئايا ھەر لە سەرەتاوہ مردنى لەسەر دەستى رۆمەكان بەشئىك بوو لە پلانەكەى، يان كەوتە نىو شوپن و سەرەدەمىكى نەگونجاو؟ لەدواى ئەوہ پرسىارىكى گرنگتر دىت: ئايا عىسا لەدواى لەخاچدانى بە مردووى مایەوہ، وەك ھەموو مردووەكانمان، يان... لە گۆردا نەمايەوہ؟

سەربارى ھەموو جياوازييەكان، ھەمووان لەسەر يەك شت ھاوران: عىسا كەسىكى نااسايى بوو، بە شىوہى كە قسەى كردووە و كارى كردووە كە لەلاى كەسانى ئاسايى ناوازە بووہ. لەوہش زياتر، قسەكانى عىسا تەنھا قسەى دانايانەى درەوشاوہ و رەوشتى باش نەبووہ؛ ھەرەك تەنھا ئامۆژگارى نەبووہ يارمەتيدەر بىت بۆ ژيان بە شىوہى كە باشتر لە جىھان، بەلكو قسەى دىكەى كردووە وەكو: «من و باوك (بەمە مەبەستى لە خودا بووہ) يەكىن»، ھەرەھا دەلێت، "ئەوہى منى بينيىت باوكى بينيوہ"، ھەرەھا رستەى كە گوتووە رەنگە زۆر توند بىت: «كەس نايەتە لاى باوك لە رىگەى منەوہ نەبىت»^b.

ئايا لە مەبەستم تىدەگەيت؟ كەسانى ئاسايى قسەى ئاوا ناكەن! من و خودا يەكىن؟ كەس نايەتە لاى باوك بە منەوہ نەبىت؟ ئەوانە فېركردنى رەوشتى نىن پىويستى بەوہ بىت برىار بەدەيت ئايا لە ژيانت پەيرەوى دەكەيت يان نا، كە ئەمە قسەى مەسىحە لەوہى دەبينىت كە راستىيە.

بى گومان، رەنگە تەواو ئەوہ رەت بكەيتەوہ كە دەلێت. بەلام بىر لەوہ بكەوہ:

a Jaroslav Pelikan, *Jesus through the Centuries: His Place in the History of Culture* (Yale University Press, 1999), 1.

b يۆحەنا ۱۰: ۳۰؛ ۱۴: ۶.

ئایا وای نابینیت داناییه که له بریاردانیت په له نه که ییت؟ وه ئایا باشتړ نییه که که میټک نه و که سه بناسیت بهر له وهی نه وهی سه بارهت به تو گوتوو یه تی فراهموشی بکه ییت؟ نه وه ندهی نه م کتیبهت کردونه وه و ده ستت به خویندنه وهی کردووه، با بویری نه وه م هه بیټ و پیټ بلیم: دهر فته تیک به عیسا بده؛ له بهر نه وهی ره نگه له کاتیکدا زیاتر ده زانیت سه بارهت به و درک به وه ده که ییت که چند هوکاریکی باش هه ن بو باوه پرکردن به وهی عیسا ده یلیټ سه بارهت به خوئی، سه بارهت به خودا، وه سه بارهت به توش.

ده چینه کوئی بو نه وهی سه بارهت به عیسا بزانیټ؟

که واته چوټن ده توانیت پیاویک بناسیت که بهر له دوو هه زار سال ژیاوه؟ ته نانهت نه گهر ده ستکرد به خالی باوهر به هه ستانه وهی له مردن و بهر زبوونه وهی بو ئاسمان، دهر فتهت نابی له دهر گای ئاسمان بده ییت و له گه لی دابنیشیت و قاوه یه ک بخوټه وه؟ ده چینه کوئی بو نه وهی عیسا بناسیت؟ زور له به لگه نامه میژوو یه کان ئامازه ده که ن بو بوونی عیسا و ژیان و مردنی هه تا هه ستانه وه که ی، ده توانیت له وئی چند شتیکی له باره وه بزانیټ. به لام زورینه ی نه م به لگه نامه به لانی که م دوو کیشه یان هه یه. بو نمونه، زورینه یان به جوړیک له دوای ماوه یه ک نووسراون، هه ندیکیان سه دان سال له دوای سه رده می عیسا نووسراون، ته نانهت زور و اتابه خش نین بو ټیمه تاوه کو پییه وه به راستی بزاین عیسا یه سیح کییه. نه ک ته نها نه م، به لکو له باشتړین نه م به لگه نامه ش زوربه ی جار شتی زورمان سه بارهت به مه سیح پی نالین؛ بو مه به ستی دیکه یه، وای کردووه ته نها باسی مه سیح بکات یان ئامازه ی بو بکات، له بری نه وهی پیمان بلټ و هه ر ورده کاریه کمان پیدات.

به لام یه ک گه نچینه ی شاراوه هه یه پره له زانیاری سه بارهت به عیسا یه مه سیح. سه رچاوه یه کی روون و ورد و که سییه، شایه تحاله کان هه نگاو به هه نگاو سه بارهت به عیسا باسیان کردووه که چی گوتوو و کردووه و چی بووه... نه ویش ئینج له پیروزه کانه.

به لام که میټک چاوهر پی بکه، بهر له وهی نه و کتیبه دابخه ییت! ده زانم هه ندیټ که س کاتیک له به رده میان ناوی «ئینجیله کان» دیټ دوور ده که ونه وه؛ چونکه پیمان وایه نه وه «کتیبیکه تابه ته به کریستیانه کان»، له بهر نه وه پیمان وایه نه وه لایه نگری

دهكات و بئ سووده بۆ دهستكهوتنى زانيارى ورد. ئەگەر تۆش رات وايه، پيٽ ده ئيم كه تۆ ههتا ئەوپهري له سهر راستى، له وهى كه پيٽ وايه؛ به راستى كتيبي پيرۆز كتيبي كريستيانه كانه، وه به بئ هيج گومانىك، نووسه رانى به لگه نامه كانى په يمانى نوئى - كه به شى دووه مى كتيبي پيرۆزه - كه سانىك بوون باوهريان به عيسا هيئابوو، وه ئەوهى په يمانى كوئن تۆمارى كردوو له چاوه پرووانى هاتنى عيسا بوو. به لام ئەوه واتاى ئەوه نيهه كه ئەجندايه كى خراپيان هه بووه. بير له بابته كه بكه وه: ئەجندا كيان چى بووه؟ كه ناوبانگ به دهستبينن؟ پاره كو بكه نه وه؟ بنه پياوى گه وهرى كلئيساى دهوله مه نند؟ ده توانيٽ گريمانه ي ئەوه بكه يت، به لام ئەگەر ئەمه مه به ستيان بوويٽ، ئەوا پيلانه كيان شكستىكى گه وهرى هيئاوه. ده زانين كه زۆرينه ي نووسه رانى به لگه نامه كانى په يمانى نوئى كوژارون له پيناوى ئەوهى سه بارهت به عيسا گوتوويانه. سه ربارى ئەوه ش، به رده وام بوونه له وهى به ئاشكرا رايانگه ياندوووه.

ئايا له مه به ستى هه موو ئەوه تىگه يشتى؟ ئەوهى مه به ستمه بيليم ئەوه يه كه ئەگەر ئامانجى كه سيك له نووسىنى چيرۆكىك سه بارهت به شتيك ته نها به ده سته پنانى سه رنج يان ده سه لات يان سامان بيٽ، بيگومان له چيرۆكه كه پاشگه ز ده بيته وه ئەگەر پڙچكه ي رووداوه كان هه تا ئاستى سه ربرين به ره وه هه لكشان چوو. تاكه حالته كه له م بارو دو خانه دا وا له مروٽف ده كات په يوه ست بيٽ به رامبه ر به چيرۆكىكى له م شيويه ئەوه يه كه ئامانجى نووسينه كه به راستى گه ياندنى رووداوه كان بيٽ. ئەوه شه كه له كتيبي پيرۆزا هه مانه: كوٽمه ليك گيرانه وهى شايه تحاله كان كه باوهريان هيئاوه به وهى عيساى مه سيح گوتوويه تى و سپاره كانيان نووسيوه به ئامانجى پيدانى وه سفىكى ورد سه بارهت به و ئەوهى گوتوويه تى و كردوويه تى. كه واته چوئن مه سيح ده ناسيت؟ باشترين ئامراز خوئندنه وهى ئەو به لگه نامه يه، واتا به خوئندنه وهى كتيبي پيرۆز.

له گه ل ئەوهى كريستيانه كان پيمان وايه كه كتيبي پيرۆز زياتره له وهى ته نها كوٽمه ليك له باشترين زانياريه كان بيٽ كه سه بارهت به مه سيح له به رده سته؛ باوه ريشيان هه يه كه وشه ي خودايه، واتا خودا خوئى رڼوئىنى چه ند كه سيكى كردوو كه نووسيوiane تاكو ئەوه بنووسن كه خوئى ده يه ويٽ بيليت، بۆ ئەوهى هه موو ئەوهى نووسيوiane به ته واوى ورده كارييه وه راست بيٽ. ره نكه پيشتر زانيبهتت كه من كريستيانم، وه ئەوهى سه بارهت به كتيبي پيرۆز گوتم ته واو باوه رم پيى هه يه. ره نكه ئەمه بۆ تۆ ئەگەر باوه رت پيى هه بيٽ، ئەوه ئاسايه. ته نانهت ئەگەر

باوه پریشته نه بیته به وهی کتییی پیروژ وشه ی خودایه، ئەو به لگه نامانه ی تیییدا هاتوو به سروشتی خوۆ میژووویه، که سانیک نووسیویانه که ویستوو یانه راپورتیکی ورد له سهر مه سیح بیگه یه نن. ئیستا به لای که مه وه له سهر ئەو به نه مایه مامه له ی له گه ل بکه، پرسیار بکه و به دوای وه لامیدا بگه رپ، به شیوازیکی ره خه گرانه بیخوینه وه ههروه ک له گه ل ههر به لگه نامه یه کی دیکه ی میژوووی ده یکه یته. له خوۆت پهرسه: «ئایا پیم وایه ئەمه راسته یان نا؟ هه موو ئەوه ی داوات لیده که م ئەوه یه به دادپهروه ریبه وه مامه له له گه ل ئەم به لگه نامه نه دا بکه یته، بهر له وه ی فرییده یته ناو سندوقیک که ته رخانت کردوو به بۆ بابته «ئاینیه بی سووده کان»، له سه ره تاوه وات دانایته که گه مژانه و دواکه وتوانه و پووچه.

تییینی ئەوه بکه که ئەوانه ی به لگه نامه کانی په یمانی نوییان نووسیوه که سانی زیره ک بوونه. خه لکی مه زترین ئیمپراتۆریه ت بوونه له سهر پرووی زهوی له م سه رده م، به لکو هه ندیکیان هاوالاتی فه رمی ئەو ئیمپراتۆریه ته بوونه، فه لسه فه و ئەده بیان خویندوو هه که هه تا ئیستاش ئیمه له خویندنگا کانه مان ده یخوینین. (له راستیدا، ئەگه ر وه ک من بیر بکه یته وه، ده ئیم ئەوان له ئیمه زیاتر به وردی و تیگه یشتنه وه خویندوو یانه). سه رباری ئەوه، ئەوانه جیاوازی ئیوان راسته قینه و ئەندیشه یان زانیوه، وه فیل و چه واشه یان زانیوه، ههروه ک چوۆن جیاوازه له میژوو و راستی. به لکو نووسه رانی په یمانی نوۆی زیاتر له ئیمه به وریایی و زرنگیه وه پاریزگار ییان کردوو له جیاوازی ئیوان ئەو بابته نه. له کاتیکدا نووسراوه کان یان ده خوینته وه درک به باوه ریان ده که یته له وه ی سه باره ت به عیسا ده یلین، وه ئەوان، له گه ل ئەوه ی پیی سه رسامن، باوه ریان پیی کردوو و ویستوو یانه خه لکی دیکه ش باوه ری پیبه یتن. ئەوه یان نووسیوه به و هیوا یه ی خه لکی بیخوینته وه، بۆ ئەوه ی بزانه عیسا ی مه سیح کیه که ئەوان ناسیویانه، وه خه لکی بزانه که ئەو شایانی باوه ر و متمانه یه.

ته واوی ئەوه ی که هیوادرم ئەم کتیه یارمه تیده رتانه بیت بۆ ئەوه یه: له رپگه ی نووسینی یه که مین کریستیانه کان عیسا بناسن. له گه ل ئەوه ی ئیمه هیه یه ک له نووسراوه کانی په یمانی نوۆی لاپه ره به لاپه ره ناپشکین، ئەوا ئیمه هه موو ئەو سه رچاوانه به کارده هینین بۆ ئەوه ی عیسا بناسین به هه مان ئەو رپگایه ی که شوینکه وته کانی ئەزمونیان کرد: یه که م، به و پییه ی پیوایکی نااسایی بووه و کاری ناسروشتی کردوو، به لام به شیوه یه کی قوول ده زانین که وشه ی «نااسایی» له

باسکردنیدا بوئی بهس نییه. ئا ئهوه پیاویک له بهردهمانه بانگهشهی ئهوه دهکات پیڤه مبه ر و رزگار کهر و پاشایه، به لکو ههروهه ده لئی خودی خودایه- پیاویک گوپیگره کانی له گونا ه ببتاوان دهکات، راگه یاندنه کهی شیتانه یه یان هه لئه له تینه رانه یه، ئه گهر ئه وه به کاره کانی بهردهوام نه بوایه له وهی شه یاتی بو بانگه شه کهی بدات! له پال ئه وه شیوازه نااساییه که هه لسوکه وتی له گه ل خه لک ده کرد، به سۆزه وه هه لسوکه وتی له گه ل فه رامۆشکراوان ده کرد، به توندییه وه له گه ل خاوه ن ده سه لاته کان، به خۆشه ویستییه وه له گه ل ئه وانیه ی خه لکی رقی لئیان ده بووه. له گه ل ئه وهی عیسا بانگه شه ی ئه وهی ده کرد که ده یگوت، به لام مافه کانی خۆی په یه ره وه نه ده کرد وه ک پاشا و خودا، بو نمونه ئه وه سامانه ی پی درا ره تی کرده وه، به قوتابییه کانی گوت راستی ئه وه به که س نه لئین، به لکو باسی کردوه که ده سه لاتداران له خاچی ده دن و به تاوانباری داده نین. له گه ل هه موو ئه مانه شدا، له قسه کانی پروون بووه وه که هه موو ئه وهی له سه ره تاوه به رپوه ده چیت به شیوازیک به گویره ی پلانی ئه وه. بویه کاتیک شوینکه وته کانی بینیان و گوئیان لئی بوو، خه ریک بوو به هیواشی تیده گه یشتن ئه و زیاتره له وهی پیاویکی «نااسایی» بیت، یان ته نها مامۆستایه ک، یان پیڤه مبه ریک، یان ته نانه ت شوڤر شگپریک، به لکو ئه و زیاتره له وهی ته نها پاشایه ک بیت. شه ویکیان یه کیک پی گوت: «تۆ مه سیحه کهیت، کوری خودای زیندووی.»^{۱۶}

گرنگترین پرسیار له ژیاندا دهیکهیت

که واته مه سیح کییه؟ زۆر جار ئه م پرسیاره دیارترین پرسیاره. له و ساته وهی شوانه کان گوتیان فریشته یان بینیه و له دایکبوونی ئه ویان پیگوتوون، هه تا ئه و رۆژه ی قوتابییه کانی سه رسام بوون به ئارامبوونه وهی ده ریای وروژاو، هه تا ئه و ساته ی رۆژی مردنی که تیدا رۆژ تاریک بوو، هه مووان له پاشان پرسیاران ده کرد: «ئه وه کییه؟».

ره نگه که په نات بو ئه م کتیه هینابیت زانیاریه کی که مت سه باره ت به عیسا هه بیت، وه ره نگه هه ندیک شتی له باره وه بزانی. به لام له هه ردوو باردا هیوادارم که به شیوه یه کی باشر عیسا بناسیت له و کاته ی له سه ر ژیا نی ئه و ده خوینته وه، وه پیکه وه ده ریخه یین، وه هیوادارم وه کو زانی نی بابه تیکی ئه کادیمی نه بیت، یان که سایه تیه کی ئایینی، به لکو به و جوڤه ی ناسینی که سیک که کریستیانه کانی سه ره تا وه ک هاوړپیه ک ناسیویانه. هه ره وک هیواداریم ئه وه ببینیت که پی پی سه رسام بوون،

وه به شیوهیه کی باستر ئه و هوکاره بزانیته که وای له ملیونه ها که س کردووہ بلین:
«ئوه و ئه و که سه یه بو ژیانی هه تاهه تاییمان متمانه مان پیه تی».

سه رباری هه موو ئه مه، هیوادارم ئه م کتیبه ئالنگاریته بکات بو ئه وه ی قسه کانی
عیسا به پژدی وه ربگریته. ئه گهر مه سیح گوتی که ئه و خودایه، له به رده م ههر
یه کیکمان ته نها دوو بژارده ههن. ئه ی وا نییه؟ یان ئه وه تا ئه و بانگه شه یه ره ت
بکه ینه وه و یانیش قبوولی بکه ین. ناکریت ئه مه بکریت، به لای که م بو ماوه یه کی
دریژ نه بیته، ئه وه یه که برپاره که دوا بخره یته و چاوه پری بکه یته له کو تاییدا چی
پرووده دات. عیسا هه ندیک شتی سه یری سه باره ت به خو ی گوت، سه باره ت به توش.
جا ئه گهر به دلته بیت یان نا، ئه وه کاریگه ری بنه ره تی له ژیانته هه یه. له به ر
ئه وه هیوادارم ئه م کتیبه ئالنگاری تۆ بکات بو بیرکردنه وه ی قوول له عیسا، وه
یارمه تیته بدات بو پروونکردنه وه ی ئه و قسانه و ئه نجامه کان، هه روه ها به ره و وه لامی
کو تاییت ببات بو ئه و پرسیاره ی که ده لی: عیسا ی مه سیح کییه؟

به راستی ئه مه گرنگترین پرسیاره بیری لی بکه یته وه.

به شی دووهم

پیاوئکی نائاسایی و زیاتریش

ده خوله کی مابوو بو کاتمیر هه شتی به یانی له رۆژی هه یینی، کاتیک پیاوئکی روخسار ناسایی سه ره که وته سه ر پپلیکانه یه کی کاره بایی له یه کیک له ویستگه کانی میترو له پایته ختی واشنتون دی سی، پالی به دیوار پکدا دا و جانتای که مانچه که ی کرده وه که له لای بوو، ئینجا ئامیره که ی دهره یئا که وا دیار بوو کونه، ته نانه ت له دواوه ی که مانچه که پروو شابوو و له لیوا ره کانیه وه داره که ی دیار بوو، جانتا که ی وه رگپرا بو ئه وه ی ئه و به خشینه کو بکاته وه که پیاده رۆکان ده یبه خشن، دهستی به ژه نین کرد.

پیاوه که دهستی به ژه نینی چه ند پارچه موسیقایه کی کلاسیکی کرد، بو ماوه ی چل و پینچ خوله ک به رده وام بوو، که تیدا زیاتر له دوو هه زار که س گوئیان لیوو که به خیرایی به ویدا تپه رین. دوو یان سی که س به سه رسامیه وه ته ماشایان کرد، به لام هیچ قهره بالغی له دهوری کونه بووه وه. ئینجا پیاوئیک زانی که سی خوله کی ماوه بو ئه وه ی بچپته سه ر کاره که ی، پالی به ستوونیک دا و گوئی لی گرت - ته نها بو سی خوله ک. به لام زوربه ی خه لک به کاروباری خو یان سه رقآل بوون: رۆژنامه یان ده خوینده وه، یان گوئیان له ئایپاده کانیا ن ده گرت، به خیرایی ده چوونه ژوانه کانیا ن که له شاشه ی ئامیره ئه لیکترۆنییه کانیا ن به یادی ده هینانه وه.

به م بۆنه یه وه، موسیقا که زور خو ش بوو و به کارامه یه کی جوانه وه له ته واوی رپروه که دا دهنگی ده دایه وه، وای له خه لکانیک ده کرد که پاشتر بیر بکه نه وه له وه ی به راستی هوشیا ن له لای بووه له و کانه ی ده ژه نرا، هه رچه نه ده چه ند چرکه یه کیش بیت. به راستی ئه مه شتیکی ناوازه بوو. هه رچه نه ده موسیقا ژه نه که ناوازه دهرنه ده که وت؛ که کراسیکی ره شی دریزی له به ردا بوو، وه پانتۆلیکی ره ش و کلاوئیکی تپی «واشنتون ناشنالز» (Washington Nationals) بو یاری بایسبۆل. به لام مه به ست لیی ئه وه یه ئه گه ر تو خوت را گرتبا بو ئه وه ی گوئی بگریت، تیبینیت ده کرد که ئه و زیاتره له وه ی که مانچه ژه نیک بیت و له پیناوی چه ند پاره یه کی ورده ی گیرفانی پیاده ره وان بژه نیت. ئه و موسیقایه سه رنجرا کیش بوو. که پاشان پیاوئیک سه رنجیکی دهربری و گوئی: «زوربه ی موسیقا ژه نان موسیقا ده ژه نن، به لام ههستی پی نا که ن، به لام ئه م پیاوه ههستی پی ده کرد. پیاوه که له گه ل ناوازه کان ده جو لایه وه». وه دریزی پیدا و

گوتی «له ماوهی چرکه یه کدا ده تتوانی بزانیته که ئەم پیاوه داھینەر بوو»^a.

ته واوی دیمه نه که جوان بوو: چەند پارچە مۆسیقایە کە جواترین پارچە مۆسیقای دانراو بێت له سەر ئامپریک که زۆر به وردی دروستکراوه، یه کیک له لیها تووترین مۆسیقاژهنه کان که له ژياندا یه ده یژه نیت. به لام سهرباری هه موو ئەوه، پێویست بوو رابوه ستیت و سهرنجی بدهیت بو ئەوهی ئەو جوانییه ببنیت که له دیمه نه که دا هه یه.

زیاتر له نااسایی

ئەمە له سەر زۆر شتی ژیاغان په یڕه و ده بێت، ئەهی وا نییه؟ له بهرده وامی کار و خیزان و برادر و وه سللی پاره و چێژوه رگرتن، زۆر جار له کۆتاییدا ده گه ینه شتی وه کو جوانی و رازاوه یی له ده ره وهی می شکمان، که کاتی پێویستمان نییه بو ئەوهی هه لیبسه نگینین، وه که می ک بوه ستین بو ئەوهی هه ندیک سهرنجی لی بدهین؛ ئیمه سهرقالین به وهی له نا کاوه.

ئەمە په یڕه و ده بێت له سەر ئەوهی په یوه سته به عیسا ی مه سیح؛ زۆرینه مان- ئە گهر پێشتر ناسیومانه- به شیوه یه کی پروکه ش ده یناسین. ره نگه چەند چیرۆکیکی به ناوبانگی له سەر ده زانیین یان چەند قسه یه کی ناسراو که دراوته پال ئەو. به بی هیچ گومانیک، عیسا ی مه سیح له سهرده می خو ی شتگه لیکی هه بووه که سهرنجی هه مووانی خو شحال کردوو- به راستی پیاویکی نااسایی بوو. به لام ئە گهر به راستی ده ته وی ت مه سیحی خاوه ن شکۆ بناسیت و لی تی بگه ی ت و به های راسته قینه ی ئەو بزانیته، ئەوا تو پێویستته که به تی گه یشتنیکی قوولتر ته ماشای بگه ی ت. پێویسته جه له حا ئیکی ئاسایی و وتاری به ربلا و چیرۆکی گوازاوه سه بارته به و تی په ری ئیت و روو پۆشه که ی لابه دیت بو ئەوهی ژیره وهی ببنیت. بابه ته که کاره ساتبار ده بێت- هه ره وک له گه ل که مانچه ژهنه که له ویستگه ی می ترۆ روویدا- ئە گهر وای دابنیته عیسا ته نها پیاویکی دیکه ی نااساییه.

با راشکا و بین! ته نانه ت ئە گهر ئایینداریش نه بیت یان باوه رت به و بیرو که یه نه بیت که مه سیح کو ری خودایه و رزگارکاری جیهانه، هه ره ده بێت دان به وه دا بنیته که ئەو که سی که به جو ری ک جی گای سهرنجه. جار له دوا ی جار، عیسا کاری کردوو

a Gene Weingarten, "Pearls Before Breakfast," The Washington Post, April 2007.

که سهرنجی هاوسه رده میه کانی پراکیشاوه، هه ندیک قسه ی کردوو به داناییه که ی سهرسامی کردوون، به لکو به شیوازیک پروبه پروویان بووه ته وه که له هه ولی تیگه یشتن له رووداوه که لیان شیواوه.

رهنگه له یه کهم ته ماشا کردندا به ئاسانی دهر بکه ویت که حالته ی عیسای مه سیح وه ک حالته ی سه ده ها ماموستای ئایینی بووه که له ئورشه لیم دهر که وتوون و پاشان که وتوون و ئاوا بوون، له نزیکه ی سه ده ی یه که می زایینی؛ که وا ناوبانگی فیگردنی ئایینی له و سه رده م وه ک سه رده می ئیستامان نه بووه. له گه ل ئه وه ی خه لکی گوئیان له و فیگردنانه ده گرت به ره و بینینیکی باشت بۆ تیگه یشتینیکی باشتی کتیپی پیروژ و فیگردنی چۆنییه تی ژیان به راستو دروستی زیاتر، هه ندیکیان ته نها بۆ چیژیکی کاتی گوئیان لی ده گرت. بابه ته که وه ک ئه وه بوو که فلمی سینه مایی و ته له فزیوون و موبایلی هۆشمه ند به رده ست نه بیته. ئه و سه رده مه بۆ چیژوه رگرتن چیت ده کرد؟ له و سه رده م پیویست بوو پیاسه یه ک بکه یته بۆ ئه وه ی چیژ وه برگریته له گوئیگرتن له ماموستایه ک!

رهنگه سه ره تا له لامان نامۆ بیته، به لام یارمه تیمان ده دات بۆ تیگه یشتنی ته نهایی عیسا له وه ی ماموستایه کی باشه؛ رهنگه جوله که کانی سه ده ی یه که می زایینی گوئیان له زۆر ماموستا گرتوووه، خه لکی لیكدانه وه یان بۆ بیروپراکانیان کردوووه، هه ره وه ک چۆن ئه مپرو خه لکی بیروپرا ئالوگوژ ده که ن سه باره ت به ئه ستیره سینه ماییه کان. به ده برینیکی دیکه، ئه و کاته ئاسان نه بووه سهرنجی خه لک پراکیشیت. ئه وه ی وا ده کات شایانی تپروانین بیته ئه وه یه که کتیپی پیروژ باس ده کات جار له دوا ی جار خه لکی «سهرسام بوون» به فیگردنه کانی عیسا.

ئه م باسه له چوار گپرا نه وه کانی کتیپی پیروژدا سه باره ت به ژانی عیسای مه سیح هاتوووه، یان ئه وه ی به مزگینی یان ئینجیله کان ناسراون^a، زیاتر له ده جار باسی ئه وه کراوه.^b ئه وه له مه تادا هاتوووه، کاتیک عیسا له پال چیا به ک له فیگردنه که ی ته واو بوو: «کاتیک عیسا ئه م وتانه ی ته واو کرد، خه لکه که له فیگردنه که ی سه رسام بوون، چونکه وه ک ده سه لاتداریک فیری ده کردن، نه ک وه کو ماموستایانی ته ورات»^c. پری مه ده ئه وه ت له ده ست بچیت! ئه رکی ماموستایانی شه ریعه ت فیگردن بوو به

a «ئینجیل» وشه یه کی یۆنانییه به واتای «هه والی خوڤ» دیت، وه ده کری به ته واوی کتیپی په یمانی نوئی بگوتریت (ئینجیل)، یان نووسراوه کانی مه تا و مه رقووس و لوقا و یوحنا سه باره ت به مه سیح، وه رگپری.

b مه تا ۷: ۲۸، ۱۳: ۵۴، ۱۹: ۲۵، ۲۲: ۳۳؛ مه رقووس ۱: ۲۲، ۶: ۲، ۷: ۳۷، ۱۰: ۲۶، ۱۱: ۱۸؛ لوقا ۴: ۳۲.

c مه تا ۷: ۲۸-۲۹.

دهسه لاتهوه، به لام خه لکی بینیان که ته نانهت که می کیش هاوشانی عیسا نه بوونه. هه ندیک جاری دیکه، به ده برپینی جیاواز باسی هه سته کان کراوه. پروانه ئه و کاردانه وه یه که بو مه سیح هه بوو له دوای یه که مین وتاری له و شارهی که لپی گه وره ببوو: «هه موو شایه تییان بو دده، سه رسام بوون له و په یامه پر له نیعمه ته ی له ده می ده هاته ده ره وه»^a.

به هه مان شیوه له گوندیکی بچووک که به ماسیگرتن به ناوبانگ بوو، پپی ده گوترا که فه رناحوم: «له فی رکردنه که ی سه رسام بوون، چونکه وه ک ده سه لاتداریک فی ری ده کردن»^b.

وه دیسان له شاره که ی خو ی: «زور له وانه ی گو ییان لپی گرتبوو سه رسام بوون. گوتیان: «ئه مه ئه مانه ی له کو ی بوو؟ ئه ی ئه م داناییه ی پپی دراوه و ئه م په رجوانه ی له سه ر ده سته ده کری ن!»^c.

له پاش ئه وه له رووداو یکی گه وره له په رستگای ئور شه لیم: «کاهینانی بالآ و ماموستایانی ته ورات گو ییان لیبوو،... چونکه لپی ده ترسان له بهر ئه وه ی هه موو خه لکه که له فی رکردنه کانی سه رسام ببوو»^d.

کاردانه وه کان به رام بهر به عیسا ی مه سیح چه ندین جار و به رده وام سه رسام که ر و جیی باوه پر کردن نه بوو؛ له رۆشنیری ئه و کاته به شیوه یه ک ته ماشای فی رکردن ده کرا وه ک جو ری ک له شیوازه کانی هی نانی خو شحالی بو ته واوی گه ل، عیسا هه لسه نگان ی نا ناسایی به ده سته ی نا!

بوچی ئه و سه رسورمانه؟

به لام بوچی؟ له فی رکردنه کانی عیسا چی جیاواز و زور سه رنجرا کیش بوو؟ به شیک له وه لامه که له و کاتانه دا هه شار دراوه که خه لکی پپی ده گه یشت و پرسیاریان لپی ده کرد، دانایی و زرنگی خو ی بو ده سه لماندن. که ری پی پی نه ده دان به ئاسانی

a لؤقا ۴: ۲۲.

b مه رقؤس ۱: ۲۲

c مه رقؤس ۶: ۲.

d مه رقؤس ۱۱: ۸.

e هه ره وه ها پروانه مه تا ۱۳: ۵۴؛ ۲۲: ۲۲، ۲۳.

بیخه نه ناو ته لهی قسه ی سهر زار و لوژیکیان، به لکو کیشه کانی هه لاوژوو ده کرده وه بو سهر نهو کهسه ی دهستی به ئالنگارییه که کردبوو. نهک ته نها له مشتمره که سهرکه وتوو ده بوو، به لکو به شیوازیک ئالنگاری پوچی هه موو گوئگرانی ده کرد. با بو پیشاندان باسی یه کیک لهو ساتانهت بو بکه م.

له سپاره ی مه تا باسی هه لوئستی ک کراوه که تیدا عیسا له په رستگا خه لکی فیرده کرد، هه ندیک له رابه رانی جوله که لئی هاتنه پیش بو نه وه ی ئالنگاری بکه ن. نه م یه کتر بیننه له ناکا وه بوو؛ که پیشتر نهو رابه رانه هه موو ریږه وه کانیان دیار یکردبوو، ته نانهت گپ رانه وه ی روودا وه که به وه ده ستیږده کات که فه ریسیه کان «پویشتن و ته گبیریان کرد که چو ن عیسا به قسه کانی خو ی تووش بکه ن». وه ویستیشیان نه وه به ئاشکرا بیټ؛ به ره وه لای مه سیح پویشتن که له په رستگا خه لکی فیرده کرد، په نگه له و کاته ی که قسه ی ده کرد به ټیو قه ره بالغییه که دا به پالنن چونه ته پیشه وه.

به زمانلو ووسییه وه ده ستیان به قسه کردن کرد: «مامو ستا، ده زانین تو راستگویت و به راستی خه لکی فیږی ریږی گای خودا ده که یت و له که س سل ناکه یته وه، چونکه ته ماشای رواله تی خه لک ناکه یت». ده توانیت ببینیت که لیږه دا نه وانه هه ولیان دا وه چی بکه ن: هه ولیان دا وه عیسا ناچار بکه ن وه لامی پرسیاره که یان بداته وه به شیوه یه ک که نه گه ر وه لامیان نه داته وه نه و نه وه هه لڅه له ټینه ر و فیلبازه.

له دوا ی نه وه ی که شه که یان په خساند پرسیاریان لی کرد: «پیمان بفرموو رات چیه؟ دروسته سهرانه بدریته قه یسه ر یان نا؟»^a

بینگومان پرسیاره که پیوستی به هه ندیک کات و پلاندانان هه یه؛ به وردی قایمکراوه. وه مه به ست لئی یاری کردنه له گه ل مه سیح بو کو تاییه پان به کاریگه ریه که ی له سهر کو مه له که به هه ر شیوه یه ک بیټ، وه په نگه هه تا نه و راده یه ی که تووشی گرتنی بکه ن. چو نییه تی بابه ته که به م شیوه یه بووه: رای زور به ی فه ریسیه کان که له و سه رده مه فیږی خه لکیان کردبوو نه وه بوو که پیدانی به خشش و باج به حکومه ټیکی بیگانه گونا هه. پیمان وابوو که نه مه سووکایه ټیبه به خودا، بیر له بابه ته که بکه وه: فه ریسیه کان ویستوو یانه عیسا چو ن وه لامی پرسیاره که بداته وه؟ ئایا به ئاشکرا پشتگیریان ده کات له وه ی که دانی باج شټیکی گونا هه و سووکایه ټیبه به خودا؟

له راستیدا نه وان گرنگیان به وه لامه که ی نه ده دا؛ که پیمان وابوو نه وان له هه ردوو

a مه تا ۲۲: ۱۵-۱۷.

باردا تووشی ده‌که‌ن. ئە‌گەر مە‌سیح بی‌گوتبا: «بە‌لێ، دە‌کرێ باج بە‌درێتە قە‌یسەر»، کۆ‌مە‌لە‌که‌ توورە‌ دە‌بوون و مە‌سیح کاریگە‌ری خۆ‌ی لە‌ده‌ستە‌ده‌دا. بە‌لام ئە‌گەر وه‌لامی دابووایه‌وه‌ و بی‌گوتبا: «نە‌خێر، باجی پێ‌ مە‌دە‌ن»، ئە‌وا تووشی چە‌وسانە‌وه‌ی پۆ‌مه‌کان دە‌بوو بە‌ تاوانی ئازاوه‌نانه‌وه‌ی بە‌ ئاشکرا، رە‌نگە‌ بگێ‌رابوو، دی‌سان کاریگە‌رییە‌که‌ی کۆ‌تایی پێ‌ده‌هات. لە‌ هە‌ردوو باردا، ئە‌وه‌ بوو فە‌ریسییە‌کان دە‌یانویست بی‌که‌ن: کۆ‌تایی عیسا، که‌ هێ‌زێ‌کی پۆ‌شنیبری کاریگەرە‌. بە‌لام ئە‌وه‌ی روویدا عیسا لە‌ ته‌له‌که‌ دە‌رچوو و پرسیاره‌که‌ی بە‌سەر خۆ‌یاندا ئاوه‌ژوو کرد و پرسیاره‌که‌رانی تووشی سە‌رسامی و سە‌رسورمان کرد.

ئە‌وه‌ی روویدا ئە‌وه‌ بوو که‌ عیسا مە‌سیح پرسیاری کرد و گوتی: «پاره‌یه‌کم پێ‌ پیشان بە‌دە‌ن که‌ بە‌کاریده‌هێ‌نن»، پاش ئە‌وه‌ دیناریکیان بۆ‌ هێ‌نا، عیسا ته‌ماشای کرد و له‌بەر چاوی هە‌مووان بە‌رزی کردە‌وه‌ و پرسیاریکی ئاسانی لێ‌کردن: «ئە‌م وێ‌نه‌یه‌ و نووسینه‌ له‌سەر دیناره‌که‌ هی کێ‌یه‌؟»، گوتیان: «ئە‌وه‌ قە‌یسەرە‌». ئە‌وان راستیان کرد؛ که‌ روخساری تیارپۆ‌سی قە‌یسەر و ناوه‌که‌ی له‌سەر پاره‌که‌ هە‌لکه‌نرابوو، خاوه‌نی سکه‌لێ‌دانی ئە‌و پاره‌یه‌، هی ئە‌و بوو. روونه‌ که‌ خە‌لکی جوله‌که‌ پێ‌گێ‌ریان نە‌بوو له‌ به‌کارهێ‌نانی ئە‌و پاره‌یه‌ بۆ‌ سوودی که‌سی. که‌واته‌، پێ‌گری چیه‌ له‌وه‌ی ئە‌وه‌ی مولکی خۆ‌یه‌تی نە‌گەرێ‌ترتە‌وه‌ کۆ‌شک؟ بۆ‌یه‌ عیسا پێ‌ی گوتن: «که‌واته‌ ئە‌وه‌ی هی قە‌یسەرە‌ بیده‌نه‌ قە‌یسەر و ئە‌وه‌ش هی خۆ‌دایه‌ بیده‌نه‌ خودا».^a

رە‌نگە‌ وه‌لامه‌که‌ بۆ‌ ئێ‌مه‌ راسته‌وخۆ و ساده‌ بیت، ئە‌ی وا نییه‌؟ ئە‌وه‌ پاره‌ی قە‌یسەرە‌؛ که‌واته‌ باج بە‌دە‌ن. بە‌لام کتێ‌بی پیرۆز دە‌لێ‌ت که‌ خە‌لکی سە‌رسام بوون له‌وه‌ی گۆ‌یان لێ‌ی بوو. بۆ‌چی؟ سەرته‌ ئه‌وه‌ له‌بەر ئە‌وه‌ بوو مە‌سیح تازه‌ پێ‌ناسه‌ی ئە‌و شیوازه‌ی کردە‌وه‌ که‌ پێ‌ویسته‌ جوله‌که‌ ته‌ماشای په‌یوه‌ندی خۆ‌یان بکه‌ن له‌گە‌ڵ پۆ‌ما، هە‌روه‌ها له‌ هە‌مان کاتدا لاوازی فێ‌رکردنی فە‌ریسییە‌کانی دە‌رخست؛ له‌ هەر گۆ‌شه‌یه‌کدا ته‌ماشای بابە‌ته‌که‌ بکه‌یت، ئە‌وه‌ی له‌ رە‌سه‌ندا هی قە‌یسەرە‌ بیده‌یتە‌وه‌ قە‌یسەر به‌ هیچ رێ‌گایه‌ک سووکایه‌تی نییه‌ به‌ خودا.

بە‌لام ئە‌وه‌ی عیسا گوتی رە‌هه‌ندیکی دیکه‌ی هە‌بوو، ئە‌وه‌ بوو که‌ به‌راستی خە‌لکی تووشی سە‌رسورمان کرد. دی‌سان بیر له‌و پرسیاره‌ بکه‌وه‌ که‌ مە‌سیح له‌ خە‌لکه‌که‌ی کرد کاتێ‌ک دیناریکیان پیشاندا. کاتێ‌ک عیسا گوتی: «ئە‌م وێ‌نه‌... هی کێ‌یه‌؟»، وه‌لامیان

a مه‌تا ٢٢: ١٩ - ٢١.

دایه وه هی قهیسره، ئه وه به لگه یه بۆ پشتیبه ستن بۆ خاوه ندراریتی. وینه ی قهیسره بوو له سه ر پاره که، که واته هی ئه وه، که واته پپوسته له سه ر یان ئه وه ی هی قهیسره بیده نه وه قهیسره، به لام ههروه ها - لیره دا کلله که ده بیننه وه - ئه وه ش هی خودایه بیده نه وه خودا. یان واتا پپوسته له سه ر یان ئه وه ی وینه ی مۆرکراوی ئه وه ی له سه ره بیده نه وه خودا. له مه دا مه به ست چییه؟

هه موو کۆمه له که ده سته جن له وه وه فیربوون. مه سیح ئاماژه ی بۆ سپاره ی په دابوون ۱: ۲۶ - ۲۷ ده کرد، کاتیک خودا خواستی خۆی راگه یاند بۆ به دیه پتانی مروفایه تی، گوتی: «با مروؤف له سه ر وینه ی خۆمان دروستبکه یین و له خۆمان بچیت... خودا مروؤفی له سه ر وینه ی خۆی به دیه پتانا، له سه ر وینه ی خودی خۆی به دیه پتانا، به نیر و مئ به دیه پتانا». ئایا مه به سته که ده بینیت؟ عیسا قوولتر له فه لسه فه ی رامیاری قسه ی بۆ خه لک ده کرد. ده یگوت که ههروه ک پاره وینه ی قهیسره ی له سه ره، به هه مان ششویه کرۆکی بوو مان ره نگدانه وه ی ئاکاره کانی خودایه؛ بۆیه ئیمه مولکی تایه تی ئه وین! به لئ، شتیک له ریزگرتن به قهیسره ده دریت کاتیک دان به وینه که یدا ده تین و هی ئه وه ده ده نه وه، به لام هه موو ریزگرتیک بۆ خودا به رز ده کریته وه کاتیک دان ده تین به ئاکاره کانی که هه لمانگرتووه و خودی خۆمانی پیده ده یین، کاتیک دل و ده روون و هزر و هیزی خۆمانی پیده ده یین.

هیوادارم درک به و په یامه بکه ییت که عیسا به گوینگرانی گوتووه. گرنگتر له هه ر مشتمرپیکه فه لسه فی و رامیاری یان په یه ونده ی تاکه کان به ولاتیکی دیکه ئه وه پرسیاره یه که په یه ونده ی تاک به خودا ده دووینیت. مه سیح خه لکی فیرده کرد که ئیمه هه موومان به دیه پتراوی خوداین، وه تو به راستی به دیه پتراوی خودایت. خودا توؤ له سه ر شیوه و وینه ی خۆی به دیه پتاوه، بۆیه توؤ مولکی ئه ویت و ده توانیت داوات لیکات هه ژماری خۆتی پیده ییت. ئه وه ی عیسا ی مه سیح گوتی ده توروژینیت تاوه کو ئه وه ی هی خودایه بیده یته وه: له ته واوی ژیانته که متر نا.

که س فه رمانیکی هاوشیوه ی نه کردووه

که واته سه ر نییه که خه لکه که له فیرکردنه کانی مه سیح سه رسام بن. له چه ند ده برپینکی که م توانی شکست به وه بهینیت که پیه وه ئالنگاریان کرد، وه دووباره پیناسه کردنه وه ی روانگه ی به ربلاو بۆ بیرواری رامیاری ئه وه سه رده م. له هه مان کاتدا،

توانی قوولبیتته وه له نیو یه کیک له گه وره ترین راستیه کانی کرۆکی بوونی مروڤایه تی. فیرکردنیکى ئاوا توانای ئه وهی هه بوو ته واوی کۆمه له خه لکه که به ره و لای خووی کیش بکات!

له لایه کی دیکه وه، په رجووش هه بوو؛ که هه زاران که س به خویمان بینویانه مه سیح چه ندین کار ده کات که له توانای مروڤدا نییه بیانکات: نه خووشی گولی چاککرده وه، ئاوی گوڤری بو شه رایکی تری نایاب، به وشه یه ک گوچی هه ستانده وه، هووشی گه پرانده وه بو که سانیکى شیت که هیواى چاکبوونه و هیان نه بووه، ته نانه ت مردووی هه ستانده وه ته وه و ژیانى پیداهه ته وه.

ئه و کاته خه لکی له هه لسوکه وت له گه ل ئه م بابته تانه دا گه مژه نه بوونه. به لئى، ئه وان له سه رده میکی دوور ژیاون، به لام ئه وه واتای ئه وه نییه که ئه وان دواکه وتوو و گه مژه بوونه. هه موو پوژیک خه لکی بانگه شه ی په رجویان نه ده کرد، له بهر ئه وه شوین له دواى شوین کتیبی پیروژ پیمان ده لیت سه باره ت به که سانیک تووشی سه رسامی بوونه له روودانی ئه م په رجوانه. خه لکه که سه رسام بوون له بینینی مه سیح که ئه م شتانه ده کات! سه رباری ئه وه ش، جوله که کانی سه ده ی یه که م لیته اتوو بوون له جیاکردنه وه ی جادوگه ر و گومراکه ران؛ چونکه زور که س هه ولپان ده دا که وه کو ماموستای ئاینی ناوبانگ بو خویمان په یدا بکه ن. جوله که کانی ئه و سه رده م چه ندین جار توانیویانه فرتوفیلی جادوگه ره کان ئاشکرا بکه ن، گالته یان به هه ر که سین کردوو هه ولی دابیت به ته پرده ستی و شتی پووچ ویستیتتی سه رسامیان بکات و گوته ی ئه وه «په رجوه». له بهر ئه وه دوایین شت که بتوانیت گومانى لیکه یه ت ئه وه یه ئه وان گه مژه بووبن.

به لام عیسای مه سیح سه رسامی کردن، له گه ل ئه وانى دیکه جیاواز بوو به وه ی مروڤیکى نااسایی بوو. ئه وانى دیکه که رویشکییان له ناو کلاو ده رده هینا، به لام مه سیح سه دان نه خووشی چاککرده وه، هه تا ئه وه ی ماندوو بوو و نوست. عیسا دوو ماسی و پینج کولپه ری برد و پیه وه خواردنی پینج هه زار پیایى دا که پاشان بوونه شایه تی ئه و پرووداوه. هه روه ها مه سیح له لای پیایک پاره ستا که چه ندین سال بوو ئیفلیج بوو و فه رمانی پیداهه ستیتته وه و بره و، ئه وه ش به راستی پرویدا. به هه مان شیوه عیسا له پیه وه ی به له م پاره ستا و فه رمانی به ده ریای وروژاو کرد هیمن بیته وه - ئه وه ش پرویدا. هه روه ها مه سیح له به رده م گوڤری پیایک پاره ستا به ر

له چوار پوژ مردبوو، بانگی کرد له گوره که ی بیته دهره وه، پیاو که گوئی لی بوو، ههستاوه و هاته دهره وه ی گوره که.^a

هه رگیز هیچ که سیک هه موو ئه م کارانه ی نه کردووه.

وه خه لکی سه رسام بوون.

هه موو ئه وانه هوکاریکی هه بوو

له گه ل هه موو ئه وانه شدا، زوری دیکه هه یه. ئه گه ر به راستیی سه رنجی لی بدهیت؛ ئه و سه رسامیه تیده په پرنیت، ده ست ده که ییت به پرسیارکردن له بابته ی له وه قوولتر و له هوکاری ئه وه ی چو ن مه سیح هه موو ئه و کارانه ی کردووه، ده بینیت که هه موو ئه وانه هوکاریکی دیاریکراویان هه بووه.

راستییه که ئه وه یه که مه سیح - له هه ر په رجویک ده یکرد و له هه ر وتاریک ده یدا - پالپشتی ئه و قسانه ی ده کرد که سه باره ت به خو ی ده یکردن، مروفتیکی دیکه پیش ئه و ئه وه یان نه گوتووه. بو نمونه وتاری سه ر چیا وه ر بگره له مه تا ۷-۵، که یه کیکه له به ناوبانگترین وتاره کانی مه سیح. په نگه له سه ره تا دا ئه م وتاره وه ک وانه یه کی ره وشتی دیارییت و له پرووی ئاموژگارییه وه بو کاری چاک و دوور که وتنه وه له خراپه، له قسه ی خه لکی دیکه جیاواز نییه: سویند مه خو ن، داوینپییسی مه که ن، هه وه ستان له شتی خراپ نه بییت، تووره مه بن. به لام ئه گه ر به جوانی ته ماشا بکه ییت و وردبیته وه ده بینیت که «چو نیه تی هه لسوکه وت» هه رگیز ئامانجی سه ره کی وتاره که نه بووه، به لکو ئامانجه که ئه وه بوو که مه سیح مافی هه یه به پاقه کردنی ئه و شه ریعه ته ی که خودا دایه موسا، وه مافی هه یه له پیدانی واتای، له بنه ره تا هوکاری بوونی ئه م شه ریعه ته ش! له بهر ئه وه ده بینین جار له دوا ی جار له م وتاره ده لییت: «بیستوتانه گوتراوه... به لام من پیتان ده لیم...»^b به پیداغری له سه ر راناوی من؛ عیسا به بویرییه وه رایده گه یه نییت که ئه و شه ریعه تدانه ری خاوه ن له پیشینه یه بو گه لی ئیسرایل. سه رباری ئه وه ش، تیبینی ئه وه بکه له کوئی ئه و راگه یاندنه ی کردووه: له سه ر چیا رایگه یاندووه، وه ک ئه وه ی به ییر گه لی جوله که ی ده هیئته وه کاتیک خودای شه ریعه تدانه ر شه ریعه تی په یمانی کوئی دا گه له که ی خو ی به وه ی

a مه تا ۸: ۲۴-۲۷، ۹: ۶-۷، ۱۴: ۱۳-۲۱؛ یوحنا ۱۱: ۴۳.

b مه تا ۵: ۲۱-۴۴.

لهسەر چیا قسهی لهگه‌ل کردن! ئایا تیبینی مه‌به‌سته‌که‌ت کرد؟ عیسا به ده‌سه‌لاته‌وه راس‌تی گه‌راند‌ه‌وه بو‌ خو‌ی که هیچ که‌سیک بو‌ی‌ری ئه‌وه ناکات دا‌وای بکات.

سه‌رباری ئه‌وه‌ش، با له‌وه پروانین که به مه‌رسای گوت، له‌به‌رده‌م گو‌ری برا مردوو‌ه‌که‌ی: «براکه‌ت له مردن هه‌لده‌ستیت‌ه‌وه». وه‌ک ئه‌وه‌ی له وه‌لامه‌که‌ی ده‌رده‌که‌و‌یت، مه‌رسا سو‌پاس‌گوزار بو‌و بو‌ ئه‌وه به‌بیره‌ینانه‌وه‌یه: «من ده‌زانم که له پو‌ژی کو‌تایی جیهان له مردن هه‌لده‌ستیت‌ه‌وه». به‌ ده‌ربرینیکی دیکه: به‌لئ، به‌لئ، ده‌زانم. سو‌پاسی ها‌وسو‌زیت ده‌که‌م له‌گه‌لم. ئه‌وه دلنه‌وا‌ییه‌کی گه‌وره‌یه بو‌ من. به‌لام تینه‌گه‌یش‌ت له‌وه‌ی ئه‌وه کاته مه‌سیح مه‌به‌ستی چی بو‌و. ره‌نگه تو‌وشی کو‌ستیک بو‌وا‌یه ئه‌گه‌ر راس‌ته‌وخو‌ی عیسا پی‌ی بگو‌تبا: نا، مه‌به‌ستم ئه‌وه‌یه له دا‌وای چه‌ند خوله‌کیک هه‌لده‌ستیت‌ه‌وه، کاتیک من فه‌رمانی ئه‌وه‌ی پی‌ی ده‌که‌م. به‌لام ئه‌وه‌ی گوتی زیاتر ئاشکرا بو‌و: «من هه‌ستانه‌وه و ژیانم».^a هه‌نگاو‌یک مه‌رو‌ ئه‌وه‌ت له‌ده‌ست‌ب‌چیت! وه‌لامه‌که ئه‌وه نه‌بو‌و: ده‌توانم ژیان به‌خشم. به‌لکو ئه‌وه بو‌و: من ژیانم!

با راستگو‌ بین! چ پیاو‌یکی ئاسایی قسه‌ی ئا‌وا ده‌کات؟ چ پیاو‌یک یا‌وه‌ره‌که‌ی به شکو‌مه‌ندی‌ه‌وه ده‌ل‌یت: «تو مه‌سیحه‌که‌یت، کو‌ری خودای زیندوو‌ی»، به‌ پال‌پشتیه‌وه وه‌لامی ده‌داته‌وه که خودایه‌ ئه‌وه راس‌تی‌ه‌ی بو‌ ده‌رخست‌وه؟ چ پیاو‌یک رابه‌رانی گه‌ل لی‌ی ده‌پرسن: «سو‌یند‌ت ده‌ده‌م به خودای زیندوو، پی‌مان بلئ، ئایا تو مه‌سیحه‌که‌ی، کو‌ری خودای». ئه‌ویش وه‌لامیان ده‌داته‌وه و ده‌ل‌یت: «خو‌ت گو‌ت. منیش پی‌تان ده‌ل‌یم، له ئیستا‌وه کو‌ری مرو‌ف ده‌بینن له ده‌سته‌راس‌تی خودای توانادار داده‌نیش‌یت و به‌سه‌ر هه‌وری ئاسمانه‌وه د‌یت‌ه‌وه».^b

ب‌نگومان، پیاو‌یکی ئاسایی نه‌بو‌وه، وه پیاو‌یک نه‌بو‌وه بیه‌و‌یت وه‌ک مام‌وستایه‌کی مه‌زن بنا‌س‌ری‌ت، یان مرو‌ف‌یک دا‌وای پ‌ز‌ل‌ینان بکات که پیاو‌یکی چاکه، هه‌روه‌ک مرو‌ف‌یک نه‌بو‌وه هه‌ول بدات وه‌ک فه‌یله‌سو‌ف‌یکی کاریگه‌ر با‌سی بکر‌یت. به‌لکو ئه‌وه‌ی سه‌باره‌ت به‌ خو‌ی ئه‌وه شتانه ده‌ل‌یت ش‌تیکی شکو‌مه‌ندانه‌تر و مه‌زن‌تر و قوول‌تر له هه‌ر یه‌کیک که با‌سمان کرد ده‌داته پال خو‌ی. به‌ دیاری‌کرا‌وی ئه‌وه بو‌و که عیسا کردی، به‌لای که‌م بو‌ ئه‌وانه‌ی سه‌رنجیان له‌سه‌ری بو‌و.

عیسا خو‌ی وه‌ک پاشای جوله‌که و پاشای هه‌موو مرو‌ف‌ایه‌تی راده‌گه‌یان‌د.

a پروانه یو‌حه‌نا ۱۱: ۲۳-۲۵.

b پروانه مه‌تا ۱۶: ۱۶-۱۷، ۲۶: ۶۳-۶۴.

به شی سییه م

پاشای ئیسرائیل و پاشای پاشایان

له نووسینه کانی ولیه م شکسپیر (۱۵۹۷ ز.)، پاشا هیئری چوارهم سه بارهت به ئه رکه پاشایه تییه کانی ده لیت «داخوا له م ساته دا چند هه زار کهس له هه ژارتین هاو لاتیان نوستون»^a، ههروه ک سه رسام بوو لهو هوکارهی که وا ده کات نوستن له خانوچه که یه کی هه ژاران که خه ریکه دا برمیّت خوشتره له کۆشکی پاشایان، وه پرساری ده کرد چۆن ده کری نوستن به خششی حه سانه وه بی بو گه نجیکی ته ربووی ناو ده ریا که شه پوله کان ئه و بهر و ئه مبهری پیده کهن و له ئیو که شتییه ک پراکشاه، زیاتر له وهی پاشا له شوینی حه سانه وه که یه تی؛ دیسان هاوار ده کات: «چهنده ماندوو ه ئه و سه ره ی که تاجی پاشایه تی له سه ره»^b.

ئه و دیمه نه ی شکسپیر پیشانی ده دات گالته جار ییه کی زوره. پئویسته پاشاکان هه موو شتیکیان هه بیّت؛ ئه وان ده وه لمه ند و خاوه ن ده سه لاتن، له شکر یان هه یه ده یان پار یزیّت و کۆشکیان هه یه تییدا ده حه وینه وه و خزمه تکار ییان هه یه ئاره زوو ه کانیان جیبه جی ده کات. کئ هه موو ئه و شتانه ی ناویّت؟ به لام ئه گه ر زانیاریت له میژوو هه بیّت، ئه وا ده زانیّت که پاشا هیئری راستی کردوو ه. هه موو کات پاشایه تی ژیانکی چپژبه خش و حه سانه وه ی نییه، که پئویسته له گه لی هه ندیک دوو دلّی و ترس هه لّبگریت، ته نانه ت هه ندیک جار تۆقینیش. ئه وه ی تاج و ه رده گریّت پاشان پئویستی به پاراستنی هه یه، په نگه له میژوو دا هه ندیک له پاشایان درکیان به و شته و مه ترسییه که ی کرد بیّت، به لام له پاش ئه وه ی ده رفه ت له ده ستچوو ه!

سه رباری هه موو ئه وه، پیم وایه که ده توانین بلّین که سیکی دیکه هه یه سه ری ماندوو تره له و پاشایه ی که تاجی له سه ر سه ره، ئه ویش ئه و مروّقه یه که داوا ده کریّت دانی پیدا بنیّت وه ک پاشا، له کاتی کدا هیچ که سیکی دیکه به پاشا نایناسیّت. میژوو زه حمه تییه کانی ئه و که سانه ی سه لماندوو ه که داوا ی پاشایه تی ده کهن و هیشتا پیی نه گه یشتوون. به لّی! ئه گه ری بردنه وه و به ده سه ته پّانی ته ختی پاشایه تی هه یه، به لام ده ره نجامی شکست کاره ساتباره؛ ئه گه ر شکستت هیئا له وه ی هه ولّبده یّت ببیته پاشا،

a ولیه م شکسپیر، پاشا هیئری چوارهم، به شی دووهم، وهرزی سییه م، دیمه نی یه که م.

b هه مان سه رچاوه ی پئشوو.

ئەوئەندەت بەس نابیت بلیت «ببوره» و ههنگاوێک له ژیانته بچیتە پیش. لهوانهیه
بتگهیهنیتە ئەوهی ئەو سەرته که ویستووته تاجی بخهیتە سەر لهدهستی بدهیت!

یهکیک له شته سهرنچراکیشهکانی ژيانی عيسا راستی ئەو مەملانییە بوو له نیوان
ئەو و دەسەلاتدارانی سەردهمی خوێ. مەسیح دارتاشیکی ههژار بوو له گوندیکی دوور
و پهراویزخراوی باکوور، کهوته مەملانی لهگهڵ رابهانی گهڵ، بهلکو تهناهت لهگهڵ
دەسەلاتدارانی پۆمانی که له ناوچه کهدا دەسەلاتدار بوون. پهنگه ئەوه پیمان بلیت
که ئەوهی لهبهردهمانه تهنها مامۆستایهکی ئایینی نهبووه، کهمیگ دانایی ههبیته
سهبارته به ژیان و چۆنییهتی گوزهراندنی ژیان، ههروهها بهرامبهر به فیهلهسوفیک
یان کهسیکی دانای رهوشتهرزیش نین. نهخیر! له کاتیکدا عيسا ههلواسرا بو ئەوهی
به سووکایهتییهوه لهسهر خاچی پۆمانییهکان بهریت، ئەو تۆمهتهی پۆمانییهکان
لهسهر سهری ههلیانواسی وهک سووکایهتی به ئەو و به ههموو گهله چهوساوهکهی
نوسرابوو: «عيسا، پاشای جولهکه»^a.

چیرۆکی عيسا چیرۆکی پیاویکی چاک نییه؛ بهلکو چیرۆکی داواکاری تهختی
پاشایهتییه.

تهختی پاشایهتی ئیسرائیل به بهتالی نامینیتهوه

به گوێرهی کتیبی پیروژ لهو پۆژهی عيسا لهسهر دهستی پیاویک به ناوی یهحیای
لهئاوهلکیش له روبراری ئورددهن لهئاوهلکیشرا دهستیکرد به خزمهته ئاشکراکهی.

چهند مانگیک بوو یهحیا ئامۆژگاری خهلکی دهکرد که پیاویسته تۆبه بکهن
له گوناوهکانیان (ئهوهش واتا روو وهرگیران و دوورکهوتنهوه لی) چونکه شانیشینی
خودا - دەسەلاتداربوونی خودا لهسهر زهوی - نزیکبووهتهوه، بهگوێرهی ئەوهی یهحیا
ئامۆژگاری دهکرد.^b ئهوهش لهبهر ئەوهی پاشای ههلبژێردراو لهلایهن خوداوه بهم
نزیکانه دردهکهویته، وه خهلکی زۆر پیاویستیان به خوئامادهکردنه بو هاتنی.

وهک نیشانهیهک بو تۆبهکردن، یۆحهنا داوای له خهلکهکه دهکرد که خوێان
لهناو ئاوی رووبارهکه نقوم بکهن وهک هیمای پاکبوونهویان له گوناوه و تاوان. له
راستیدا عيسا که بهم شیوهیه له ئاوهلکیشرا، پره له بهلگهی گرنهگ و تاییهت

a مه تا ۲۷: ۳۷.

b مه تا ۳: ۲.

که له ئاوه لکیشانی ئه و جیاواز بوو له وانه ی دیکه، دواتر دیننه سه ر باسی ئه وه. به لام ئیستا ئه وه نده به سه تیبینی ئه وه بکه ین که کاتیک یوحنا بینی عیسا دیته پیش، ده سته جن باوه ری هیئا به وه ی که ئه م ئه و که سه یه که له ماوه ی رابردوو له پیناوی ناموژگاری خه لکی ده کرد، ئینجا گوتی: «ئمه ئه وه یه که باسم کرد، پیاویک دوا ی من دیت که پیشم که وتوو، چونکه پیش من بووه»^a.

ئه وه مه به سه ته که یه: یه حیا زانی که خودا ده یه ویت شانشینه که ی له سه ر زه وی دابه زریئیت، ئه وه ش بنه مای په یامی یه حیا بوو، ئینجا ناماژه ی بو عیسا ی مه سیح کرد وه ک ئه وه ی پاشای ئه و شانشینه یه. ئه وه ی وا ده کات شته که زور گرنگ بیت ئه وه بوو که عیسا خو ی گوتی؛ ئه وه ته نها بیروباوه ری یه حیا نه بوو، کاتیک عیسا گوتی یه حیا دوا یین پیغه مبه ری په یمانی کونه، وه کو تایی زنجره ی پیاوانیک که چه ندین سه ده به رده وام بوون و ئامانجی گه وره یان ئه وه بوو که گه لی جوله که چاویان له سه ر تاکه پاشای راسته قینه بیت که له کو تاییدا خودا ده ینی ریت بو ئه وه ی له گونا هه کانیان رزگاریان بکات. راگه یان دنه که ی یه حیا ته نها ئه وه بوو که ئه و ساته هاتوو، پاشای هاتوو.

ره نکه بیستوو ته که له دوا ی ئه وه چی روویداوه، کتیبی پیرو ز ده لیت له و کاته ی عیسا له ئاوی رووباره که له له ئاوه لکیشانه که ی هه ستایه وه ”پو حی خودا ی بینی وه ک کو تریک هاته خواره وه و له سه ری نیشته وه. ده نگیکی ش له ئاسمانه وه فه رمو ی: «ئمه کور ی خو شه ویستمه، ئه وه ی زور پی دلام». ^b له گه ل نیشتنه وه ی رو حی خودا له شیوه ی کو تریک و ده نگیکی ئاسمانیش که هه مووان زانیان ده نگی خودایه، گرنگیه که له وه دا بوو که ده نکه که گوتی. وه ک هه رده م، هه ر وشه یه ک له کتیبی پیرو زدا واتای گه وره ی هه یه، زور جار چه ندین رووی هه یه بو هه مان واتا. به لام ئه وه ی ئیستا بو مان ده رده که ویت ئه و ده ربرینه یه که ده لیت «تو کور ی خو شه ویستمی»؛ تیدا خودا به تاجی ئیسرا ئیل تاجی خسته سه ر سه ری عیسا، واتا عیسا ی مه سیح به فه رمی به پاشای جوله که دانرا.

چو ن ئه وه ده زاین؟ ده ربرینی «کور ی خودا» به در یژیای په یمانی کو ن به ناوبانگ بووه بو نازناوی پاشا. ره گی ئه و ده ربرینه ده گه ریته وه بو ده رچوونی نه وه ی ئیسرا ئیل له میسری خاکی کو یلایه تی؛ کاتیک خودا گو یی له هاواری رزگاری بوو له ده ست

a یوحنا ۱: ۲۹-۳۰.

b مه تا ۳: ۱۶-۱۷.

مه تا ۱۶ باسی ئه و شه وه كراوه كه تیدا عیسا پرساری له شوینكه وته نزیكه كانی كرد، له دوای بهر نكار بوونه وه یه کی دیکه ی له گه ل رابه رانی گه ل، پرساری كرد كه خه لکی ده لاین ئه و کینه. زور را و بوچوون هه بوون كه شوینكه وته كانی پیمان گوت: «هه ندیک ده لاین یه حیای له ئاوه لکیشه، هه ندیکی دیکه ده لاین ئه لیاسه، هه ندیکیش یه رمیا یان یه کیک له پیغه مبه ران». به مانه روون ده بیته وه كه عیسا زور سه رسامكه ر بووه، هه تا ئه وه ی خه لکی پیمان وابوو كه یه کیک له پیغه مبه رانه و زیندوو بووه ته وه! به لام خه لکی پیمان وابیت هه رچییه ك بیت، مه سیح گرنگی به وه ده دا قوتابییه كان پیمان وایه ئه و کینه، له بهر ئه وه پرساری لیکردن: «ئهی ئیوه ده لاین من کیم؟». به م پرسیاره تیشکی خسته سه ر ئه وان، پیاویک ناوی شیمون بوو یه كه م كه س بوو وه لامی دایه وه: «تو مه سیحه كه یت، کوری خودای زیندووی».

له گه ل ئه وه ی پیم وایه كه شیمون مه به سستی زیاتر بووه له م قسه یه ی، به لام به لای كه مه وه ریژی له عیسا گرت وه ك ئه وه ی پاشایه: تو ده ستیشانكراوه كه یت (له زمانی یونانی ئه مه مه به سته كه ی بوو له وشه ی مه سیحه كه)، کوری خودا و پاشا! وه لامی مه سیح چی بوو؟ هیچ نه بوو ته نها ریژلینانه پاشایه تیه كه ی قبول كرد، وه به خو شیه وه گوتی: «شیمونی کوری یونا، خوژگه ت پی ده خوازیت، چونكه گوشت و خوین ئه مه یان بو ت ئاشكرا نه كرد، به لكو ئه و باوكه م كه له ئاسمانه». شیمون - ئه وه ی كه عیسا ناوی لینا په ترۆس - درکی به وه كرد كه پیشت عیسا سه به رته به خو ی چی فیری خه لک كردوو، ئه ویش ئه وه یه كه پاشای شه رعی ئیسرائیله.^۳

وه له به شی ۱۶ له ئینجیلی لوقا رووداویکی دیکه هاتوو تیدا عیسا به شیوه یه کی درامایی و ئاشكرا مافی پاشایه تی خو ی راده گه یه نیت، ته نها بهر له هه فته یه ك له مردنی له سه ر خاچ كه خو ی و قوتابییه كانی له ریگا بوون به ره و ئورشه لیم بو ئاماده بوون له جه ژنی په سخه. په ننگه له وه هه فته یه دا سه دان هه زار كه س ریگیان ده بری به ره و ئه م شاره، چونكه گرنگترین جه ژنی جوله كه بوو له سالد.

له كاتیکدا له شاره كه نزیك ده كه وتنه وه، عیسا هه ندیک له قوتابییه كانی نارده گوندیکی بچووك به ناوی بیت فاجی، وه فه رمانی پیکردن به هینانی ماكه ریك كه بو یان ئاماده كراوه. کتیبی پیروژ ده لیت كه عیسا سواری ماكه ره كه بوو، به گه شتیکی كورتخایه ن له بیت فاجیه وه چوو ه ئورشه لیم، وه خه لکیکی زور دوای كه وتن. پروانه ئه مه ی خواره وه چی روویدا:

”له لیژاییه که ی کئیوی زهیتوون نزیک بووه وه، سه رجه م قوتابیییه کان به شادی و به دهنگی به رز دهستیان به ستایشکردنی خودا کرد، بو هه موو نه و په رجوانه ی بینییان، ده یانگوت: «پیرۆزه نه و پاشاییه ی به ناوی یه زدانه وه دیت!» «ناشتی له ئاسمان و شکۆ بو خودا له به رزایی!»^{ac}

خه لکیکی ئیجگار زور که واکانیان له سه ر پینگاکه راخست. خه لکی دیکه لقه داربان ده پرییه وه و له سه ر پینگاکه رایانده خست. نه و خه لکه ی له پیشی ده پویشتن و نه وانه ش که دوا ی که وتبوون. هاواریان ده کرد: «هوسانا بو کوری داود!» «پیرۆزه نه وه ی به ناوی یه زدانه وه دیت!»^b

ئه م دیمه نه په له به لگه ی زور گرنگ. خه لکی نه ک ته نها لقه داربان به رز ده کرده وه و جله کانی خو یان له سه ر پینگای عیسا راده خست وه ک هیمایه کی ملکه چی بو پاشا، به لکو ده یانگوت پاشایه و هاواریشیان ده کرد که میراتگری داوده! سه رباری نه وه، سرودیکی کونیان ده گوته وه که خه لکی بو پاشایان ده گوت له و کاته ی بو سه ربپینی قوربانی له په رستگا نزیک ده که وته وه.^c

دیمه نه که هه مووی شایانی تپرامان بوو، عیسا له مه دا مه به ستی سه رنجراکیشان بوو. هه ندیک له فه رسییه کان له دوا ی نه وه ی گو ییان له خه لکه که بوو که چی ده لین، ترسان و گله بیان له لای عیسا کرد، نه مه یان ده ربری و گوتیان: «ماموستا، قوتابیییه کانت سه رزه نشت بکه.» ده زانیت نه م به رپرسانه ی په رستگا چییان ده کرد؟ ده یانو یست مه سیح پشتگیریان بکات که هاوارکردنه پاشایانه که ی خه لک گونجاو نییه، واتا ده یانو یست پاشایه تی په تبکاته وه. به لام مه سیح قسه که ی نه وانی په تکرده وه و گوتی: «پیتان ده لیم: نه گه ر نه وانه بیده نگ بن، به رده کان هاوار ده کهن.»^d بواری دواکه وتن نییه، کاتی ها تووه بو ها تنه دی پیشینی گه یشتنی پاشا بو پایته خته که ی له سه ر پشتی ماکه رییک. ته ختی پاشایه تی ئیسراییل به به تالی نامینته وه وه ک نه وه ی زیاتر له شه ش سه د سال بوو به تال بوو، به لکو پاشاکه ی ده ناسیت.

a لۆقا ۱۹: ۳۷-۳۸.

b مه تا ۲۱: ۸-۹.

c زه بووره کان ۱۱۸: ۲۶.

d لۆقا ۱۹: ۳۹-۴۰.

پاشای راسته‌قینه له‌سه‌ر ته‌ختی راسته‌قینه‌ی خاوه‌ن میژووئیکی راسته‌قینه

ئه‌م‌رۆ زه‌حمه‌ته به‌ پوونی له‌و پووداوانه‌ تیبگه‌ین که له‌م رۆژه‌دا پوویدا که عیسا له‌سه‌ر پشتی ماکه‌ریک ده‌چوو له‌ ناو ئۆرشه‌لیم. ده‌کریت وای دابننن ئه‌و خه‌لکه‌ی که له‌ ده‌وربه‌ری مه‌سیح بوون رۆئیکی وه‌ک شانۆگه‌ریبه‌کی ئایینی قه‌ره‌باغیان ده‌گیرا، ئه‌وه‌نده‌ی که ده‌گه‌رانه‌وه‌ ماله‌وه‌ به‌ ئاگا ده‌هاتنه‌وه‌ له‌بیریان ده‌کرد. به‌لام ئه‌وانه‌ بۆ پاشایه‌کی راسته‌قینه‌ هاواریان نه‌ده‌کرد که له‌سه‌ر ته‌ختیکی راسته‌قینه‌ داده‌نیشیت و میژووئیکی راسته‌قینه‌ی هه‌یه‌.

نه‌وه‌ی ئیسراییل به‌رده‌وام پاشایان نه‌بووه‌. له‌ سه‌ره‌تای میژوویمان؛ کاتیکی گه‌له‌که‌ ته‌نها خیزانیکی فراوان بوون، زنجیره‌یه‌ک له‌ باوکان به‌رپوه‌یان ده‌بردن، پاشان زنجیره‌یه‌کی درپژ له‌ پیغه‌مبه‌ران و دادوه‌ران که خودا داینان بۆ ئه‌وه‌ی فه‌رمانه‌وه‌یه‌تی گه‌ل بکه‌ن و بیاریزن. جگه‌ له‌وه‌ی گه‌لی ئیسراییل له‌ کۆتاییدا داویان له‌ ساموئیلی پیغه‌مبه‌ر کرد که رابه‌ریان بوو، گوتمان که پاشایه‌کیان بۆ ده‌ستنیشان بکات. هه‌رچه‌نده‌ی ساموئیل پێگری لێ کردن و ئاگاداری کردنه‌وه‌ له‌و خراپه‌کاریانه‌ی که ره‌نگه‌ پاشا بیکات و ده‌سه‌لاتی خۆی به‌کاربه‌نینیت، به‌لام ئه‌وان مکو‌ر بوون، به‌و شیوه‌یه‌ ساموئیل پاشایه‌کی بۆ ده‌ستنیشان کردن له‌سه‌ریان بێت. له‌ سه‌رده‌می پاشایه‌تی داود زنجیره‌ی پاشایه‌تی گه‌یشته‌ ئاراسته‌یه‌ک؛ کورپکی شوان له‌ گوندیکی بێت له‌حم (ببووه‌ مایه‌ی سه‌رسامی خه‌لک) خودا هه‌لییژار بۆ ئه‌وه‌ی فه‌رمانه‌وه‌یه‌تی گه‌ل بکات. ئه‌و کاته‌ ئه‌ستیره‌ی داود له‌ ژێر به‌ره‌که‌تی ده‌سه‌لاتدار و پێنماییه‌کانی گه‌شایه‌وه‌، هه‌تا ئه‌وه‌ی له‌ نزیکه‌ی ۱۰۰۰ سال‌ ب. ز. فه‌رمانه‌وه‌یه‌تی گرته‌ ده‌ست، که‌وا دوازه‌ هۆزه‌که‌ی نه‌وه‌ی ئیسراییل له‌ ژێر یه‌ک تاجدا یه‌کیان گرت، وه‌ دوژمنانی گه‌لی ملکه‌چ کرد، ده‌ستی به‌سه‌ر ئۆرشه‌لیمدا گرت و کردیه‌ پایته‌ختی شانشینه‌که‌ی. سه‌رباری هه‌موو ئه‌وانه‌ش، خودا به‌لینن پێدا که په‌چه‌له‌کی پاشایه‌تیبه‌که‌ی بۆ هه‌تاه‌تایه‌ بچه‌سپینیت.

داود به‌وه‌ ده‌ناسریت که مه‌زنترین پاشای جوله‌که‌یه‌، ته‌نانه‌ت خودی پێگه‌که‌ش پێی ده‌گوتریت «پاشایه‌تی داودی»، وه‌ ته‌خته‌که‌ی «ته‌ختی داودی». وه‌ خودی داود جه‌نگاوه‌ریکی پیشکه‌وتوو و مؤسیقاژه‌نیک‌ی به‌هره‌مه‌ند و دانا بوو، هه‌روه‌ک شاعیریش بوو. داود زیاتر له‌ نیوه‌ی سروده‌کانی کتیبی زه‌بووره‌کانی نووسیوه‌، هه‌روه‌ک به‌ نمونه‌ی باوه‌ر و راستدروستی ناسراوه‌. داود که‌سیکی ته‌واو و کامل نه‌بوو - حاشا!-

به‌لّام خودای زۆر خوڤده‌ویست، وه هه‌ستی کردوو به قوولایی گونا‌هه‌کانی و پپو‌یستییه‌کانی، به راست‌گویییه‌وه باوه‌پری هه‌بوو به به‌زه‌یی خودا و لی‌خو‌ش‌بوونی له گونا‌هه. کتییی پی‌رو‌ز باس ده‌کات که خودا باسی داودی کردوو به‌وه‌ی «پیاوی‌که وه‌ک ئه‌وه‌ی دلی ده‌یه‌وی‌ت»^a.

له‌دوای ئه‌وه‌ی داود له‌ سالی ۹۷۰ پ. ز. مرد، سلیمانی کوری له‌سه‌ر ته‌خته‌که‌ی شوینی گرت‌ه‌وه، که‌وا پاشایه‌تییه‌که‌ی له‌ چه‌ندین‌ رووه‌وه پی‌گه‌یه‌کی مه‌زنتری هه‌بوو له‌ هی‌ باوکی، به‌ تایبه‌تی له‌ سه‌ره‌تا‌کانی فه‌رمان‌په‌وایه‌تییه‌که‌ی. مه‌زنی شان‌شینه‌که‌ی و ده‌وله‌مه‌ندیی و کاری‌گه‌رییه‌که‌ی زیادی کرد و گه‌یشته‌ سه‌رده‌می زپ‌رین. به‌لّام له‌دوای مردنی سلیمان پاش چل‌ سالی فه‌رمان‌په‌وایه‌تی په‌چه‌له‌کی شاهانه‌ تووشی ئازاوه‌ بوو. شه‌پری ناوه‌خو‌ شان‌شینه‌که‌ی کرده‌ دوو‌ به‌ش: شان‌شینی ئیس‌رائیل (با‌کور)، وه‌ شان‌شینی یه‌هودا (باشور)، که‌ گه‌له‌کانی سه‌ده‌ه‌کانی دوا‌ی ئه‌وه‌ش تووشی مملانییه‌کی ناخو‌شی نیوان‌ پاشاکان‌ بوون له‌ بته‌پرستی و خراپه‌ی ئاب‌رووبه‌ر، ته‌نانه‌ت ئاحازی پاشای شان‌شینی با‌کور، کوره‌که‌ی خو‌ی کرده‌ قوربانی بو‌ خودا‌وه‌ندیکی بت و به‌ زیندوویی به‌ ئاگر سوتاندی.

له‌و ماوه‌یه‌دا، خودا به‌رده‌وام بوو له‌ ناردنی پی‌غه‌مبه‌ران بو‌ هو‌شداریدان به‌ ئیس‌رائیل و یه‌هودا، هانی دان بو‌ وازه‌ینان له‌ گونا‌هه‌کانیان و گه‌رانه‌وه بو‌ گو‌پراه‌لی خودا، ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌ بکه‌ن ئه‌وا خودا لی‌یان خو‌ش‌ده‌بی‌ت و گه‌له‌که‌یان بنیاد ده‌نی‌ته‌وه، ئه‌گینا‌ حو‌کمی سزادانیان دی‌ته‌ سه‌ر، وه‌ ده‌مرن. به‌لّام هی‌چ یه‌ک له‌ گه‌له‌کان تو‌به‌یان نه‌کرد. که‌ بووه‌ هو‌ی ئه‌وه‌ی له‌ نزیکه‌ی سالی ۷۰۰ پ. ز. شان‌شینی با‌کور له‌لایه‌ن ئیمپراتۆریه‌تی ئاشووری له‌ناوبه‌ر داگیر بکری‌ت، وه‌ خه‌لکه‌که‌ی تووشی راپی‌چکردن و را‌گواستن بوون. به‌لّام شان‌شینی یه‌هودای با‌کور بو‌ زیاتر له‌ سه‌د سالی رزگار بوو، هه‌تا ئه‌وه‌ی نه‌بو‌خودنه‌سری بابلی‌هات و له‌ سالی ۵۸۶ پ. ز. هی‌رشی کرده‌ سه‌ر و ئۆرشه‌لیم و په‌رستگای ویران کرد و خه‌لکه‌که‌ی بو‌ بابل راپی‌چ کرد. وه‌ بابلییه‌کان پاشا داودیه‌که‌یان به‌ دیل گرت و هه‌ردوو‌ چاویان ده‌ره‌ینا، ئه‌لقه‌یه‌کیان له‌ لووتی کرد و په‌لکیشیان کرد بو‌ بابل، که‌ له‌هو‌ی ته‌واوی ژبانی به‌شداری خوانی نا‌خواردنی نه‌بو‌خودنه‌سر بوو. هه‌رچه‌نده‌ ئه‌م بانگه‌یشته‌ باش دیاره، به‌لّام به‌راستی ده‌رپرینی‌ک بوو بو‌ ریسوایی نه‌ک بو‌ ریزگرتن. پاشای داودی بوو، ئیستا ته‌نها شو‌ینکه‌وته‌یه‌کی کو‌یر و نا‌ئومیدی ئیمپراتۆری بابلییه‌.

چه‌ندین‌ سالی تی‌په‌ری، ئیمپراتۆریه‌تی فارسی بابلییه‌کانی به‌زاند، وه‌ یۆنانییه‌کان

a یه‌که‌م ساموئیل ۱۳: ۱۴.

فارسه کانیان پروو خاند، وه پاشان پڙمانییه کان شارستانییه تی یونانیان قوتدا، به لام نه ته وهی ئیسرائیل نه یاتوانی سهر به خوئیان بگه پڙینه وه و ته ختی پاشایه تییان بچه سپینه وه. به شوینکه وته یه کی زه لیل و ملکه چی نه ته وه کانی دیکه مانه وه، زیاتر له شه ش سهد سال ته ختی داودی هیچ پاشایه کی نه بینی.

له گه ل نه وه شدا هیوا نه بر؛ به رده وام پیغه مبه ره کان پیشبینیان ده کرد بو سهرده میک که دیت و تیدا ره چه له کی شاهانه ی داودی هه لده ستیته وه، له نیوه راستی پرودا وه کاره ساتباره کان که تووشی گه لی ئیسرائیل بوون له دابه شبوون و تیکشکان و که وتن. هه روه ک جوله که کان ده یانگوت پوژیک خودا پاشایه ک ده نیریت بو ته ختی داود، به راستدروستی و دادپه روه ری ره ها فرمانه وایه تی ده کات - پاشایه ک به پوچی خودا ده ستنیشان کراوه و دلی میلله ت ده گه ریته وه بو ته نها خواپه رستی، وه بو هه تاهه تایه به دانایی و میهره بانای و خوشه ویستیته وه فرمانه وایه تی ده کات. نه ک ته نها نه مه، به لکو خودا به لئینی شی دا که ته ختی داود ته نها ته ختیکی نیوه خوئی نه بیته، به لکو ده سه لاته که ی ته واوی زه وی ده گریته وه، هه تا نه وه ی هه موو گه لان دینه ئورشه لیم و شکومه ندی پیشکه شی پاشای ئیسرائیل ده که ن، پاشای پاشایان.^a

ره نگه نه و پیشبینیانه گه مزانه دیار بوون له کاتیکدا جوله که پاشاکانی خوئیان ده بینی یه ک له دوا ی یه ک ده که وتنه نیو خراپه و ژیر حوکمدانی دادپه روه رانه ی خودا، وا دیار بووه که گالته جار یه کی زوریشه له کاتیکدا بینیویانه که دوا یین پاشای داودیان هیوا ی به زه یی ده خوازیت که بابلییه کان چاوه کانیان ده ره تبا بوو. به لام نه گه به وردی گوئیان له پیشبینیه کان بگرتبا، ده یانزانی که نه م پاشایه ی پیغه مبه ره کان به لئینیان دابوو دیت وه ک پیاوه کانی دیکه نییه که ماوه یه ک له سه ر ته ختی پاشایه تی بوون و مردن، پیشبینیه کان سروه یان نه وه یان دابوو که زور له مانه مه زنتر ده بیته. له راستیدا، نه گه ره به باشی گوئیان بگرتبا ده یانزانی خودا به لئینی نه داوه ته نها پاشایه ک بو جوله که بنیریت، به لکو خودا به خوئی دیت و ده بیته پاشایان. تیبینی نه مه بکه که ئیشایای پیغه مبه ره سه باره ت به له دایکبونی نه م پاشا مه زنه گوتوو یه تی:

”چونکه کورپکمان ده بیته،

کورپکمان پیده دریت و

سه رکر دایه تی ده که ویته سه رشانی“

a بۆ هه وونه بروه ئیشایا ۹؛ ۱۱؛ مه لاهی ۵.

لهمه‌دا تیبینی هیچ شتیک ناکریت، ئەهی وانییه؟ وهک هه‌ر پاشایه‌کی دیکه دیاره.
به‌رده‌وام به له خویندنه‌وه:

”ناوی لئ ده‌نریت
سه‌رسوپه‌ینه‌ر و پراویژکار، خودای به توانا،
باوکی هه‌تاهه‌تایی، میری ناشتی.
گه‌شه‌سه‌ندنی سه‌روکایه‌تی و ناشتییه‌که‌ی
بئ کۆتایی ده‌بیئت.
له‌سه‌ر ته‌ختی داود و به‌سه‌ر شانشینه‌که‌ی
پاشایه‌تی ده‌کات
بو چه‌سپاندنی و به‌هیژکردنی،
به دادپه‌روه‌ری و به راستودروستی
له ئیستاوه و هه‌تاهه‌تایه.
دلگه‌رمی یه‌زدانی سوپاسالار ئەمه ده‌کات.“

ئهمه پاشایه‌کی ئاسایی نییه. هیچ پاشایه‌کی ئاسایی «له ئیستاوه و هه‌تاهه‌تایه»،
پاشایه‌تی ناکات، وه هیچ پاشایه‌ک ده‌سه‌لاتی بئ سنووری نییه. وه هیچ پاشایه‌ک پئی
ناگوتریت سه‌رسوپه‌ینه‌ر و پراویژکار یان باوکی هه‌تاهه‌تایی یان میری ناشتی. سه‌رباری
هه‌موو ئەوانه، هیچ که‌سیک، ئەگه‌ر پاشا بیئت یان نا، به هیچ هوکاریک ناتوا بیئت
نازناوی خودای به توانای هه‌بیئت. هیچ که‌سیک،... جگه له... خودا به خوئی.

چاو و هزری سه‌رسام به شکۆ

زۆر جار ئەندیشه‌ی شیمۆن په‌ترۆسم کردووه له‌و کاته‌ی ئەم وشانه ده‌لیت: ”تۆ
مه‌سیحه‌که‌یت، کورپی خودای زیندووی، به چرپه‌وه و چاوه‌کانی واقوپماوی و زه‌قی
پپوه دیاربووه. پیم وایه که خه‌ریک بووه تیبگات له‌وه‌ی له ده‌وروبه‌ری پووده‌دات.
به‌لئ، پاشایانی کۆن نازناوی «کورپی خودا» یان هه‌بووه، هه‌مووان پێیان وابوووه ته‌نھا
نازناویکی ئاساییه. به‌لام به‌م شیوه‌یه نه‌بوو؛ به‌لکو مه‌به‌ستی خودا له‌مه‌ ئاماژه
بوو بو داها‌توو و خواستی خوئی به دانانی خوئی له‌سه‌ر ته‌ختی پاشایه‌تی داود. وه
هه‌روه‌ک پێغه‌مبه‌ران رایان گه‌یانده‌بوو، پاشای مه‌زن «کورپی خودا» ده‌بیئت نه‌ک ته‌نھا
به هیم، نه‌ک نازناو، به‌لکو به راستی بیئت. خودا خوئی پاشایه.

ئەمە بوو كە پەترۆس دركى پىي كورد: ئەم پىاوەى لە بەردەمى دانىشتووە مەسىحى پاشاى دەستنىشانكراوہ بو ئىسرائىل، بۆيە لەم لايەنەوہ نازناوى «كوپرى خودا»ى ھەبوو، وە لە لايەنى سروشتى: ئەو كوپرى خوداى ئەزەلبىيە. نەك تەنھا پاشاى ئىسرائىل، بەلكو پاشاى پاشايان.

پەترۆس دركى بەمە كرد كە ئەم پىاوە خوداى بەجەستەبووہ.

به‌شی چواره‌م مه‌زنه‌که «من ئەوم»...

بیروکە‌ی خودایه‌تی مه‌سیح له‌خوڤا نه‌هاتبوو نه‌هه‌زی په‌ترۆس. ده‌بی بزاین که چه‌ندین مانگ یاوه‌ری عیسا بووه و چه‌ندین په‌رجووی بینیوه کردوو‌یه‌تی، وه ئەم نه‌خۆشه‌گولانه‌ی چاک‌کردوو‌ه‌ته‌وه که‌وا هیوای چاک‌بوونه‌وه‌یان نه‌بووه، ته‌نانه‌ت مردوو‌ی هه‌ستاندوو‌ه‌ته‌وه. ئەم رووداوانه به‌س بوون بو ئەوه‌ی هه‌ر که‌سیک سه‌رسام بکه‌ن.

ئهمه سه‌رباری ئەو کاتانه‌ی دیکه که سه‌رسامی کردوون - ئەو کاتانه‌ی که‌وا دیاربووه سروشت ملکه‌چی مه‌سیح بووه. یه‌کیک له‌و جارانه به‌نزیکی له‌سه‌ره‌تایی خزمه‌تی عیسا بووه هه‌والێک بلاو بووه له‌سه‌ر پیاویک که نه‌خۆشه‌کان چاک‌ده‌کاته‌وه و شه‌یتانه‌کان له‌جه‌سته‌یان ده‌رده‌کات، له‌به‌ر ئەوه زۆریک له‌ده‌وری کۆبوونه‌وه، عیسا به‌ئارامی و به‌نه‌رمی مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵ کردن، وه چه‌نده‌ها کاتژمێری به‌سه‌ر برد له‌ده‌رکردنی شه‌یتان و چاره‌سه‌رکردنی ئەوانه‌ی جوړه‌ها نه‌خۆشیان هه‌بوو. به‌لام ئەو پوژه عیسا ماندوو بوو، چه‌ند کاتژمێریک بوو چاره‌سه‌ر و خزمه‌تی ده‌کرد له‌که‌ناری ده‌ریای جه‌لیل (ده‌ریاچه‌ی ته‌به‌ریه). کاتیکی بینی کۆمه‌لیکی زۆر له‌دوو‌ره‌وه‌ دین بو لای، له‌گه‌ڵ قوتابییه‌کانی سواری به‌له‌م بوون و رویشتن بو ئەو به‌ری ده‌ریاچه‌که. عیسا و قوتابییه‌کانی له‌ده‌ریاوانی له‌ده‌ریای جه‌لیل راهاتبوون. وه به‌شیکی زۆری فی‌کردن و چاره‌سه‌ره‌کانی که‌ ده‌یکرد له‌گونده‌کانی ده‌وروبه‌ری ده‌ریاچه‌که‌ بوو، که به‌راوه ماسی به‌ناوبانگ بوو، هه‌ندیکی له‌قوتابییه‌کانی و له‌نیواندا (په‌ترۆس) پیشه‌یان راوه ماسی بوو، پیش ئەوه‌ی عیسا بانگیان بکا بو شوین که‌وتنی. وه ناماژه‌که‌ وای ده‌بینی که‌ ده‌ریای جه‌لیل زۆر گه‌وره‌ نه‌بیت، له‌پراستیدا ده‌ریا نییه، به‌لکو ده‌ریاچه‌یه‌کی ناوی سازگاره که‌ رووبه‌ره‌که‌ی په‌نجا و سێ کیلومه‌تر زیاتر نابیت. به‌لام ئەو شته‌ دیاره‌ی جیای کردۆته‌وه ئەوه‌یه که‌ دووسه‌د مه‌تر نزمته‌ له‌ ئاستی سه‌رروی ده‌ریا، ئەو نزمایه‌ فراوانه‌ی چوارده‌وری داوه‌ ره‌شه‌بایه‌کی بو ده‌هیتیت خیراییه‌که‌ی زۆر زۆره. له‌به‌ر ئەوه جگه‌ له‌وه‌ی ده‌ریای جه‌لیل به‌ ماسی زۆر به‌ناوبانگ بووه، ئەوکاته به‌ره‌شه‌بای توند به‌ناوبانگ بووه که‌ هه‌میشه‌ به‌بی پیشینه‌ هه‌ل‌ده‌کات. ئەوه بوو له‌و به‌ دیاریکراوی پوژه‌دا روویدا، له‌دوای چه‌ند کاتژمێریک له‌ رویشتنی که‌شته‌که‌ی عیسا و هاوڕیکانی یه‌کیک له‌و گه‌رده‌لوولانه‌ هه‌لی کرد ئەوان له‌ ناوه‌راستی ده‌ریا بوون، کاتیکی که‌

پېچکردنه وه و گهړانه وه سوودی نه بوو، دياره نه و گهړدلووله خيړايه كه ي مامناوهند نه بووه، به لكو مه تاي مزگينيدهر - كه يه كيك بوو له و قوتابيانه ي له م تاقيكردنه وه يه دا بوو، شاره زاي نه م جوړه گهړدلوولانه بووه - به ”ره شه بايه كي به هيژ“ وه سفى كردووه؛ نه و وشه يونانييه ي كه مه تاي مزگينيدهر به كارى هيئا بو ئامازهدان به توندى و جياوازي گهړدلووله كه ”سيموس“^a، كه واتا بوومه له رزه. واتا (متى) ويستى درك به وه بكه ين كه نه و گهړدلووله وه كو گهړدلووله كانى ديكه نه بوو، به لكو زه مين له رزه يه ك بوو له سهر پرووى ئاو! به م شيويه قوتابيه كان خو يان بينى كه له به له مه بچوكه كه ياندا نقوم دهن و به ملا و نه و لاده كه ون له ئيو شه پوله گه و ره كانى ده ر يادا كه نه و ره شه بايه ي له دوله كانى چوارده و رى هه ليكردبوو و ده ر ياجه كه ي ده جوولاند.

بنگومان پياوه كان توقيبوون. نه وه كار يكي ئاساييه، كه ده كريت به له مى بچوك هه لنگه پرته وه و به ئاسانى تيك بشكيث و به مردن و نقومبوون كو تايان پى بيت، بى نه وه ي كه س پيان بزانيث. هه رچه نده نه و پياوانه ده ترسان، به لام عيسا نه ده ترسا، به لكو له دواوه ي به له مه كه خه وتبوو، له وكاته قوتابيه كان رايانكرده لاي عيسا ي مه سيح و به ئاگيان هيئا، گو تيان: «گه و ره م، رزگارمان بكه! وا له ناوده چين!» مه تا نه وه ي تو مار كردووه، به لام نه وه ي مه ر قوس ده ليث نه ويه كه ده ئين: «ماموستا، به لاته وه گرنگ نيه نه گه ر له ناوچين؟» لوقا ده ليث: «گه و ره م، گه و ره م، وا له ناوده چين!»^b هه رچه نده له وكاته زور گو تراوه، قوتابيه كان يه ك شتيان درك پيكرد: هه موويان له كيشه دا بوون و ويستوويانه عيسا بيته ناو با به ته كه.

با ليره دا كه ميك راوه ستين. هانا بردنيان بو عيسا شايه نى گرنكى پيدانه، وا نيه؟ مه به ستم نه ويه: نه و پياوانه چيان له عيسا ده ويست بيكات؟ من گومانم هه يه له بوونى هيچ پيلانيك. دياره به شيويه ك سه رسامن به عيسا كه وا ي داده نين له توانيدا يه شتيك بكات. نه وان نه يانگوت: «نه ي پياوان، ئايا ده زانن؟ پيوسته هيمن بين، په روه ردگار له دواوه نوستووه». ره نكه چاوه رپى نه وه ي لى بكه ن كه به شيويه ك له و گهړدلووله به هيژه بيانپاريزيت، يان به خيړايى پال به به له مه كه وه بنيث، يان به چركه يه ك بيباته نه و به رى ده ر ياجه كه. له گه ل نه وه ي چاوه رپى عيسا بوون شتيك بكات، نه وه ي ناكريث نكولى لى بكر يث نه وه بوو پيشيني نه وه يان نه ده كرد كه نه وه ي كردى.

a ممتا ۸: ۲۴.

b ممتا ۸: ۲۵، متر قوس ۴: ۳۸، لوقا ۸: ۲۴.

با بگه پَینه وه بو گِپانه وه که، قوتابییه کان به ترسه وه رایانکرد بو دواوهی به له مه که و عیسیان له خه وه هه ستاند. به لام عیسا کاریکی سهیری کرد: له خه وه هه ستا، په نگه چاوی خوراند بیته، پیی گوتن: «ئهی کهم باوه پینه، بوچی ده ترسن؟»^a وای ده بینم یه کیکی یان دووان له قوتابییه کان - به تاییه تی په ترۆس - ناره زوویان کردوو وه لام بدنه وه: «چیمان ده ترسین؟ گالته مان له گه ل ده که ی!» به لام یه ک وشه یان نه گوت. کتیپی پیروژ ده لیت که عیسا به بی ده نگیه کی سهیر راوه ستا و «له په شه باکه ی راخوری» و به ده ریچه که ی فرموو: «بیده نگ به! هیمن به!»^b.

چهند وشه یکی گاریگه ره! «له په شه باکه ی راخوری» ته واو وه ک ئه وهی باوک منداله کانی سه رزه نشته ده کات. نایا پیشت له په شه بات راخوریوه یان ریگه ت له گه رده لول گرتیت؟ په نگه هه ول بده ی بچی رووبه روی ئه و گه رده لوله بیته وه که له ده ریاهه دیت ده رباره ی ئه و ویرانییه ی که ده یه پیت. به لام ئینجل ده لیت کاتیک عیسا فرمانی کرد گه رده لول هیمن بیت. به راستی گه رده لوله که گوپرایه لی بوو. مه رقۆس ده لیت: «په شه باکه وه ستا و بووه هیمنیه کی ته واو». پیشت ئه و قوتابیانه گه رده لولیان بینیه وه هیور بیته وه، هه روا خیراش بیت. به لام ئه وه هه رگیز رووی نه داوه، ته نانه ت ئه گه ر په شه باکه شی خیرا هیور بیته وه. ئاوه که بو ماوه یه کی زیاتر به رده وام ده بوو له جووله پیش ئه وهی هیور بیته وه. به لام ئه وهی بینان راوه ستانی په شه با و شه پوله کان بوو له یه ک کاتدا، به هیورییه کی له سروشت به دهر، قوتابییه کان به سه رسامیه وه راوه ستان و ئاویان لی ده چۆرایه وه، وه نیگای چاویان له گه ل یه کتر ده گوپراهه وه و به سه رسامیه وه ته ماشای عیسیان ده کرد، ئینجیل باس له وه ناکات له کو تایی کئی پرساری کرد، به لام من گره و ده که م که هه موویان سه ریان له قاندوو و پشتگیری پرسیارکه ره که یان کردوو: «ئمه کیه؟ ته نانه ت با و ده ریاش گوپرایه لی ده بن!»^c.

زیاتر له ته نها پاشا

ده پرسم داخوا له و پوژه چی به میشکی په ترۆسدا هاتیت کاتیک وه لامی پرسیاره که ی عیسا ی دایه وه، گوتی «تۆ مه سیحه که یته، کوری خودای زیندوو ی». هه ندیک خه لک پیمان وایه که په ترۆس له وه قولتری دهر نه ده بری که دانپیدانی ئه وه

a مه تا ۸: ۲۶.

b مه رقۆس ۴: ۳۹.

c مه رقۆس ۴: ۴۱.

بوو که مافی عیسای مه سیحه پادشای ئیسرائیل بیت. وای داده نین که راگه یاندنه که په یوه نندی به سیاسته توه هه یه و زیاتر نییه. به لام من له گه ل توه هه او را نیم. هوکاره که ی توه یه: دواچار قوتابیه کان عیسایان به «کورپی خودا» بانگ کرد کاتیک بوو که کاریکی وای کرد پیگه ی وا به رز بیته وه که له پادشا زیاتر ناو ببردیت. ته نها هه ر توه ش نا، به لکو توه ی روویدا یاده وه ریبه کی تابه تی له لای په ترؤس هه بوو. بارودوخیک بوو له شیوه ی توه ی که عیسا گرده لووله که ی بی دهنگ کرد. جاریکی دیکه قوتابیه کان له به له میکدا بوون و ده چوون بو توه به ری ده ری اچه که. ره شه با هه لیکرد و شه پوله کان به ره و پرووی به له مه که به رز ده بوونه وه، به ته واوی وه ک توه ی پیشو، توه ی روویده دا زوربینرا بوو، به س یه ک جیاوازی هه بوو: توه جاره عیسا له گه لیان ناماده نه بوو.

له و روزه عیسا نانی زیاتر له پینج هه زار پیای دابوو له گه ل خیزانه کانیان، به دوو ماسی و پینج کولیره، وه قوتابیه کانی نارد بو توه ی له پیش توه بچن بو توه به ری ده ریای جه لیل. ره ننگه وایان زانییت به به له میکی دیکه ده چیت یان به ریگه ی وشکانی ده وری ده ری اچه که ده روا، به لام له هه ردوو باره که دا، به به له مه که رویشتن و عیسا مایه وه بو توه ی خزمه ته که ی بو کومه له که ته واو بکات، که وا سه ره که وته سه ر شاخیکی نریک و ته نها بوو بو توه ی نویت بکات.

له وکاته دا، قوتابیه کان شه ویکی سه ختیان به ری کرد له سه ر به له میکی تیکچوو، به هوئی توه ره شه با و شه پولانه ی دیسان به رز بووه، توه ی زور تووشی دله راوکیی کردن. ئینجیل باسی ده کات که توه کاته نریکه ی به شی چواره می شه و بوو، واته کاتی نیوان نریکه ی سی بو شه شی به ره به یان. یه کیک له قوتابیه کان بینی که سینک به سه ر ئاوه که دا ده روا و بو لای توه وان دیت! چاوه روانکراوه، یه کسه ر دله راوکیکه یان گوپا بو ترس و هاواریان کرد: «ئمه دئوه زمه یه!».

توه ی پاش توه روویدا به دیارترین رووداو له ژیاننامه ی عیسای مه سیح داده نریت. ره ننگه ده وله مه نترین رووداو بیت له واتا و گرنگیدا. دوا ی توه ی عیسا گوپی له هاواریان بوو، بانگی کردن و گوتی: «وره تان به رز بی! توه منم. مه ترسن.» ئیستا راوهسته و سه رنج بده له وه ی گوتی. دیاره له و وشه که مانه ی که په ترؤس بیستی متمانه ی وه رگرت. په ترؤس سه ری لار کرده وه و بانگی کرد: «گه وره م، ئه گه ر توئی، فه رمانم پییده به سه ر ئاوه که دا بیمه لات.» ئای چهنده وته یه کی سهیره! ده بیت

پرسیت که ئایا ئەوانەى دیکه چۆن تەماشای پەتروسیان کردوو و پێیان وابووو که مێشکی لە دەست داوه! بەلام مێشکی لە دەست نەدابوو. شتیک لە قسەکەى عیسا دا هەبوو وای کرد بابەتەکە بو پەترووس پروون بیت، کاتی ئەوەیە ئەزموونی بکات. عیسا دەیزانی چی لە مێشکی پەترووسدا، وەلامی دایهوه و بانگی کرد: «وهره.» ئینجا، هەنگاو لە دواى هەنگاو پەترووس لە بەلەمەکە دابەزى و لەسەر ئاوه که پراوهستا و پڕۆیشت. بەلام پێش ئەوهى بگاتە لای عیسا، پەترووس تێبینى کرد پەشەباکه پالی پێوه دەنیت و هەستی کرد ئاوه که بەر قاچی دەکەوێت. لەساتیکدا که چاوی لەسەر عیسا لادا ترسا و خەریک بوو نقوم بێت، هاواری کرد و بانگی عیساى کرد بو ئەوهوى پزگاری بکات. ئینجیل دەلێت: عیسا یەکسەر دەستی درێژکرد و گرتی و بەرزى کردوو بو ناو بەلەمەکە. ئەو جارە عیسا پێویستی بەوه نەبوو که پەشەباکه پێدەنگ بکات، کاتیک چوووه ناو بەلەمەکە یەکسەر پەشەباکه پراوهستا.

بە پێى ئەوهى لە مەتادا هاتوووه، ئەوهیە که ئەوانەى لەناو بەلەمەکەدا بوون، کڕنۆشیان بو برد و گوتیان: «بەراستی تۆ کۆرى خودای.»^a

بەلام مەبەستیان چی بوو که پێیان گوت «کۆرى خودا»؟ ئایا مەبەستیان ئەوه بوو که بڵین ئەوه پادشای شەرى ئیسرائیلە؟ ئایا بە ناسناوى پاشایانە بانگیان کرد وهک دەیان پاشای دیکه لە پاشایانى پێشوو؟ ناکریت! قوتابییەکان ئیستا بینان بەسەر ئاوه که دا دەرپۆیشت، یەکیکیان دەهینیت و هەمان شت دەکاتوه، بەبێ گوتنى هیچ وشەیهک پەشەباکه هێور دەکاتوه. هەر وهها بیر لە سەرەتای پروداوه که بکەوه که عیسا چی گوت و وای لە پەترووس کرد لە بەلەمەکە دابەزیت. گوێی لەچی بوو کاتیک عیسا گوتی: «ورەتان بەرز بێ! ئەوه منم.» هانیدا لە بەلەمەکە دابەزیت، لەبرى ئەوهى بلیت: «باشه، دەتوانین ئیستا واز لە دلەراوکی بهینین. ئەوه عیسا یە؟» بۆچی لەناکاو پربوو لە باوهر بەوهى که عیسا بە تەواوی بەسەر بارودۆخە که دا زالە؟

وەلامە که لە دوو وشەى «ئەوه منم.» دایه... هەرچەندە ئەو واتایە که عیسا مەبەستی بوو نایدۆزینەوه ئەگەر تەماشای بابەتەکە بکەین بەبێ تەماشاکردنى پێشینهى مێژوویى گەلى جولەکە. ئەو وشەیه بوو وای لە پەترووس کرد متمانه یەکی زۆر بە عیسا بکات کاتیک که گوێی لێ بوو، کهواته پەترووس ئاوا گوێی لە گەوره کهى نەگرت که بە تەنها بلیت: «ئەى پیاوهکان! ئەوه منم.» بەلکو ناویکی کۆنى بەناوبانگی

^a مەتا ۱۴: ۲۶-۳۳.

خوای به‌ریزی ئیسرائیلی له خوئی نا. ئەوه جارێکی دیکه ده‌مانگه‌رینتیه‌وه بو کاتی قوربانی گه‌لی ئیسرائیل له میسر، یه‌کیک له لایه‌نه‌ پیکه‌نیناوییه‌که‌ی چیرۆکه‌که‌ گفتوگۆکه‌ی موسا بو له‌گه‌ڵ خودا ده‌رباره‌ی ئەوه‌ی که ناتوانیت ئەو به‌و چالاکییه‌ هه‌ستیت که پێی دراوه. موسا چهند به‌هانه‌یه‌کی هیناوه. به‌و پاده‌یه‌ گرنه‌گ نیم. باوه‌رم پێ ناکهن، قسه‌که‌ریکی ره‌وان نیم. هه‌موو جارێک خودا وه‌لامی ده‌دايه‌وه و به‌هانه‌که‌ی پووچه‌ڵ ده‌کرده‌وه. به‌لام یه‌کیک له‌ پرسیاره‌کانی موسا که به‌رزی کرده‌وه بو خودا ئەوه‌بوو، چی وه‌لامی ئەو گه‌له‌ بداته‌وه کاتیک پرسیا‌ری ناوی ئەو خوايه‌یان لێ ده‌که‌ن که موسای بو ناردوون. وه‌ خودا وه‌لامه‌که‌ی له‌باره‌ی خویه‌وه به‌ قولی و شکۆمه‌ندییه‌وه ده‌رخست: «خوداش به‌ موسای فه‌رموو: «من هه‌م ئەوه‌ی که هه‌م.» هه‌روه‌ها فه‌رمووی: «ئاوا به‌ نه‌وه‌ی ئیسرائیل ده‌لێیت: “هه‌م منی بو تێوه ناردوو.”»^a به‌م شێوه‌یه‌ خودا خوێ ده‌رخست که ئەو خاوه‌نی ره‌های گه‌ردوونه. بنچینه‌ی هه‌موو شتیکه‌ که هه‌یه، دروستکه‌ری بوونه، به‌دیپنه‌ر و گه‌وره‌ی دونیا، ئەوه‌ی هه‌یه ئەوه‌ی هه‌بوو و ئەوه‌ی دێت؛ مه‌زن «ئوه‌ منم».

ئوه‌ بوو که په‌ترۆس بیستی و متمانه‌ی زیاد بوو. عیسا ناوی خوای ده‌گه‌رانده‌وه بو خوێ، کاتیک ئەوه‌ی کرد که به‌سه‌ر ده‌ریادا ده‌رۆشیت. ده‌ریاکه‌ به‌هێزترین دروستکراو بوو له‌ توندی و ترسناکی. و ئاماژه‌ی کۆن بوو بو تیکدان و خراپه، نیشتمانی ئەندیشه‌یی بو خوداوه‌ندی به‌ره‌هه‌لستکار. ئەوه‌تا عیسا چۆکی پێ داهه‌دات و به‌سه‌ریدا زال ده‌بیت و هوکمی به‌سه‌ردا ده‌دات، به‌ ته‌واوی ده‌یخاته ژێر پێه‌کانی. یه‌کیک له‌ سروده‌ ده‌ستنوسه‌ کۆنه‌کان ده‌لێت: «له‌ خوهری ئاوی زۆر، له‌ توانای شه‌پۆله‌کانی ده‌ریا، یه‌زدانی ئاسمان توانادارتیه‌!»^b.

ئایا مه‌به‌سته‌که‌ ده‌بینیت؟ کاتیک قوتابیه‌یه‌کان به‌ عیسا یان گوت «کۆری خوا»، زیاتر له‌ دانپێدانانیان پاده‌گه‌یاند که ئەو ته‌نها پاشا بیت. ئەوان دانیان پێداده‌نا که ئەو خودایه، به‌دیپنه‌ری مه‌زن “ئوه‌ منم”.

پیاویک بانگه‌وازی خودایه‌تی ده‌کات

هه‌ندی‌ک جار که‌سائیک وای ده‌بینن که‌ بیروکه‌ی ئەوه‌ی عیسا خودایه‌ ته‌نها دروستکراویکی ئەندیشه‌ی قوتابیه‌یه‌کانه، عیسا ئەوه‌ی نه‌خستۆته‌ سه‌ر خوێ، به‌لکو

a ده‌رچوون ۳: ۱۴.

b زه‌بووری ۹۳: ۴.

ئەوان لە دوای مردنی عیسا ئەو چیرۆکەیان دروست کردوو، یان ئەوان لە باشترین بارودۆخدا یادگارییەکانیان دەربارەی هەموو ئەو شتەکانی روویداوە شی کردوووە. بەلام هەتا ئیستا تۆ پۆیستت بەو نەبە بە وریایەکی زۆر ئینجیل بخوینتەو بە ئۆ ئەووی جار لە دوای جار تیبینی بەکی که عیسا پرایدەگە یەتیت ئەو خودایە، هەندیک جار هەوڵی داووە ئەو نەندە بکریت روون بێت.

بۆ فونە، وا روویدا جارێک عیسا گوتی: «من و باوک یەکیکن». وە جارێکی دیکە فلیپۆس بە پەرۆشییەو گوتی و بۆ ئاگا لەووی که عیسا مەبەستی چییە لەووی دەلیت: «گەرەم، باوکمان پیشان بەدە و بەسمانە.» عیسا وەلامی دایەو عیسا پۆی فرموو: «فلیپۆس، ئایا تەنانت لە دوای ئەم ماوە زۆرەش که لەگەلتانم، نەتاسیوم؟ ئەووی منی بینیووە باوکی بینیووە. ئیتر چۆن دەلیت: «باوکمان نیشان بەدە»؟ هەرەها ئەو گفتوگۆیەش هەبوو که عیسا لە کۆتایی دادگایی کردنە کەیدا وەلامی سەرکردەکانی جولهکە دایەووە و گوتی: «لە ئیستاوە کۆری مەرۆف دەبینن لە دەستەراستی خودای تواندار دادەنیشیت و بەسەر هەوری ئاسمانەو دیتەووە.» راستەووخۆ سەرۆکی کاهینان درکی بەو کرد که عیسا چی رادەگە یەتیت، ئەو وای لیکرد جلهکانی بدپیت و عیسا بە کفرکردن تۆمەتبار بکات؛ ئەو پیاووی لە بەردەمی بوو پرایدەگە یەتیت که ئەو خودایە.^a

هەرەها جارێکیان عیسا راکە یاندتیکي راکە یاند که لە رادە ی پشینی رابەرەکان دەچوو، هەتا ئەووی بەردیان هەلگرت بۆ ئەووی بەردبارانی بکەن. ئینجیل دەری دەخات که بارودۆخە که زۆر مەترسیدار بوو، تەنانت عیسا لە بەرچاو وون بوو و پۆیشت. گفتوگۆیە که بە زیادە پۆی فەریسییەکان بۆ سەر عیسا و قسە پۆی گوتنی دەستی پیکرد و گوتیان: «ئایا ئیمە راست نالیین که تۆ سامیرەبیت و پۆی پست تیدایە؟» ئەو که مکردنەو یەکی ناشیرین بوو، تەنها هەر ئەوویان رانەگە یاند که پۆی خراپی تیدایە، بەلکو تۆمەتباریان کرد سەر بە شارێکە ناو بانگی خراپی هەیه. بەهەر حال، وەلامی مەسیح ئەو بوو: «من پۆی پسم تیدا نییە، بەلام ریزی باوکم دەگرم و ئیو ش سووکایە تیم پۆی دەکەن... راستی راستیتان پۆی دەلیم: ئەگەر یەکیک گۆپرایە لۆ وشە کانم بێت هەرگیز مردن نایینت.» ئەو قسە یە فەریسییەکانی راجله کاند و بە لووتبە رزی تۆمەتباریان کرد و گوتیان: «ئیستا زانیمان پۆی پست

a یۆحنا ۱۰: ۳۰؛ ۱۴: ۸-۹؛ مەتا ۲۶: ۶۴.

تېدايه. ئىبراهيم و پېغەمبەران مردن، كه چى تو ده لىي: ”ئەوھى گوپرايەلى وشە كانم بېت ھەرگىز تامى مردن ناكات.“ ئايا تو له ئىبراهيمى باوكمان گەورەترى كه مرد؟ پېغەمبەرانىش مردن. خوٽ بە چى دەزانىت؟^a

بەلام عيسا وەلامى دايەوھ: «ئىبراهيمى باوكتان دلشاد بوو كه روژى ھاتنى من بىنىت، جا ئەو روژى بىنى و دلخوش بوو.» بە دەرپرېنىكى ديكە ئىبراهيم بە لىنى خوداى دەزانى بە ناردنى پرگاركر، لەبەر ئەوھ بە دلخوشىيەوھ چاودىرى دەكر. ئەو قسەيە سەركرده كانى تورەكر و شلەژاندنى. بو ئەوان راگەياندى عيسا بە زانىنى ئىبراهيم سەبارەت بە ئەو، بەلكو ھەرۆھە زانىنى ھەستى خوشى ئىبراهيم لەلای عيسا، كارىكى زيادە روپىيە، گوتيان: «تو جارى تەمەنت نەبووھ بە پەنجا سال، ئىتر چۆن دەلىت كه ئىبراهيمت بىنيوھ؟»

بەلام وەلامى عيسا ئەوانى ھەژاند: «راستى راستىتان پى دەلىم، پيش ئەوھى ئىبراهيم لەدايك بېت، من ھەم.»^b

دووبارە، ئەو ناوھ، ئەو جارە عيسا بە مەبەست بە كارى ھىنا بو روپەروبوونەوھيان. چۆن ئەوھ دەزانىن؟ ھۆكارەكەى ئەوھىيە ئەگەر عيسا مەبەستى ئەوھ بووايە تەنھا بىروكەى بوونى پيش ئىبراهيم بگەيەت، ئەوھ ئەركىكى ھەلەى بو پىزمانى زمانەكەى نەدەگووت و دەبوايە كارەكەى بەو شىوھىيە بەكار بەئىنابا: ”پيش ئەوھى ئىبراهيم ھەبېت من ھەبووم.“ بەلام كاتىك گوتى: «من ھەم.» يان «من ئەوم.» جارىكى ديكە بە روونى ناوى بېھاوتاي خوداى دەگەراندەوھ بو خو. ئەوھ واى لىكردن بەرد ھەلبگرن بو ئەوھى بەردبارانى بكەن. ئەگەر بەراستى خودا نەبېت ئەوان باوھريان بەوھ نەبوو - ئەوھ كفىرى كىردوھ بە خراپترىن جوړى كفىركردن.

روپەرو لەگەل سىيانە (سى تاي)

بەلام بېگومان كفىرى نەكر. بەلكو راست بوو؛ چەندەھا جار راگەياندى پەرورەدگارىى خو سەلماندوھ. كاتىك لەوھ تېدەگەى دەست دەكەى بە تىبىنىكردى لايەنى تازەى گىنگى مكوپوونى عيسا لەسەر ئەوھى كورپى خودايە. ئەوھ تەنھا ناسناوئىكى پاشايانە نەبوو، بەلكو پىداگرتنى عيسا بوو بە يەكسانبوونى لەگەل خودا

a يۇحنا ۸: ۴۸-۵۳.

b يۇحنا ۸: ۵۶-۵۸.

له پيگه و كه سايه تي و مه زيدا. و يوحننا ئه وهى پروون كرده وه كه نووسيوپه تي:
«جوله كه كان زياتر هه وليان ده دا بيكوژن،... به لكو ده يگوت كه خودا باوكيه تي، خوؤ
له گه ل خودا يه كسان ده كرد.»^a

چهندين واتاي ديكه له و دربرينه دا هه يه؛ عيسا تيدا ته نها به ناسناوى پاشايه تي
ناونابريت يان يه كسان بووني له گه ل خودا راناگه يه نيٽ، به لكو هه روه ها تيدا
وه سفي ئه و په يوه نديه بي هاوتا و تايه تيبه ي نيوان خوؤ و خوداي باوك ده كات.
له بهر ئه وه له و كاته دا گوتي: «كه س كوره كه نانسيت باوك نه يٽ، كه سيش باوك
ناناسيت ته نها كوره كه و ئه و كه سانه نه يٽ كه كوره كه ده يه وي بؤياني
ئاشكرا بكات.»^b پاشان پرووني كرده وه و گوتي:

«چونكه هه رچى باوك ده يكات، كوره كه ش ده يكات. باوك كورى خوؤ
خوشده ويٽ و هه موو ئه وهى پيشان ده دات كه ده يكات، كارى له مانه ش
مه زنتري پيشان ده دات، تاكو سه رسام بن. وه ك چون باوك مردووان
هه لده ستينيته وه و زيندوو ده كاته وه، كوره كه ش ئه وهى بيه ويٽ زيندوو
ده كاته وه. هه روه ها باوك كه س حوكم نادات، به لكو هه موو حوكمدانى
داوه ته ده ست كوره كه، تاكو هه موو ريٽى كوره كه بگرن وه ك چون ريٽى
باوك ده گرن. ئه وهى ريٽى كوره كه نه گري، ريٽى باوكيش ناگري كه
ناردوو يه تي.»^c

ئايا ئه وه ت بينى؟ عيسا رايگه يانده كه كورى خودايه ئه وهى كه خوؤ خودايه،
هه روه ها به وهى كه په يوه نديه كى ناوازه و تايه تي هه يه و به ته واوى گونجاوه
له گه ل خوداي باوك.

چون ئه وه ده يٽ؟

عيسا خوا بيٽ له هه مان كاتدا له په يوه ندى دا بيٽ له گه ل خوداي باوك؟ له م
قوناغه دا ديينه رووبه روو له گه ل بيروباوه رى سيانه يى (ثالوث) مه سيحى (the trinity)

a يوحننا ٥: ١٨.

b ممتا ١١: ٢٧.

c يوحننا ٥: ١٩-٢٣.

که له زمانى ئینگلیزیدا نوساندنى راسته و خوځى وشه‌ى (tri-unity)^a یه. په‌نگه پېشته وشه‌ى سیپانه‌یت بستیت یان په‌نگه گوپیستی مه‌سیحیه‌کان بوویت که قسه ده‌کن له باره‌ى خودای باوک و خودای کوپ و خودای پړوخی پیروژ. وه هه‌ریه‌که یان له‌وه‌ى دیکه‌یان جیاوازه -یه‌ک له تایبه‌ترینى سیپانه‌ى جیاوازه- به‌لام له هه‌مان کاتدا یه‌ک خودایه. هه‌رگیز! سى خودا نین! کتیبى پیروژ له یه‌که‌م لاپه‌ره‌ى پرونى کردوته وه ده‌رباره‌ى بوونی یه‌ک خودا، ئه‌و خودایه له سى سیپانه‌ى تایبه‌تدایه.

ئه‌وه‌ى هیوادارم که ببینی ئه‌وه‌یه مه‌سیحیه‌کان بیروکه‌ى سیپانه‌یان دروست نه‌کردوه، به‌لکو زانیویانه و باسیان کردوه و فی‌ری بوون و پارېزگاریان لى کردوه؛ له‌به‌ر ئه‌وه‌ى له کتیبى پیروژ دوزیویانه‌ت‌وه. و له قسه‌کانى عیسا له باره‌ى خو‌ى بیستوویانه، له په‌یوه‌ندى به‌باوکیه‌وه و به پړوخی پیروژ. لیره‌دا به کورتى پوخته‌ى ئه‌وه ده‌خمه‌ه‌روو که له عسایان بیستوه:

۱. گوپیان له عیسابوو جه‌خت ده‌کاته‌وه له بوونی یه‌ک خودا.^b

۲. گوپیان له عیسا بوو پرایده‌گه‌یه‌تیت که ئه‌و خودایه، وه باوک خودایه، وه پړوخی پیروژ خودایه.^c

۳. له کۆتاییدا، گوپیان له عیسا بوو پرونى ده‌کاته‌وه که ئه‌و و خودا و پړوخی پیروژن هه‌ر هه‌مان تا (یان ثنوم) نین. به‌لکو له یه‌کتر جیاوازن، وه له په‌یوه‌ندیه‌کى ناوازه و تایبه‌تن له‌گه‌ل یه‌کتر.^d

په‌نگه ئه‌و سى خاله بخوینیته‌وه و بلیت: ”ناتوانم تیبگه‌م له‌وه‌ى که ده‌کریت ئه‌و سیپانه‌ه‌راست بن له هه‌مان کاتدا و له هه‌مان شیوازا). بو ئه‌وه‌ى راستگو ب‌م له گه‌لت ده‌لیم منیش ناتوانم، وه هیچ مه‌سیحیه‌کى دیکه‌ش ناتوانیت. به‌لام تیبگه‌یشتن یان که موکورتیم بنچینه‌ى بابه‌ته‌که نیه، به‌لکو تیمه‌ى مه‌سیحیه‌کان، باوه‌رمان وایه، به عیسای مه‌سیح که ئه‌م سى خاله‌ى فی‌رکردین، له‌به‌ر ئه‌وه باوه‌رى پى ده‌هینم -باوه‌ر به هه‌مووى ده‌هینم، ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر له‌هه‌مان کاتدا به‌راستى و به ته‌واوى

a به‌شى به‌که‌م (tri) که ده‌ستپیکه و واتا ”له سى پیکهاتوه“، وه به‌شى دووه‌م (unity) واتا ”یه‌ک یان یه‌کتى“. وه‌رگېر.

b بۆ نمونه: مەرقوس ۱۲: ۲۹.

c بۆ نمونه: یوحنا ۵: ۱۸؛ ۸: ۵۸؛ لوقا ۱۲: ۱۰.

d سەرنج له گەفتوگۆ بە سەبارەت بە پەيوەندى بۆ نمونه له یوحنا ۱۴: ۱۶-۱۷.

له گهل میشکیشم نه گونجا.

پوخته‌ی بابه‌ته که نه‌وه‌یه هیچ جیاوازیه‌کی لوژیکی نییه له نیوان نه‌و سئ خاله‌دا، جگه له راده‌ی درک پیگردنی میشکم، زور شت هه‌یه له‌و ژیانه‌دا ناتوانم به ته‌واوی لی‌ی تیبگه‌م. له‌بهر نه‌وه له‌لام گران نییه وایزانیم ژماره‌یه‌کی بی راده شت بوونی هه‌یه که په‌روه‌ردگاری بی سنوور ده‌یزانیت، به‌لام من نایزانم. نه‌وه‌ی به دنیاییه‌وه ده‌یزانم نه‌وه‌یه که عیسا سه‌بارت به یه‌ک خودا خه‌لکی فیرده‌کرد، نه‌و و باوک و رۆحی پیروژ یه‌ک خودان، وه نه‌و و باوک و رۆحی پیروژ هه‌مان تا (یان ثقنوم) نین، به‌لکو له په‌یوه‌ندیه‌کی ئالوگۆردان له‌گهل یه‌کتر. له‌بهر نه‌وه بانگه‌واز بو نه‌و راستیه ئالۆزه ده‌کم، وه‌کو نه‌وه‌ی هه‌موو مه‌سیحیه‌کان به دریزایی میژوو کردوویانه. به بیروباوهری سییانه‌یی یان یه‌کیتی کوکهره‌وه.

تاکه ریگا

ئامانج له هه‌موو نه‌وانه نه‌وه‌یه: کاتیک ده‌ست ده‌که‌یت به‌وه‌ی تیبگه‌یت له‌وه‌ی که عیسا له راستیدا خودایه؛ وه نه‌و له په‌یوه‌ندیه‌کی ناوازه و تایبه‌تدایه له‌گهل خودای باوک، وه‌هاش ده‌ستده‌که‌ی به تیگه‌یشتن له‌وه‌ی که نه‌گه‌ر ویستت نه‌و خودایه بناسیت که به‌دییه‌ئناویت نه‌وا پیویسته که عیسا مه‌سیح بناسیت. ریگایه‌کی دیکه نییه.

نه‌وه‌ی وا ده‌کات مزگینه‌کی خوش بی‌ت نه‌وه‌یه عیسا ته‌نها مه‌زنه‌که (من نه‌وم) نییه، به‌لکو هه‌روه‌ها بو هه‌تاهه‌تایه یه‌کیکه له ئیمه.

به شی پینجه م ... به کیکه له ئیمه

له سه ره تاي میژووی مه سیحیه وه که سانیک نکۆلییان له وه ده کرد که مه سیح به راستی مروقی یک بیت. وه ده یانگوت ئه وه به لگانه ی به خشیویه تی له وه به هیزتره که مروقی بوو بیت. ههروه ها ده یانگوت که خودایه یان ره نگه هه ندیک پیستی وه رگرتیبت. یان له باریکی ناوه ند دایه له نیتوان خودا و مروقبوونه وه. به لام هه رگیز دانیان به وه دا نه ده نا که به کیک بوو بیت له ئیمه. ئه مانه ی که نکۆلی ته وایان له مروقبوونی عیسا ده کرد ناسراون به (دکوتیه کان یان لیکچوو اندنه کان). ئه م ناوه له وشه ی یۆنانی (Doke) هاتوو به واتای ”پنده چیت یان ره نگه”، ئه وه وه سفیتی گونجاو بوو بۆ ئه وه وتانه ی ده رباره ی عیسا ده یانگوت. ئه وان وای ده بینن که عیسا به راستی مروقی نییه، به لکو له مروقی ده چیت یاخود وا ده رده که ویت.

وه خیرا مه سیحیه کان رایانگه یاند که بیروباوه ری دکوتی هه له یه؛ چونکه ئه وان ه کتییی پیروزیان خوینده وه، وا تینگه یشتن که عیسا مروقی نییه و ته نها خه یاله، یان تارماییه که یانیش خودایه و شیوه ی مروقی وه رگرتوو ه نه ک راسته قینه ی خوئی. نه خیر! ئه گه ر باوه رمان به کتییی پیروزی هه بیت ده بینن که عیسا به ته واهه تی و به راستی مروقی بووه. له گه ل ئه وه شدا، هه رگیز مه سیحیه کان نکۆلییان له خودایه تی ئه وه نه کردوو. به لام باوه ریان وابوو که عیسا کوری خودایه و به دیه پنه ری گه ردوون و مه زنه که یه ”من ئه وم“. به په رجوویکی مه زن بووه به کیک له ئیمه.

ته نها سه ردانیکه ری ک نییه

گیڕانه وه کانی کتییی پیروزی له سه ر ژبانی عیسا بنه مایه کی به هیزی داناوه که په ره له به لگه له سه ر ئه وه ی عیسا به ته وای وه کو ئیمه مروقی بووه. که ئینجیل پیمان راده گه یه نیت که وا برسی بووه، تینووی بووه، ماندوو بووه، ههروه ها خه وی هاتوو (بیر له سه ر خه و شکانده که ی ناو به له مه که ت ده که یته وه؟). وه ک ئه وه نه بوو که یۆنانی و رۆمانیه کان خواوه نده درۆینه کانیان داناوو؛ وه ک ئه وه ی (ئۆله مپی) شیوه ی مروقی وه رگرتوو ه بۆ ئه وه ی ئه مه هیه چ راستیه کی هه بوو بیت، یان له گه ل

ئالنگارییه کان ژیا بیت، یان تهنه تئو لاوزیانه ش که له گه ل سروشتی مرو فایه تی هه یه. نه خیر! عیسا به ته وای مرو ف بووه. ته وای وه کو ئیمه مامه له ی له گه ل هه موو ئه مانه دا ده کرد.

ئهمه واتای ئه وه یه که برسی بووه، کاتیک نانی ته وای نه خوار دیت؛ ماندوو بووه، کاتیک وه ک پیوست نه خه وتیبت؛ کاتیک سه ر بازه کان درکیان له پیستی سه ری چه قاند و بزماریان له مه چه کیدا کوتا هه ستی به ئازار کردوو؛ کاتیک ها ورپیه که ی مرد خه م بار بوو و گریا - هه رچه نده که به نیاز بوو له دوی چهند خوله کیک له مردن هه لی بستینیته وه! هه روه ک بیه زیش بوو. کتییی پیروز پیمان راده گه یه نیت که پومانیه کان ناچار بوون وا بکه ن یه کیک له ئاماده بووان له گه ل عیسا خاچه که بو شوینی هه لواسینه که هه ل بگریت، له دوی ئه وه ی جه لده یان له عیسا دا. یه کیک له به هیزترین سه لمینه ره کان مردنی عیسا بوو، عیسا مردنی پیوه دیار نه بوو، بریک یان که میک نه مرد. به لام چیرۆکه که به مردنی عیسا کوتایی نه هات، به لام ریگه ی فرتوفیلی تیدا نییه. ئه و مرد.^a

گرنگه له راستی مرو فایه تی عیسا تیبگه ین. ئهمه به واتای ئه وه یه ئه و تهنه ا سه ردانیکه ریکی جیهانه که مان نییه. هه رچه نده بیرو که ی ئه وه ی که سه ردانیکه ره به جو ریک دلخوشکه ره، ئه ی وا نییه؟ ئایا دلخوشکه ر نییه که مه زترین بوونه وه ر سه ردانمان بکات؟ به لام ئهمه نه بوو که روویدا، ئه وه ی روویدا به راده یه کی زور زیاتر گرنگ تر بوو، خودای به دیهینهر، مه زترینی بوون. مه زنه که ”من ئه وم“ بوو به مرو ف.

ئهمه مه سیحیه کان به به جه سه ته بوون ناوی ده بن. ئهمه تیبگه یشتنیکه به واتای ئه وه ی خودا له عیسا دا بووه جه سه ته. وه لیره دا ده بیت وریا بین؛ له بهر ئه وه ی ره نگه وا تیبگه ین که مه به ست له مرو فایه تی عیسا تهنه ا بابه تی پیستی مرو ف بیت، خودا به رگی مرو فی له بهر کردیبت وه کو ئه وه ی من و تو چاکه تیک له بهر ده که ین، ئهمه مرو ف بوونی عیسا بوویبت. ئهمه زور له بیرو که ی دوکته کانه وه نزیکه، که ده لین عیسا تهنه ا له وه ده چوو مرو ف بیت. به لام ئه گه ر پیناسه ی سروشتی مرو فایه تی دا بریژین، ده بیت له سه ر ئه وه ریک بکه وین که بوونی بنه ره تی تهنه ا له پیستی مرو فدا نییه. به لکو له وه قوولتره. وه ئهمه هانی مه سیحیه کانی دا به دریژایی چهن دین سه ده

a مه تا ٤: ٢، ٨: ٢٤، ٢٧: ٥٠؛ یوحنه نا ١٩: ٢، ١١: ٣٥، ١٩: ٣٣.

وه سفی عیسا بکهن بهوهی ”بهراستی خودایه و بهراستی مروّقه“. عیسا نیوهی خودا نییه و نیوهی مروّق بیّت، یان تیکه لهی خواوه‌ند و مروّقایه تی بیّت یان شتیک بیّت له تیوان خودا و مروّق.

ئه و خودایه.

ههروه‌ها ئه و مروّقه.

ههروه‌ها ئه‌مه‌ش بزانه: ئه‌مه راستییه کی کاتی نییه؛ عیسا ئیستا مروّقه، وه هه‌رگیز له‌وه ناوه‌ستیت که مروّق بیّت. پیش چهند سالیک له‌گه‌ل هاورپییه کم نانی به‌یانیم ده‌خوارد، کاتیک له‌پر ئه‌م راستییه هاته می‌شکم. له‌و کاته‌دا گفتوگومان ده‌کرد سه‌باره‌ت به‌ توانایی بوونی ژیان له‌ هه‌سه‌ره‌کانی ئاسمان. وه ئایا کتییی پیروژ باسی هیچی له‌م بابه‌ته‌ کردوه، وه ده‌باره‌ی ئه‌نجامه‌کانی په‌یوه‌ست به‌وه ئه‌گه‌ر پیمان واییت بوونی هه‌یه وه... ئیتر درپژهی کیشا. پرسیارمان له‌ خومان کرد ئه‌گه‌ر که‌سانی ئاسمانی، وه‌کو ئیمه‌ گوناهاکار بن، ئایا خودا رزگار یان ده‌کات؟ چوّن ئه‌مه‌ ده‌کات؟

وه‌لامی راسته‌وخۆی من ئه‌مه‌ بوو: ”به‌ دلناییه‌وه‌ ده‌یکات! عیسا وه‌کو که‌سیکی مه‌ریخی به‌جه‌سته‌ ده‌بیّت و له‌پیناوی گوناهاکانیان ده‌مریّت، به‌م شیویه‌! ئینجا بریار ده‌دات که‌ چی بکات بوّ دانیش‌توانی هه‌سه‌اره‌یه‌کی دیکه‌. هه‌ستم کرد وه‌لامه‌که‌م دروسته‌. به‌لام ئایا توّ کیشه‌ت تیدا دۆزییه‌وه‌؟ هاورپییه‌که‌م سه‌ری له‌قاند و گوتی: ”نه‌خیر، گرگ! عیسا مروّقه‌. هه‌موو کات و هه‌تاهه‌تایه‌. هیچ شتیکی دیکه‌ ناییت جگه‌ له‌ مروّق“. پیشتر به‌و جوّره‌ بیرم له‌و کاره‌ نه‌کربوووه‌.

یه‌ک وشه‌: ئیمه‌ی خوشویست

بیگومان ئه‌مه‌ گفتوگۆیه‌کی نا‌اسایی بوو. به‌لام ئه‌نجامی ئه‌و درک‌کردنه‌ سه‌رسامی کردم: عیسا مروّقه‌. هه‌تاهه‌تایه‌ ئاوا ده‌می‌نیتته‌وه‌. ئه‌وه‌ی له‌م ساته‌دا له‌سه‌ر ته‌ختی ئه‌و گه‌ردوونه‌ دانیش‌توو هه‌تاهه‌تایه‌ و سه‌رده‌م له‌دوای سه‌رده‌م مروّقه‌. خودا بوو به‌ مروّق و هه‌تاهه‌تایه‌ هه‌ر وا ده‌می‌نیتته‌وه‌. خودا وه‌کو چاکه‌تیک پیستی مروّقی له‌به‌ر نه‌کردوه، پاشان کاتیک بگه‌رپیتته‌وه‌ بوّ ئاسمانه‌که‌ی داییکه‌نیّت. به‌لکو بووه‌ مروّق – به‌ دل و به‌ ناخ و بیر و به‌هیزی!

بوّ ساتیک له‌گه‌ل من بیر بکه‌روه‌وه‌ له‌وه‌ی کوری خودا چه‌نده‌ خه‌لکی خوش

دهوئیت بو ټهوهی بریار بدات که هه تاهه تایه بیته مروؤف. ټهوه تای دووه مه^a له سیتایی (سیئانهیی - ټالوټ) پیروژ، ټهزه لی. وه به په یوه ندیه کی نمونه یی گونجاوی جوان له گه ل خودای باوک و خودای روچی پیروژ، به لام ټهوه بریاری دا بیته مروؤف و ده یزانی کاتیک ټهوه بکات هه تاهه تایه وا ده مین ټهوه.

هیچ شتیک پالی به کوری خوداوه نه نا که ټهوه بکات، ته نه ټهوه نه بیته که زور خویشیو استوون، ده کری ټهوه له هه موو ورده کاریه کانی ژیانی له سه زه ویدا بیتریت.

نو سه رانی ئینجیل جار له دوای جار باسی سوژی مه سیح ده کهن بو ټیمه و هه موو که سانی چوارده وری. مه تا باس له هوکاری نه خه و تنی زوری عیسا ده کات له چاره سه رکردنی نه خویشیبه کانی خه لکی؛ ټهوه به زه یی ټهوه بو یان. کاتیک ته ماشای کومه لیک کی کرد که پیکه اتبون له چوار هه زار پیاو و ژن و منداله کانیا، چهند روژیک بوو به باشی نایان نه خوارد بوو، به قوتابیه کانی گوت: «دلّم به و خه لکه ده سووتیت، ټهوه سی روژه له گه لمدان و هیچیان نیبه بیخون. ناشمه ویت به برسیتی بیاننیرمه وه، نه وه ک له پیکا بر نه کهن». وه کاتیک به له مه که ی له که ناری ده ریا له نگه ری گرت خه لکیکی زور پیشوازیان لپی کرد که پیوستیان به فیکردنه کانی بوو، «دلی پیان سووتا، چونکه وه ک مه ری بی شوان وابوون، هه ر بوئه دهستی کرد به فیکردنیا ن به زور شت»^b.

روژیک عیسا گه یشته ته رمی گه نجیک کی تاقانه ی دایکیکی بیوه ژن که که سی نه بوو به خپوی بکات. بزانه ټهوه کاته چی پویدا کاتیک خودا بینی و به زه یی پیدا هاته وه، پی گوت: «مه گریټ». له داره مه یته که نزیک بووه و دهستی لیدا، هه لگرانی داره مه یته که زاوه ستان. ئینجا عیسا گوتی: «ټهوه کوری گه نج، پیت ده لیم، هه سته!»^c. هه روه ها کاتیک گه یشته مالی ټهوه لعیازاری هاوړپی، بینی خوشکی مردووه که ده گریټ، «عیساش که بینی ده گریټ و ټهوه جوله کانه ش که له گه لی هاتبوون ده گریټ، کاری له روچی کرد و خه مبار بوو، «ئینجا عیسا لپی پرسین: «له کویتان داناوه؟». ئینجیل بو مان باسده کات کاتیک گوړه که یان پیشاندا «عیسا گریا»، له هوئی

a تا: یان که سایه تی، ټقنوم. که سایه تی خودا له سی تا پیکدیت (باوک)، کور، روچی پیروژ، کهوا سیتایی خودا پیکده هیئن. وه رگیر.

b مه تا ۱۵: ۳۲؛ مه روقس ۶: ۳۴؛ هه روه ها پروانه مه تا ۶: ۳۴، ۱۴: ۱.

c لوقا ۷: ۱۳-۱۵.

له بهردهم گوږی هاوړیپه که ی گریا. هیچ یه کیک له جوله که ناماده بووه کان وا هه ستیان نه کرد که نه وهی عیسا ده یکات زیاده روږی بیټ و له خوښه ویستی و خه فه ته وه بووه، بوږیه سه ریان باده دا و ده یانگوت: «سه یر بکه ن، چه ندی خوښه ویست!»^a

بنیت که عیسا کیپه؟ پیاوږکی توندړه و مه کرباز نه بوو بگه ریټ و داوای پاشایه تی بکات، داوا بکات دان به خودایه تی نه ودا بندریټ. نه خیر! به لکو پیاوږک بوو دلای بو خوښه ویستی ده ورو به ره که ی لیدده دا. چیرږی وه رده گرت له به سه بر دنی کات له گه ل که سه نه ویستراوه کانی کومه لگا، نانی له گه ل ده خواردن و ناماده ی بو نه کانیان ده بوو، به پی قسه کانی خوږی: «له شساع پیویستی به پزیشک نیپه، به لکو نه خوښ. نه هاتووم راستودروستان بانگه پیشت بکه م، به لکو گونا هباران بو توبه کردن.» عیسا منداله کانی بانگکرد و له باوه شی ده گرتن و پیروزی ده کردن، سه رزه نشتی قوتابیپه کانی کرد کاتیک که سه رقال بوو نه وان ریگریان له منداله کان ده کرد. جگه له مه، باوه شی به قوتابیپه کانی پیدا ده کرد و گالته ی له گه ل ده کردن، به ناوی خوږیان و به نه رمونیانیپه وه بانگی خه لکه که ی ده کرد. عیسا هانی خه لکی ده دا و لیان خوښه بوو و به هیزی ده کردن و دلنیایی پیده دان و هه لی ده ستاندنوه. به ته نها یه ک وشه ده گو تریت، عیسا خه لکی خوښویست.

نایا نه مه ده بنیت؟ نه نانه ت کاتیک شتی سه رسوره پی نه ری ده کرد - نه وهی ته نها خودا ده توانیت بیکات - به نارامی و سوژ و خوښه ویستیپه وه بو مروږف کردی. عیا ته نها مروږف نه بوو؛ به لکو هه ر له سه ره تاوه پیشانی داین که خودا ده یه ویټ مروږقایه تی چو ن بیټ.

بوچی خودای کور بووه مروږف؟ له بهر نه وهی ټیمه پیویستمان بوو مآه و نه مه بکات

له گه ل هه موو نه وان ه ی پیشوو باسمان کرد، پیویسته نه وه بزاینن که عیسا نه هات ته نها بو نه وهی سرو شتی مروږقایه تی په سه نمان پیشان بدات که خودا مه به ستی بوو. به لکو عیسا بووه مروږف له بهر نه وهی ټیمه پیویستیمان پیی هه بوو و ابکات. پیویستمان بوو یه کیک له ټیمه له به رده م خودا نوږنه رمان بیټ، نه مه بناغه ی نه وه بوو که عیسا له پیناوی هاتبوو، بو نه وهی بیټه پاشایه کی جه نگاوه ری خوښه ویست تاوه کو میلله ته خوښه ویسته که ی رزگار بکات.

a یوچه نا ۱۱: ۳۳-۳۶.

له بهر ئه وه کاتیک عیسا بووه مروؤف به شیک له وهی که ده یکرد نوینه رایه تیکردمان بوو بو ئه وهی ببیته یه کیک له ئیمه تاوه کو بو هیته ببیته نوینه ری ئیمه. ئه مه وای له عیسا کرد که مکور بیت له سهر ئه وهی له یه که م پرؤژی خزمه ته ناشکراکه یدا یۆحه نا له ئاوی ههلبکیشتیت. له سه ره تا دا یۆحه نا ره تی کرده وه؛ له بهر ئه وهی ده یزانی که له ئاوه لکیشانی ئه و بو تۆبه کردن بوو - بو ئه و گونا هبارانه یه که دانیان به گونا هه کانیان ناوه و ده یانه ویت لئی پاشگه ز ببنه وه. زانی که عیسا کورپی خودایه و له هه موو گونا هیک پاکه، له بهر ئه وه پپویستی پپی نییه. عیسا سه رزه نشتی یۆحه نای نه کرد له سه ر رازی نه بوونه که ی، زانی ههروهک چۆن یۆحه نا ده یزانی که ئه و پپویستی به تۆبه کردن نییه له هه یچ شتیک. به لام ئه و له م له ئاوه لکیشانه دا مه به ستی ئه وه نه بوو، به یۆحه نای گوت: «له ئیستادا رینگا بده به م جوړه بیت، چونکه ئاوا له ئیمه ده وه شیته وه بو ئه وهی هه موو راستودروستییه ک بیته دی»^a. به واتایه کی دیکه، وه کو ئه وه یه که عیسا گوتیبتی: «ئه ی یۆحه نا، تۆ راستیت. پپویستم به له ئاوه لکیشانی تۆبه کردن نییه. به لام مه به ستیکی دیکه م له مه دا هه یه، به لام ئیستا باشتره و گونجاوتره که ئه نجامی بده ین». له ئاوه لکیشانی عیسا پپویستی تۆبه کردن نه بوو له گونا هیک، به لکو بو ئه وهی به ته واوی له ئیمه بچیت. له هه رکوی بووینایه ده ببینین، ده هاته ناو ژینگه که مان، چیگای خوئی له ناوماندا ده کرده وه و له خوئی و ناخوئیدا ده ستی ده خسته ناو ده ستی مروؤفایه تی خراپ و تیکشکاو.

ئایا ده زانیت له پاش ئه مه چی روویدا؟ ده نگیگ له ئاسمانه وه هات دان به وه دا ده نیت که عیسا کورپی هه تاهه تایی خودایه، ههروه ها به کورپی شاهانه ی خودا دانرا - پاشای ئیسرا ئیل. له گه ل ئه وهی زیاتر له وه هه یه بتوانین له و وشانه وه تیبگه ین که له ئاسمانه وه هاتن، ئیستا ئه وه به سه له وه تیبگه ین که گونجاوه بو عیسا له گه ل کۆمه لیک گونا هباردا له ئاوه لکیشریت: پله ی نوینه ر و پاشا و پاله وانی ئه وانی وه رگرتبوو.

سه ره تایی مملانی

له پاش ئه وه مه رقۆس پیمان ده لیت: «رۆحی پیروژ عیسا ی به ره و چۆله وانی برد. چل رۆژ له چۆله وانیدا له نیوان ئاژه لانی کتویدا بوو، شه یتان تاقی ده کرده وه»^b. ئه مه

a مه تا ۳: ۱۵.

b مه رقۆس ۱: ۱۲-۱۳.

ناژییت، به لکو به هر وشه یه ک که له ده می خوداوه دپته دهره وه.» ئامانجه که ئه وه نه بوو که ئایا عیسا کارپک ده کات که شه یتان پیشنیاری کردوو، به لکو ئامانجه که ئه وه بوو ئایا عیسا (ههروه ک پیشتر جوله که کان کردیان) له و ساته داوا ی ئه وه ده کات که ئارامی ده کاته وه و بو ی گونجاوه، یانیش خو ی ملکه چ ده کات بو پچکه ی ساده یی و ئازار کیشان که خودای باوک خستویه تیبه به رده می. له و شوینه ی که خه لکی جار له دوا ی جار گونا هیان تیدا ئه نجام داوه به داوا کردنی تیرکردنی ده سته جپی ئاره زوه کانیان، عیسا ی پاشا متمانیه ی به خودا کرد که پاریزهر و شوانیه تی.

له دوا ی سه رکه وتنی عیسا له تاقیکردنه وه ی یه که م. شه یتان چوو له ئور شه لیم له سه ر گو یسه بانیه ی په رستگا تاقیکاته وه. گومان ی تیدا نییه به رزایی ده بیته هو ی گیز بوون. جار یکی دیکه شه یتان گوتی: «ئه گه ر تو کوری خودایت خو ت هه لبده خواره وه. له بهر ئه وه ی نووسراوه: [سه بارت به تو فه رمان به فریشته کانی ده دات، له سه ر ده ستیان هه لئنده گرن، تا کو پیت بهر به ردپک نه که ویت].». جار یکی دیکه ئه وه ی شه یتان گوتی وادیار بوو که په سنده، به لکو ئه مجاره له کتیبی پیرو زه وه قسه ی بو عیسا ده کرد. به لام ههروه ک ئه وه ی پیشتر، ئامانج له تاقیکردنه وه که ئه وه بوو وا له عیسا بکات داوا ی ئه وه بکات که بو ی گونجاوه له بری ئه وه ی خودا رازی بکات - به وه ی داوا بکات (ههروه ک ئه وه ی زور جار جوله که کان ده یان کرد) که خودا به رپگه ی دیاریکراو ئاگادار بوونی به سه لمینیت. ئایا له مه به سته که تینگه یشتی؟ شه یتان ئه وه ی له عیسا ده ویست که خو ی شکو دار بکات له بری باوکه ئاسمانیه که ی، به ناچار کردنی باوکه ئاسمانیه که ی له بری باوه رکردن به قسه ی خودا. عیسا په تی کرده وه ئه وه بکات، وه لامی شه یتانی دایه وه به وه ی گوتی: «ههروه ها نووسراوه: [یه زدانی پهروه رداگارتان تاقی مه که نه وه.].». به واتایه کی دیکه، کتیبی پیرو ز رامانده سپیرت که گومان له خودا نه که ین به وه ی داوا ی به لگه بکه ین بو ئه وه ی که ئاگای له ئیمه یه. متمانیه ی پی بکه و باوه ر به قسه کانی بکه، ئه و چو نی بویت و که ی بیه ویت ئاگادارت ده بیت.

تاقیکردنه وه ی سه یه م له هه ر سه یکیان بیزاروتر بوو. که شه یتان له سه ر شاخیکی به رز پاشایانی دنیا و گه وره ییانی خسته به رده م عیسا و پیشنیاریکی پیدا و گوتی: «هه موو ئه مانه ت ده ده می ئه گه ر کړنو ش به یه ت و به په رستی». چه نده پیشنیاریکی ناشیرن و بیزاروا! به دیه یتر او داوا له به دیه یتره که ی ده کات کړنو شی بو بیات و بیه رستیت

به رامبهر به پیدانی هه موو ئه وانه ی که پیشتر خودای باوک به لئینی به عیسا دابوو بیداتی - به بی برینی ریگای ئازار که خودا له پیشی داینابوو. جوله که کان چهند جاریک روبه روی ئه م تاقیکردنه وه یه بوونه وه - فریودان به کۆکردنه وه ی هاوکاری له ولاتانی به هیژی دهوروبهر، پیلانگیپران و یاخیوون، له پیناوی به دهسته پینانی ئارامی و شکۆمهندی بو خویان به دهستی کهسانی دیکه له بری خودا. جوله که کان جار له دوای جار له تاقیکردنه وه کان شکستیان ده هیئا، به لام عیسا شکستی نه هیئا. کۆتایی به ململانییه که هیئا به وه ی وه لامی تاقیکه ره وه که ی دایه وه و گوتی: «ئه ی شهیتان لیم دووربکه وه! چونکه نووسراوه: [کرنۆش بو یه زدانی پهروه ردگارت ده بهیت و ته نها ئه وه ده په رستیت.]»^a

ئایا درکت به وه کرد که عیسا له روبه روبونه وه ی شهیتان ده یکرد له بیابان؟ هانی کبیرکیی راستی و گوپرایه لی دها که له میژ بوو گه لی ئیسرائیل به ته واوی تیدا شکستیان هیئا بوو. ئه و سئ تاقیکردنه وه ی شهیتان دای به سه ریدا بو ئه وه بوو که متمانه به خودا نه کات، تاقی بکاته وه، بیپه رستیت، ئه وانه شکسته به ناوبانگه کانی جوله که بوون. لیدانه کانی شهیتان زۆر سه رکه وتووتر بوو، له بهر ئه وه ئه مجاره به رامبهر پاشایی ئیسرائیل کردی. به لام شهیتان شکستی هیئا، پاشا هه نگاو به هه نگاو هاته ناو کبیرکیکه. پاشا هاته وه و جهنگه دؤراوه که ی گه له که ی کرد و سه رکه وتوو بوو.

به لام لوقا ده یگیژیته وه: ”کاتیک ئیبلیس هه موو تاقیکردنه وه یه کی ته واو کرد، به جیی هیشت هه تا دهر فته تیکی دیکه.“^b کۆتایی جهنگه که نه بوو، به لکو لیره دا له پیناوی روحی مرو فایه تی چوو ه ناو جهنگیک که باشتر و به هیژتره، که جهنگیکه له چه ندین چه رخی رابردوو وه به رده وامه.

a مه تا ۴: ۳-۱۰.

b لوقا ۴: ۱۳.

به‌شی شه‌شهم کۆتا سه‌رکه‌وتنی ئاده‌م

زۆرجار کیشه‌کان په‌گیان بو قولایی میژوو دریزبۆته‌وه، ئە‌گەر سه‌ردێ‌ری پ‌رۆژنامه‌کان سه‌باره‌ت به‌ جه‌نگ و شه‌ر و کیشه‌گه‌وره‌کان بخویننه‌وه، ده‌بینین که‌میان له‌ هه‌چه‌وه هه‌لگیرساون، زۆرجار په‌گی ئه‌م شه‌رانه‌ ده‌گه‌رپێ‌ته‌وه بو‌ چه‌ند سه‌ده‌یه‌کی پێ‌شتر.

ئه‌مه‌ش باری کیشه‌ی نیوان عیسا و شه‌یتانه. کاتیک عیسا له‌ بیابان پ‌وبه‌روی شه‌یتان بو‌وه و لێ‌ی برده‌وه، ئه‌و ساته‌ لوتکه‌ی ئه‌و کیشه‌یه‌ بوو که‌ هه‌زاران سا‌ل بوو هه‌بووه و هه‌موو مرو‌فایه‌تی گرتبو‌وه. به‌لکو سه‌ره‌تایی کۆتایی ئه‌و کیشه‌یه‌ بوو، چه‌نده‌ها سه‌ده‌ بوو شه‌یتان ده‌یویست به‌ره‌ه‌ستی خودا و پلانه‌کانی بکات له‌سه‌ر زه‌وی، به‌لام ئه‌و کاته‌ پ‌وبه‌روبوونه‌وه‌ی یه‌کلاکه‌ره‌وه له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی بردنه‌وه‌ی کۆتایی لێ‌ی ده‌باته‌وه. شه‌یتان وه‌نه‌بێ‌ت نه‌زانێ‌ت که‌ عیسا کیه‌؛ دوو تاقیکردنه‌وه‌ که‌ جه‌ختیان له‌سه‌ر ناسنامه‌ی عیسا ده‌کرده‌وه به‌وه‌ی که‌ کورپی خواجه. به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا که‌ شه‌یتان ئه‌وه‌ی ده‌زانی، پێ‌ی وابوو که‌ ده‌توانێ‌ت به‌ پ‌یگه‌یه‌ک وا له‌ عیسا بکات هه‌له‌ بکات. وه‌ بۆچی پێ‌ی وانه‌بێ‌ت؟ هه‌ر مرو‌فیکێ‌ی دیکه‌ له‌ میژوو ببووه قوربانی تاقیکردنه‌وه‌کانی. ئه‌ی ئه‌م مرو‌فه‌ بۆچی نه‌که‌وی‌ت؟ شه‌یتان پێ‌ی وابوو. ئه‌م درۆزنه‌ پێ‌ی وابوو که‌ خودا هه‌له‌ی کردووه (حاشا بو‌ خودا!!) له‌وه‌ی بپێ‌نه‌ مرو‌ف، به‌ وه‌رگرنتی سروشتی مرو‌ف و لاوازییه‌کانی مرو‌ف و سنووردارییه‌کانی مرو‌ف، وه‌ په‌نگه‌ له‌ کۆتاییدا ده‌کرێ‌ شکست به‌ خودا... به‌پێ‌رێ‌ت.

به‌لام بێ‌گومان له‌ کۆتاییدا ئه‌م یه‌که‌مین چاوپێ‌که‌وتنه‌ی شه‌یتاندا له‌گه‌ل عیسا درکی به‌وه‌ کردووه که‌ هیوا‌ی پ‌ووجه‌له‌ و بواری تێ‌دا نییه‌. ده‌بێ‌ت بپرسیت ئایا شه‌یتان زانیویه‌تی که‌ کۆتایه‌تی نزی‌ک بۆته‌وه له‌دوای ئه‌وه‌ی شکستی باشت‌ترین شی‌وازه‌ خراپه‌کارییه‌کانی خو‌ی بینیوه. وه‌ ده‌بێ‌ت بپرسین ئە‌گەر شه‌یتان ئه‌و ده‌نگه‌ی تواناداره‌که‌ی له‌ بیر ماوه‌ که‌ به‌ر له‌ هه‌زاران سا‌ل به‌لێ‌نی پێ‌ی دا: «کاتیک پاشاکه‌ دێ‌ت، به‌لێ‌، تو‌ به‌ پاژنه‌ی پێ‌ه‌وه‌ ده‌ده‌یت، ئه‌ویش سه‌رت پانده‌کاته‌وه.»^a

بێ‌گومان ئه‌مه‌ وایێ‌ لێ‌ کردووه بیری ئه‌و پ‌رۆژانه‌ بکات له‌ شه‌ره‌که‌ی له‌ دژی خودا وا دیار بوو که‌ به‌ باشی به‌رپێ‌وه‌ ده‌چێ‌ت.

a په‌یدا‌بوون ۳: ۱۵ بخویننه‌وه.

ده یویست تواناداره که له سهر تهخت بیته خوارهوه

کتیبی پیروژ له باسکردنی شهیتان زور کات به فیرو نادات؛ چربونوه وهی له سهر خودا و په یوهندی به مروقه، وه یاخیوون و گوناوه کانیان به رامبهری، وه خواستی نه و له رزگارکردنیان و لیخوشبوونیان. به لام شهیتانیش ههیه، نه و تاقیکه ره وه و سکااکاره له مروقه، وه دوژمنی خودا و پلانه کانییه تی. هه چهنده زورمان له سهر راستی و بنچینه یی شهیتان نییه. کتیبی پیروژ لیره و له وی چهنده ناماژه ی داوه به بنچینه که ی. له پیش هه موو شتیک نه م ناماژانه روونی کتیبی پیروژ دهرده خات له باره ی نه وه ی شهیتان له دژی خودا نییه به و جوړه ی که له هه مان هیز و مه زنی نه وداییت. به دهربرینکی دیکه، شهیتان نایه ته پیش وه ک نه وه ی «یانگ» بیته که پروبه پرووی «ین» خودا ده بیته وه.^a

له راستیدا پیغه مبه ره کانی په یمانی کون ناماژه به وه ده که ن که شهیتان له بنه رته دا فریشته بووه و خودا به دیه پناوه بو خزمه تکردنی خو ی، وه کو فریشته کانی دیکه. نه مه ی خواره وه وه سفکردنی پیغه مبه ر حزقیله بو شهیتان:

«تو موه نه ی ته واوه تی بوویت،

پر له دانایی و جوانی ته واو بوویت.

له عه ده نی به هه شتی خودا بوویت،

هه موو به ردیکی گرانبه ها تو ی دهرازنده وه:

یاقووت، یاقووتی زهره، زموود،

زه به رجه د، به ردی عاشق به ند، یه شب،

یاقووتی شین، به رده پیروژه و زموودی سه وز.

چوارده وری به رده گرانبه ها که ت به زیر نه خشینا بو،

له روژی به دیه پناوت ناماده کران.

تو که رویی ده ستینشان کراو بوویت بو پاسه وانی،

نه م نه رکه م به تو سپارد بوو.

a یانگ و بین له فه لسه فه ی چینی کوندا دوو هیزی سروشتین به رامبه ر به یه ک و یه کسان، هه ریه که یان پیویستیان به نه وه ی دیکه هه یه بو روودانی هاوسه نگی. وه کو روناکی و تاریکی، متبوون و چالاکی... هتد (وه رگیژ).

تۆ له سەر کۆی پیرۆزی خودا بوویت،
به ناو بهرده ئاگرینه کاندایا هاتوچۆت ده کرد.

تۆ له کردهوه کانت ته و او بوویت،

له رۆژی به دهیپنانهوه

هه تا ئه و رۆژهی خراپهت تیدا به دیکرا.^a

کاتیگ که سپارهی حزقییل ده خوینیته وه بو ت ده رده که ویت که ئه م وه سفکردنه راسته و خو پاشای شاریک ده کات که به سور ناو ده بردریت. وه ئه و وه سفه ی که ده ری بریوه خودا فه رمانی به حزقییل کردوو «ئهی کوری مرؤف، بو پاشای سور بلاوینه وه»^b جگه له وهی پیشبینیه کانی په یمانی کۆن په یامی لیل و سه رسورپهینه ری تیدا بوو، جاری وا هه یه زیاتر هه یه له وهی که له رووک هه ش ده رکه وتوه. ئه مه ئه و بارو دۆخه یه که لیره دا هه مانه؛ له سه ره تای وشه کانی نامه که دا ده رده که ویت که حزقییل ته نها باسی پاشای سور ناکات. واتای چیه که ده لیت ئه م پیاوه - فه رمانه ی وای شاریکی ده وه له مه ندی که ناری ده ریا له و په ری رۆژه لاتی کۆن که به نزیکه تیبینی نه کراوه - له عه دن بوو، فریشه ی پاسه وانی هه لبژێردراو، له سه ر شاخی پیرۆزی خودایه؟ هه رگیز ئه مه باوه پیکراو نییه. ته نانه ن ئه گه ر ده رپرینیکی شعریش بیت، ئه و زیاده رۆیه هه تا راده ی هه چو پوچی و تیکشکانی شعری.

هه چ گومانی تیدا نییه لیره دا و له م وتانه دا به شیوه یه کی سینه مایه که سایه تیه کی دیکه پیشان دراوه. وه ک ئه وه ی رووی خراپی پاشای سور ره نگدانه وه ی روویکی دیکه یه. روویک که له پشت خراپی ته وای شاریکه وه یه. وه ئه و که سه ی ئه و خراپه یه ده جو لینێ و پالی پیه ده نیت، وه ئه وه ی ره نگدانه وه ی راستی ئه و خراپه یه یه. ئایا ئه وه ی حزقییل ده یکات ده یبینیت؟ به رزکردنه وه ی توانایی پیغه مبه رایه تی خو یی له دژی پاشای سور، حزقییل ئاماژه کردنیکمان پیده دات له سه ر ئه وه ی یاخی بوون له خودا چی ده گه یه نیت: شه ی تان. به م شیوه یه پیغه مبه ر به رده وام بووه له وه سفکردنی که وتنه خواره وه ی شه ی تان له پایه ی به رزی و ده لیت: «له به ر جوانیه که ت له خو بایی بوویت، له پیناوی شکۆی خو ت داناییه که ت به گه نده لی به کاره ی نا. له به ر ئه وه

a حزقییل ۲۸: ۱۲-۱۵.

b حزقییل ۲۸: ۱۲.

فرېمدايته سهر زهوى، تۆم كرد به ديمه نيك بۆ ئه وهى پاشايان ته ماشات بكنه^a.
 پيغه مبه ريكى ديكه به ناوى ئيشايا ويئاي گونا هه كهى شه يتان ده كات به وهى
 كه ده لئيت: «چۆن له ئاسمانه وه به ربوو يته وه، ئهى ئه ستي رهى پيشنگدار، كورپى
 به ره به يان! به ره وه زهوى بپرايه وه، ئهى به زين هرى نه ته وه كان! تو كه له دلى خوئدا
 گوتت: «سه رده كه وم بۆ ئاسمان، له سه رووى ئه ستي ره كانى خودا وه ته ختى خووم به رز
 ده كه مه وه، له سه ر كيوى ژووان داده نيشم، له سه ر لووتكهى چافۆن. سه رده كه ومه سه ر
 به رزاييه كانى هه ور، خووم وه ك خوداى هه ره به رز ليده كه م.»^b

گونا هى شه يتان له هه موو شتيك زياتر لووت به رزى بوو. له گه ل هه موو ئه و
 جوانيى و شازييه كهى كه وه ريگر تبوو، پازى نه بوو به و شي وهى كه خودا دروستى
 كرد بوو، به لكو زياترى ده ويست - ده ويست «وهك خوداى هه ره به رز» بيت، به
 گوپ رهى ئه وهى ئيشايا ده لئيت، ويستى خودا له سه ر ته خت به يئيت ته خواره وه.

له بهر ئه وه ئايا نامۆيه ئه گه ر شه يتان په لامارى خه لكى بدا بۆ هه ولى ئه وهى
 و ايان لئى بكات كه له خودا يا خى بن و به ريگاي خوئاندا برۆن، به وهى كه به لئيتيان
 پييدات ته گه ر له ژير ده سه لاتى خودا ده ر بچن، ئه وا ئه وانيش وه كو خودايان ليديت؟

به بيره ينانه وه يه كى زين دوو به خوداى پاشا

ئهم پرووداوانه له سپارهى په يدابوون له سه ره تايى كتيبي پيرۆزدا ده بينريت،
 به خيراىي هوكارى پيوستى مروفايه تيمان بۆ ده رده كه ويئت به عيسايى مه سيح. له و
 كاته دا شه يتان يه كه م ليئدانى خوئى وه شانده به هاندانى يه كه م مروف بۆ گونا هكردن و
 واى ده زانى ئهم كاره به يه كجارى مروفايه تى ده روختيئت. له هه مان كاتدا دلى خودا
 ئازار ده دات و ته نانه ت بناغه ي ته ختيش ده گريته وه.

ناوى سپارهى په يدابوون ئاماژه به ناوه رۆكه كهى ده كات. به شه كانى سه ره تايى
 چۆنيه يتى به دي هينانى گه ردوئمان پى ده لئيت له لايه ن خودا وه - زهوى و ده ربا و ئاژه ل
 و ماسى - به وشه يه ك له وه وه. سپاره كه پيمان ده لئيت كاتي ك خودا هه موو ئه مانه ي
 به دي هينا كه له گه ردوندان هه موويان زور باش بوون، خودا به به دي هينانى مروف
 تاجى شكۆى خسته سه ر هه موو به دي هينراوه كانى ديكه. يه كه م مروف ئاژه لئيكى ديكه

a حز قيبيل 28: 17.

b ئيشايا 14: 12-14.

نه‌بوو، هه‌روه‌ک کتیبی پیروژ پیمان ده‌لایت، تایبته بوو و له شیوهی خودا دروستکرا بو‌ئوه‌ی له‌سه‌ر هه‌موو بوونه‌وه‌ره‌کانی دیکه بی‌ت. مروّف جیگه‌یه‌کی تایبته‌ی هه‌بوو له دل و پلانه‌کانی خودا. له سپپاره‌ی په‌یدابوون له باره‌ی دروستکردنی یه‌که‌م مروّف له‌لایه‌ن خوداوه ده‌لایت: «یه‌زدانی په‌روه‌ردگار پیاوی له خوّلی زه‌وی دروستکرد و هه‌ناسه‌ی ژيانی فووکرده‌کونه لووتی. به‌مه‌ش پیاوه‌که بووه گیانیکي زیندوو.»^a وه ده‌رپینی وشه‌ی عیبری بو «پیاو» ده‌گوتری ئاده‌م «Adam»، وه راسته‌وخو بووه ناوی یه‌که‌مین مروّف- ئاده‌م.

هه‌ر له سه‌ره‌تاوه خودا له‌گه‌ل ئاده‌م میه‌ره‌بان بوو؛ خستیه‌ ناو به‌هه‌شته‌وه له باشت‌ترین شوپن له‌سه‌ر زه‌وی رواندی به‌ ناوی عه‌ده‌ن. به‌هه‌شتیکي جوان له ناوه‌راستیدا پروباریک ده‌روات که هه‌موو جوړه دره‌ختیکي جوان و باشی بو خواردن تیدا ده‌رویت. هه‌روه‌ها له ناوه‌راستی به‌هه‌شت دوو دره‌ختی بی وپنه هه‌بوون، دره‌ختی ژيان له‌گه‌ل دره‌ختی چاکه و خراپه. ژيانی ئاده‌م له به‌هه‌شت باش بوو، جگه له‌وه‌ی ئاده‌م پپووستی به‌هاوه‌لپیک بوو، خودا ئه‌وه‌ی زانی و گوتی: «باش نییه بو پیاو به‌ته‌ها بی‌ت. یاریده‌رپیکي هاوشانی بو دروستده‌که‌م.» به‌م شیوه‌یه سروشتیه‌که ببینن له ئه‌نجامی ئه‌مه‌دا خودا وای له ئاده‌م کرد هه‌موو ئاژه‌له‌کان ناوبیت!^b

ئه‌گه‌ر به سه‌رسامیه‌وه ده‌پرسیت لیره‌دا چی رویدا، ئه‌وه بزانه که ته‌ها نیت! زور له خه‌لک نیشانه‌ی سه‌رسورمانیان تیدا ده‌رکه‌وت له ئه‌نجامی ئه‌و گپ‌رانه‌وه‌یه‌ی پروداوه‌کان. هه‌روه‌ها زوربه‌یان، ته‌نانه‌ت ئه‌وانه‌ش که چه‌نده‌ها ساله‌ باوه‌ریان به مه‌سیح هه‌یه، وای داده‌نن که ئه‌مه چیرۆکیکي مندالانه‌ی چپژ به‌خشه‌یان ناوبرپیکي ریکلامیه‌پیش به‌رده‌وامبوون له باسکردنی به‌دیپه‌تانی حه‌وا. به‌لام ئه‌گه‌ر بته‌ویت له کتیبی پیروژ تیبگه‌یت پپووسته‌بنه‌مایه‌کی گرنگت له‌بیر نه‌چیت: له کتیبی پیروژدا هیچ ئایه‌تیکي بی ئامانج نییه. پروداوی ناوانی ئاده‌م بو ئاژه‌له‌کان ئاماژه به دوو کاری زور گرنگ ده‌دات: یه‌که‌م ئه‌وه‌یه که خودا وانیه‌کی گرنکی دایه ئاده‌م. کاتیک ئاژه‌ل و بالنده و ماسی و میرووه‌کان به به‌رده‌م ئاده‌مدا ده‌رویشتن و ناوی لئنان وه‌کو «پلنگ!» و «که‌رکه‌ده‌ن!» و «می‌شوله!» له کو‌تاییدا ئاده‌م درکی به‌وه کرد که هیچ یه‌کیک له‌وان به‌که‌لکی ئه‌وه نایه‌ت ببته‌هاوه‌لی، هیچیان له شیوه‌ی ئه‌و ناچن.

a په‌یدابوون ۱: ۲۷؛ ۲: ۷.

b په‌یدابوون ۲: ۸-۱۰، ۱۸.

له و ساته دا دانایی خودا دهرکهوت له وهی دهیکات، ئادهمی خسته خهویکی قووله وه، په راسوهک له په راسوه کانی دهرهینا و یه کهم ئافره تی لی دروست کرد بو ئه وهی بیته هاوه لی ئادم. دلۆشی ئادم بهینه پیش چاوی خوت کاتیک له خه وهستا و بینی له به رده می وه ستاوه. نمونه یی بو، سه رکهوتنی کوتایی به تایه تی کاتیک ناشیرینی ئه و ئه گره یی بینی که په نگه نه ههنگی شین یان زه رافه یان قالۆچه بینه هاوه لی. له به رئه وه راییی خویی دهربری و گوتی: «ئستا ئه مه ئیسکیکه له ئیسقانه کانم و گوشته له گوشتم. ئه مه ناوده بردریت به «ئافره ت» چونکه له پیاوه وه وه رگراوه.»^a ئه مه به شیکه له مه بهستی خودا که وا له ئادم بکات ناو له ئازه له کان بنیت؛ له بهر ئه وهی ویستی که بزائیت ئه و ئافره ته ی له پیشی پراوه ستاوه بو ئه و دروست کراوه، به لکو له پیناوی سوژداری... له و دروست کراوه.

به لام شتیکی دیکه روویدا کاتیک ئادم ناوی ئازه له کانی دهنه. ده بیت خودا په زامه ند بو بیت له بینینی ئادم که کاریک ده کات یاری و گه مه نییه، خودا به م ریگه یه به ئاده می راده گه یاند که له سه ر زه وی کاریکی هه یه و ده بیت ته واوی بکات. ئادم گه وه ی جیهان بو که خودا هینایه بوون بو ئه وهی بیته کوتا ده ستلیدانی ئه و له بوونه وه ردا. تاکه بوونه وه ر له سه ر شیوه ی خودا. ناوانی شت ریگایه که بو په پره وکردنی ده سه لات به سه ر ئه و شته دا، ته واو وه ک ئه وهی دایک و باوک شانازی ئه وه یان پی ده به خشری که ناوی منداله کانیا ن بنین. به م شیوه یه ئادم به ناو لیتانیان ده سه لاتی خو ی به سه ر ئازه له کاندا په پره و ده کرد. هه لده ستا به کاره که ی وه ک جیگره وه ی خودا له سه ر بوونه وه ره کان و راسته وخو له ژیر سه روه ری خودا.

ئه وهی گرنگی ئه م کاره زیاد ده کات ئه وه یه ناوی له ئافره ت نا «ئمه ناوده بردریت به «ئافره ت» -پاشان کتییی پیروژ پیمان راده گه یه نیت که جاریکی دیکه ناوی له هاوسه ره که ی نا: «ئادم ناوی له ژنه که ی نا «حه وا».

ئا یا لیره خودا چی ده کات؟ ئه و یاسایه کی ته واوه تی له ده سه لات ده ده نیت و ده سه لات ده دات به ئادم به سه ر حه وادا، به ناوه پتانی هه ردووکیان به «هاوسه ر»، ده سه لاتی به هه ردووکیان دا به سه ر هه موو به دیه پتزاواندا، مه به ست له هه موو ئه مانه دا پیشاندانی راستی پاشایه تی خودایه له سه ر هه مووان. ئه مه به شیکه له و هوکاره ی که خودا مه به ستی بوو کاتیک گوتی ئه و ژن و پیاو له سه ر «وینه ی خو ی» دروست ده کات.

a په یدابوون ۲: ۲۳.

پاشا داگیرکهره کان وینه و پیکه ریان به کار دهینا بۆ بیرخسته وهی میلیله ته داگیرکراوه کان که ئەو کاته کۆ حوکمیان دهکات، له شوینی بهرزی و دایان دهنه که ههرچی له ناوچه کهیه ببینییت. ئەمه وه کو بیرخسته وه یه ک واهو که ئەوه ده گه یه نییت: «ئهو که سه پاشاتانه». ئەمهش بارودۆخی ئادهم و ههوا بوو له به دهیپنانه؛ ههرچه نده به دهیپنانیان له شیوهی خودا واتای خوئی هه لگبرییت، مرووف راده وه ستا وه ک ئەوهی به بیر هینانه وه بییت بۆ هه موو گهردوون له خودا پاشایه. ئەو ده سه لاتهی که په پرهوی ده کرد به سه ر بوونه وه ره کاندای واتای ئەوه بوو که ئەو نوینه ری پاشایی مه زنه: خودا.

ئهو هه مووی به بی راوه ستان قینی شهیتانی وروژاند

ویرانکردنه که نزیکهی به ته واوه تی بوو

هیرشی شهیتان بۆ سه ر مروفایه تی به ووردی دارپژراو بوو تاوه کو وا له مرووف بکات هه موو ئەو شتانه له ناویبات که خودا له به هه شت دروستی کردبوو. له گه لم سه رنج بده شهیتان گرنگی نهدا به وهی ته نها وا له مرووفی ساده بکات به هه له گوناهیکی ساده بکات به رامبه ر به خودا، به لکو ویستی ئەو ده سه لاتهی خودا داینا بوو له ناوی بیات، هه موو ئەو هیماهی ئاماژه به پاشایی و دانایی خودا ده کات له ناوی بیات، ویستی ته واوی په یکه ری بوونه وه ره کاندای سهره وژیر بکات، بۆ ئەوهی سوکایه تی به خودا بکات (حاشا بۆ خودا).

کیتی پیروژ پیمان راده گه یه نییت که خودا پینگه ی به ئادهم و ههوا دابوو له به ری هه موو دره خته کان بخوون جگه له په کیکیان نه بییت -دره ختی زاینی چاکه و خراپه- وه گرنگی ئەو دره خته له وه دا بوو که بیری مرووف بخاته وه ده سه لاتی به سه ر بوونه وه ره کاندای سنوورداره، واتا که ده سه لاتیکی ره ها نییه. خودا به شیوه یه کی ره مه کی هه لسوکه وتی نه کرد کاتیک پیرگی لیکردن له خواردنی به ری ئەو دره خته، به لکو بیری ئادهم و ژنه که ی ده خسته وه که ئەو پاشایانه، وه له گه ل هه موو ئەو پرژه ی که پییداوون له بری خودا فه رمانه وایی بوونه وه ره کان بکه ن، هیشتا هه ر ئەو به دهیپنه ر و گه ره یه. ئەمه وای کرد به لینی سزای ئەم یاخیبوونه قورس بییت، که فرموی: «ئهو روژه ی لپی بخوویت بیگومان ده مریت.»^a یاخیبوونی ئادهم و ههوا له م پاسپارده یه ته نها هه ولدان بوو بۆ پرگاربوون له ده سه لاتی خودا له سه ریان، له

a پهیدا بوون ۲: ۱۷.

کرۆکی ئەمه دا پراگه یاندنی جهنگ بوو له دژی پاشاکه یان.

ههروهها گزنگی ئەم دره خته دهگه پێتهوه بۆ ئاماژهی ناوه که شی. جوله که کۆنه کانی خوینهری سپاره ی پهیدا بوون یه کسه ر بیران ده که و پێتهوه که (زانینی چاکه و خراپه) کاریکی ئاسایی دادوه ره کانی له ئیسرائیله، که سوودی ئهویه دادوه چاکه و خراپه له یه کتر جیا بکاتهوه و ئەو بریاره بدات که راستی ده رده بپێت. بهم شیویه دره ختی چاکه و خراپه ته ختی دادوه ره کان بوو. ده بووایه ئادهم ده سه لاتی خۆیی جییه جی بکرد بووایه بهو سیفه ته ی پارێزه ری به هه شتی خودایه، ئەوهش به دلنیا بوونه وه له وهی خراپه نه یه ته ناوی. وه ئەگه ر ئەمه پوویدا، ده بییت ده سه ته به ری ئەوه بکات به سه ر ئەو خراپه یه دا زال بییت و ده ری بکاته ده ره وه.

به لام شته یتان له ویدا هیرشی کرد، به رامبه ر دره ختی دادوه ری که وه کو وه بیره یئانه وه یه ک بوو بۆ ئادهم به ده سه لاتی ره های خودا. بهم شیویه شه یتان پێشنیاری بۆ حه وا کرد، شیوه ی ماری وه رگرتبوو، بۆ ئەوه ی له پاسپارده که ی خودا لابدات و له به ری ئەو دره خته بخوات. له سپاره ی په ییدا بوون پیمان ده لیت:

«مار له هه موو ئاژه لی کیوی سه ر زه وی، ئەوانه ی یه زدانی په ره رده گار دروستی کردبوون زۆر زانتر و ته له که بازتر بوو. به ئافره ته که ی گوت: «ئایا راسته خودا فه رموویه تی: ”بۆتان نییه له هیه چ دره ختیکی باخچه که بخۆن؟”» ئافره ته که ش به ماره که ی گوت: «بۆمان هه یه له به ری دره خته کانی باخچه که بخۆین، به لام خودا فه رمووی: ”بۆتان نییه له به ری ئەو دره خته بخۆن، که له ناوه راستی باخچه که یه، ههروهها بۆتان نییه دهستی لئ بدهن، ئەگینا ده مرن.»» ماره که به ئافره ته که ی گوت: «نا به راستی نامرن، چونکه خودا ده زانییت ئەو پرۆژه ی که ده یخۆن چاوتان ده کرپته وه و ئیتر وه ک خوداتان لیدیت و چاکه و خراپه ده زانن.» کاتیک ئافره ته که بینی به ری دره خته که بۆ خواردن باشه، چا و ئاره زووی ده کات و وای لئ ده کات دانا بییت، له به ره که ی کرده وه و خواردی، دایه میرده که شی که له گه لی بوو، ئەویش خواردی.»^a

ئه نجامه که ی تراژیدی بوو، کاره که له ساتی یه که مدا وه کو سه رکه وتنیکی ته واو

^a په ییدا بوون ۳: ۱-۶.

وابوو بۆ شه‌یتان. به‌ته‌نھا به‌و کاره‌ نه‌وه‌ستا که مرۆقی خوشه‌ویستی خودای پازی کرد له‌ په‌روه‌ردگاریان یاخی بن که به‌ئینی ئه‌وه‌ی پیدابوون خۆی ده‌یویست، ”وه‌کو خودایان لـ دیت“، به‌لکو ئه‌وه‌ی کرد که هه‌ر له‌سه‌ره‌تاوه‌ ده‌یویست: وێرانکردنی په‌یکه‌ری ده‌سه‌لات له‌ هه‌موو بووندا.

چۆنیه‌تییه‌که‌ی به‌م شیوه‌یه‌ بوو: ئایا پێشتر پرسباری ئه‌وه‌ت کردوو هه‌وکاری تاقیکردنه‌وه‌ی شه‌یتان بۆ چه‌وا چی بوو له‌بری ئاده‌م؟ هه‌رچه‌نده‌ ئاده‌م خاوه‌نی ده‌سه‌لاته‌؛ له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی کتییی پیروژ لۆمه‌ ده‌خاته‌ سه‌ر ملی ئاده‌م له‌وه‌ی که‌ پروویدا، که‌چی شه‌یتان بۆ لای چه‌وا هات، بۆچی؟ له‌به‌ر ئه‌وه‌ نه‌بوو که‌ شه‌یتان وای دانابیت که‌ چه‌وا ئامانجیکی ئاسانه‌. نه‌خیر، به‌لکو له‌به‌ر ئه‌وه‌ بوو که‌ مه‌به‌ستی بوو سوکایه‌تی به‌ خودا بکات و ده‌سه‌لاته‌که‌ی بکه‌وینیت به‌ کاریگه‌رتین پێگه‌ی باوه‌رپێکراو که‌ بتوانیت پێیدا بروات. له‌به‌ر ئه‌وه‌ ویستی نه‌ک هه‌ر ئاده‌م له‌ خودا یاخی بیت، به‌لکو چه‌واش تووش بکات به‌ هاندانی بۆ ئه‌وه‌، به‌لام زیاتر هه‌یه‌: ئایا پێشتر پرسباری هه‌وکاری ئه‌وه‌ت کردوو که‌ چی وای له‌ شه‌یتان کرد له‌ شیوه‌ی ماردا بپته‌ لایان؟ بۆچی له‌ شیوه‌ی مرۆقیکی دیکه‌ نه‌هات، یان ئاژه‌ئیکی دیکه‌ی جگه‌ له‌ مار، وه‌کو زه‌رافه‌ یان سمۆزه‌؟ له‌به‌ر هه‌مان هه‌وکار: شه‌یتان ویستی ده‌سه‌لاتی خودا به‌ ته‌واوی بروخینتی و کۆتایی پێ به‌ینی، له‌ شیوه‌ی یه‌کیک له‌و ئاژه‌لانه‌ هات که‌ ئاده‌م و ده‌م و چه‌وا پێکه‌وه‌ ده‌سه‌لاتیان به‌سه‌ردا هه‌بیت، له‌ناو هه‌موو ئه‌و ئاژه‌لانه‌دا مار که‌ ئه‌و که‌مترینیانه‌ (به‌ شیوه‌یه‌کی هه‌یامی). ئایا ده‌بینیت؟ په‌یکه‌ری ده‌سه‌لات وه‌ک پوولی دو‌مینه‌ که‌وت -که‌مترین ئاژه‌ل هات و ئافه‌رتی هه‌لخه‌له‌تاند، ئه‌ویش پیاوی هاندا و جه‌نگی له‌ دژی خودا پراگه‌یاندا.

وێرانبوونه‌که‌ نیمچه‌ کۆتایی بوو. ئاده‌م تیکشکانیکی خراپ تیکشکا؛ له‌بری ئه‌وه‌ی سه‌باره‌ت به‌ دره‌ختی چاکه‌ و خراپه‌ بریاریک بدات له‌ شوینی خۆی له‌سه‌ر شه‌یتانی مار بدات بۆ ئه‌و خراپه‌یه‌یی کردی، له‌گه‌ڵ شه‌یتان له‌ یاخیبوونه‌که‌ی له‌ خودا به‌شدار بوو. له‌بری ئه‌وه‌ی پارێزگاری له‌ به‌هه‌شت بکات و ماره‌که‌ فێریدا ته‌ ده‌ره‌وه‌، پاده‌ستی شه‌یتانی کرد. له‌بری باوه‌رپه‌یتان به‌ قسه‌ی خودا و هه‌لسوکه‌وتکردن پێی گومانی له‌ خودا کرد و متمانە‌ی به‌ شه‌یتان کرد. له‌بری گوێزپه‌له‌ی خودا و جێبه‌جێکردنی پڕۆلی نوێنه‌ر شه‌رعی خوا، بریاری دا که‌ تاجی گه‌وره‌یی بۆ خۆی بیت. هه‌روه‌ک ئه‌وه‌ی که‌ له‌ شه‌یتان پێشتر کردی، ئاده‌م بریاری دا که‌ ده‌به‌وینت ”وه‌ک خودای لیبیت“.

مۆته که ی جیهان

ئه نجامی گونا که ی ئادهم کاره سات بوو؛ که پاش ئه وه جیهان له دروستکه ره که ی یاخی بوو؛ له بهر ئه وه خودا دادپهروه ری په پیره و کرد و نه فرته تی له پیا و و ژنه که ی کرد، ههروه ک نه فرته تی له وهش کرد که له خشته ی بردن. بهم شیوه یه ژیان بو ژن و پیا و وه ک به ههشت نه ما، به لکو بووه قورسی و هیلاکه تی و ئازار. مندالبوون بووه ئازار و کارکردن قورس بوو و زهوی به ره هم و به روبومی زه حمه ت کرد. له مهش خراپتر، ئه و په یوه ندییه پچرا که ئادهم و حه و له گه ل خودا هه یان بوو؛ له به ههشت ده کران و ریگه ی گه پانه وه یان لئ گه یرا به فریشته یه کی پاسه وان که شمشی ریکی ئاگرینی هه یه. ئه مه جیا بونه وه ی رۆحی بوو له گه ل مردنی جهسته ئه مه که کرۆکی به لئینی خودا بوو به مردن به رامبه ر یاخیبوون؛ وه مروؤف پئش ئه وه ی له کاتی دیار یکرادا جهسته ی بهریت جیا بونه وه ی رۆحی له خودا هه یه، خودای ژیان، وورده وورده له ژیر قورسای ی یاخیبونه که یدا ده ست ده کات به مردن.

پئویسته ئاماژه به وه بده یین که گونا که ی ئادهم و حه و ته نها کاریگه ری بو ئه وان نه بوو، به لکو ههروه ها بو نه وه کانیشیان. ههروه ها به شه کانی دیکه ی کتییی پیروژ باسی بلا بوونه وه ی خراپه ده کات له نئوان مروؤفه کان نه وه له دوای نه وه. ده بینین قایین به هۆی لووتبه رزی و ئیره یی براهه ی خۆی کوشت، لیره وه گونا که ردن زیاتر له ناو دلی خه لکدا ته شه نه ی سه ند. له گه ل ئه وه ی نه وه ی قایین پیشکه و تنییکی رۆشنیبری به ده سه ته ینا به دروستکردنی شاری پیشکه و تووی ته کنیکی و هونه ری، گه پانه وه ی روودا وه که له کتییی پیروژ پیمان راده گه یه نیت که خه لکی ده ور دراوون به تاوان، وه لووتبه رزی و خراپه کاری یاخیبوون له خودا، هه تا ئه وه ی یه کیک له نه وه کانی قایین شانازی ده کرد به کوشتنی پیاویک ته نها له بهر ئه وه ی برینداری کردبوو، به شانازییه وه به لئینی دا که هه فتا و هه فتا جار توؤله ی خۆی بکاته وه له هه ر که سیک هه ولی ئازاردانی بدات. بهم شیوه یه گونا هه یه جیهانی کرده مؤته که یه ک که ده ربازبوون لئینی نه ییت.^a

له هه مان کاتدا کووتایی مردن که خودا بو ئادهم و حه وای دانا به گه پانه وه ی جهسته یان بو خۆل تووشی هه موو مروفا یه تی ده ییت نه ک هه ر ئه وان. به شیکی ته واو له سپاره ی په یدابون ده بینین که پیکهاتوو له نه وه کانی ئادهم، وه ژماره ی ئه و سالانه ی که هه ر یه کیک له کوره کانی ژیاون. ئه وه ی جیی سه رسورمانه له گه ل

a په یدابوون ۴: ۱۷-۲۴.

ژماره‌ی ئه‌و سالانه‌ی که ژیاون کۆتایی پاپورته‌کانی هه‌ریه‌ک له‌وانه. که کۆتایی تۆماری هه‌موویان یه‌ک له‌ دوا‌ی یه‌ک به‌ ده‌سته‌واژه‌ی «له‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ مرد» کۆتایی دیت. ئاده‌م ۹۳۰ سال ژیا، له‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ مرد، شیت ۹۱۲ سال ژیا، له‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ مرد، ئه‌نۆش،مرد، قینان..... مرد. وه‌ مه‌هه‌لئیل، یاره‌د و مه‌توشاله‌ح هه‌موویان مردن، ته‌واو وه‌ک ئه‌وه‌ی خودا فه‌رمووی، مردن هه‌موو که‌سی گرت‌ه‌وه.^a

ده‌بینیت کاره‌که به‌راسته‌یه؟ گونا‌هه‌که‌ی ئاده‌م که کردی تا‌که‌که‌سی نه‌بوو، به‌ ته‌نها سزایی گونا‌هه‌که‌ی نه‌چێژت، به‌لکو کاتیک هه‌له‌ی کرد نوینه‌رایه‌تی هه‌موو ئه‌وانه‌ی ده‌کرد که له‌ دوا‌ی خۆی دین. له‌به‌ر ئه‌وه‌ پۆلس له‌ په‌یمانی نو‌یی کتییی پیروژ ده‌لێت: «به‌ یه‌ک گونا‌ه‌ تاوانبارکردن بو‌ هه‌موو مرو‌ف هاته‌ کایه‌وه، به‌ هه‌مان شیوه‌ به‌ کاریکی راست‌دروست بیتاوانکردن هاته‌ کایه‌وه که ژیا‌ن بو‌ هه‌موو مرو‌ف ده‌هینیت. له‌به‌ر ئه‌وه‌ی وه‌ک چۆن به‌ یاخیوونی که‌سیک زۆر که‌س گونا‌ه‌بار کران، به‌ هه‌مان شیوه‌ به‌ گو‌پرایه‌لی که‌سیک زۆر که‌س بیتاوان ده‌کرین.»^b ئاده‌م نوینه‌ری هه‌مووان بوو، له‌بری هه‌موومان هه‌لسوکه‌وتی کرد، وه‌ له‌بری هه‌موومان یاخی بوو. زۆرجار خه‌لک ئه‌م کاره‌ به‌وه‌ دانائین که دادپه‌روه‌ری تیدا بیت، وه‌ ده‌لێن: “باشتره‌ که‌ خۆم نوینه‌ری خۆم بم، که‌سیکی دیکه‌ نوینه‌رم نه‌بیت.” به‌لام تیبینی ئه‌وه‌ ده‌کریت که‌ ئه‌م بارو‌دوخه‌ له‌لای هه‌یچ یه‌کیک له‌ نه‌وه‌کانی ئاده‌م نه‌بوو. ئه‌مه‌ ده‌گه‌رێته‌وه‌ وه‌ بو‌ ئه‌وه‌ی که‌ هه‌ست ده‌که‌ن به‌وه‌ی ئه‌گه‌ر خودا وایی لێ بکردبانا که‌ نوینه‌ری خۆیان بوونابا، له‌وه‌ باشتریان ده‌کرد که‌ ئاده‌م کردی. هه‌روه‌ها‌ په‌نگه‌ بو‌ ئه‌وه‌ بگه‌رێته‌وه‌ که‌ هه‌ست ده‌که‌ن هیوایان به‌وه‌یه‌ که‌ خودا که‌سیکی دیکه‌یان بو‌ بنی‌ریت -نوینه‌ریکی دیکه‌ یان ئاده‌میکی دیکه‌، ئه‌گه‌ر ده‌ربینه‌ راستر بیت. بو‌ ئه‌وه‌ی ئه‌وجاره‌ نوینه‌رایه‌تیان بکات و رزگار یان بکات. ئه‌گه‌ر ئاده‌م نوینه‌ری هه‌موو خه‌لک بوو به‌ گو‌پرایه‌لی بو‌ شه‌یتان له‌ خودا یاخی بوو، ئه‌وه‌ی ئیستا پیوستیا‌نه‌ ئه‌وه‌یه‌ که‌ نوینه‌ریان بیت بو‌ گو‌پرایه‌لیکردنی خودا و شکسته‌په‌ینانی شه‌یتان.

هه‌موو ئه‌مانه‌ له‌وه‌دا هه‌لدینج‌ریت

وا ده‌رده‌که‌و‌یت که‌ ئه‌مه‌ بووه‌ خودا به‌لینی داوه‌ بیکات.

خودا له‌ ئه‌نجامی گونا‌هه‌که‌ی ئاده‌م و حه‌وا راسته‌وخۆ به‌لینی دا که‌ مرو‌فایه‌تی

a په‌یدا‌بوون ۵.

b رۆما ۵: ۱۸، ۱۹.

پرزگار بکات به ناردنی نوینهریکی دیکه یان ئادهمیکی دیکه بو ئهوهی نوینه رایه تی بکات و سه ربکه ویت له پرزگارکردنی هه موو خه لک. ساتیکی سه یر بوو کاتیک خودا ئه م به لینه ی دا؛ ئه و ساته ی که حوکمی ئه و ماره ی دا که ئاده م و حه وای له خسته برد و گوناھی پی کردن، لیره سیپاره ی په یدابون ئه وه مان بو ده خاته پروو که خودا چی فه رموو:

«له بهر ئه وهی ئه مه ت کرد،

«تۆ له هه موو ئازه لیکه مالی و کیوی

نه فره تلیکراوتر ده بیت.

هه موو ته مه نیشته

له سه ر سکت ده خشیته و

خۆل ده خویت.

دوژمنابه تیش ده خه مه

نیوان تۆ و ئا فره ته که،

نیوان نه وهی تۆ و نه وهی ئه وه وه.

نه وهی ئه و سه رت پان ده کاته وه و

تۆش پاژنه ی پی ده کوتیت.»

ئایا تییینی به لینه که ت کرد له کو تایی فه رمایشته که؟ روژیک خودا پیاویک ده نیریت سه ری ماره که به ته وای پان ده کاته وه. به ده برینیکی دیکه، ئه م پیاوه ئه وه ده کات که ده بوایه ئاده م بیکات، به و پییه ی نوینه رایه تی مرو فایه تی ده کات، که واته له و ویرانییه پرزگاریان ده کات که گونا ه بو سه ر ئه وان و هه موو جیهان هینای. له و ساته به دواوه به لینی نوینه ریکی دیکه -ئاده میکی دیکه- هیوای گه وره ی هه موو مرو فایه تییه. نه وه کانی سزادراوان چاوه ری ئه و روژه ده که ن که خودا تیدا به لینه که ی ده هینیتته دی، وه ماوه ماوه ده یانپرسی که ئه وه یان ئه وهی دیکه یه پرزگارکاری به لیندراوه، بو فونه لامه ک باوکی نوح کاتیک له دایکبوونی کوره که ی پرسی، گوتی: «ئه مه له کار و ماندوو بوونی ده ستمان دلنه واییمان ده کات، که له و زه وییه ده یچیژین

یه زدان نه فره تی لئ کردوو. «^a به لام ئەوه پرۆوی نه دا. هه رچه نده نوح وه کو ئاده م نوینه رایه تی مرۆفایه تی کرد. به هاتنه دهره وه ی له که شتییه که ده سته به جئ سه لماندی که ئەویش گونا بهاره. ئەم ئاده مه گونا بهاره نوپه ش ته واو وه کو ئاده مه که ی یه که م شکستی هینا، دهره کوت که کره ره وه ی مه زن هیشتا نه هاتوو.

به درێژایی ماوه یه ک له دوایی یه که کانی پابردوو، به تایه تی له میژووی ئیسراییل، هه مووان هیوایان به وه هه بوو خودا به لینه که ی به یئیته دی بو نوینه ریکی دیکه. هه موو نه وه کان له سه رده مانی موسا و یه شوع و داود و سلیمان و دادوه ران و پاشایان به هیوا بوون که ئەمانه که سی خوازراو بن. به لام هیوا که یان به با چوو.

هه تا ئەوه ی عیسا هات، کۆتا ئاده م که نوینه ری مرۆفایه تییه، ئەوه ی کرد که ئاده می یه که م شکستی هینا له ئەجامدانی. ئەمه هۆکاری گرنگی پوه پوه بوونه وه ی عیسیاه له گه ل شه یتان له بیابان، چونکه عیسا به ته نها پاشای داودی نییه -قاره مانی ئیسراییل- به لکو ههروه ها قاره مانی هه موو مرۆفایه تی شه. ئەو قاره مانه ی که سه رده که ویت له و شته ی ئاده می یه که م باوکی مرۆفایه تی دۆراندی.

ئهو سئ تاقیکردنه وه یه ت له بیره که عیسا مه سیح له بیابان تاقیکرایه وه؟ به لئ، ئەوه به ناو بانگترین سئ تاقیکردنه وه ی تیکشکاندن بوو بو ئیسراییل، ههروه ها ئاواش بوو له ناوه رکی تاقیکردنه وه ی شه یتان بو ئاده م و حه وا له به هه شتی عده ن. سه رنج له دهن گدانه وه که ی بده له تاقیکردنه وه ی عیسا:

ئهو به ردانه بکه به نان. ئەه ی عیسا؛ تو برسیت، ئیستا ئاره زوو که سییه کانی خۆت بده سه ته یئنه!

ته ماشای به ری ئەو دره خته بکه، ئەه ی ئاده م؛ شیوه ی جوانه، ئیستا بیبه!

ئایا خودا دل سوژه بو به لینه کانی، ئەه ی عیسا؟ من ده لیم نه خیر نایکات. بوچی وای لئ نا که ی بیسه لمیئیت؟

ئایا به راستی خودا گوتی ده مرن، ئەه ی ئاده م؟ من ده لیم ئیوه نامرن. با خودا تاقیکه ی نه وه و بییین.

کرپۆش ببه و هه پهرسته، ئەه ی عیسا، هه رچی شانشین زه ی هه یه ده تده می.

a په یدابوون ۵: ۲۹.

به قسم بکه، ئەهی ئادەم. ھەپرستە و ھەک خودای توانادارت لێدەکەم.

لەم کاتەدا جەنگی عیسا لەگەڵ شەیتان جەنگێکی کەسی نەبوو. لەگەڵ ئەوەشدا تاقیکردنەوەکە ی کرد بۆ ئەوەی لە گە لەکە ی بچیت لەوەی چیتووینانە، ئەو زۆر لەوە زیاتری کرد کە گەلی جولەکە کردیان: بەرگری تاقیکردنەوە ھەتا کۆتایی ھیزی، ماندووی کرد و بەسەریدا زال بوو. لە کۆتایی جەنگی عیسا مەسیح لە رۆبەرۆبۆنەوەی دوژمنە لەناوچوووەکە، ئەوەی دەکرد کە لەسەریان بوو پیشتر ئەوان بیکەن، لەبری ئەوان ملکەچی بۆ خودا و گوێراپەلبوونی و شکۆدارکردنی خودا، بەو پێیە پاشا و نوێنەر و قارەمانیانە.

بەلام ئەوە کۆتایی نەبوو؛ لەگەڵ ئەوەی ئییلیس دۆراندی، بەلام نەفرەتی «بە مردن دەمریت» ھیشتا ھەک شمشیرێک وایە لەسەر گەردەنی مرۆف. لەگەڵ ئەوەی عیسا لە شەیتانی بردەو بە بەرگەگرتنی تاقیکردنەوەکانی ھەتا کۆتایی ھەموو ژيانی بە راستو دروستی لەبەردەم خودا ژیا، بەلام ھیشتا دادپەرۆری ھاواری دەکرد بەوەی کە گوناھەکانی گەل نابێ بەو ئاسانییە فەرامۆش بکریت. خەلکی لە بەدیھینەریان یاخی بوون. دادپەرۆری داوا دەکات ئەو سزایە کە خودا بۆ گوناھ دایناو جیبەجی بکریت: مردن و دابڕان لە خودا و توورەیی خودا. لەوە کەم بکریتەو سەیفانەکانی خودا دەخاتە ژیر لێرسینەو.

تییینی ئەو بەکە سەرکەوتنی عیسا پاشا بەسەر دوژمنی سەرسەختی گە لەکە ی بەس نەبوو بۆ رزگارکردنیان لە گوناھەکانیان. لە کۆتاییدا، ھەموو ئەوەی کە شەیتان کردی ھاندانیان بوو بۆ ئەوەی گوناھ بکەن. خۆیان بەوەی کردیان ئەویان ھەلبژارد کە لە خودا یاخی بن. ئەمە واتای ئەوەیە سزای مردن شایانیانە و بەردەوامە. لە پینا و رزگارکردنی گەل، پێویست بوو لەسەر عیسا ئەو نەفرەتە پووجەل بکاتەو، لەسەری بوو کە لەبری ئەوان سزای مردن و توورەیی خودا لە دژی گوناھبارەکان بۆ خۆی پاکیشیت. ھەکو نوێنەریان رابووستیت، نەک ھەر بە تەنھا لە ژياندا، بەلکو لە مردنیشدا.

ھەموو ئەمانە لەو ھەڵدینجریت: ئەگەر بۆ گەلێک بوو کە بژییت، پێویستە پالەوانەکیان ھەریت.

به شی حه وته م

به رخی خودا و قوربانی

له پیناوی مروّف

یو حه نای له ئاوه له لکیش ئه و هو کاره ی فیری خه لک ده کر که عیسا له پیناویدا هاتوو، وه فیری ده کردن که پینویسته مه سیح چی بکات بو پرگارکردنی گه له که ی. له بهر ئه وه یو حه نا ئماژه ی بو عیسا کرد کاتیک بینی به ره و و پروباری ئورده ن دیت بو ئه وه ی له ئا و هه لکیش ریّت، ده نگی به رز کرده وه و شتیکی گوت که دلگه رمی خه لکه که ی وروژاند، له هه مان کاتیشدا شله ژاندی: «ئه وه تا به رخی خودا، ئه وه ی گوناھی جیهان لاده بات!»^a بیرۆکه ی به رخ بکریته قوربانی بو خودا له پیناوی که فاره تی گونا هه کان له لایه ن جوله که وه ناسوارو بوو. به لام بوچی یو حه نا ئه و وه سفه ی به کاره ی نا له ئماژه کردن بو که سیح؟ ده بیّت ئه و قسه یه ره شینی خست بیته دلپانه وه؛ هه موان ده زانن چاره نویسی به رخه که چیه که پیشکه شی خودا ده کریّت بو قوربانی له پیناوی که فاره تی گونا ه.

ملی به رخه که ده برا و خوینی لی ده هات هه تا ده مرد.

ده بیّت به کیح به ریّت

زور جار ده گو تریت سیسته می قوربانی جوله که له بنچینه دا ده گه ریته وه بو پاکرنی گه ل له کو یلابه تی میسر، به لام قوولترین ره گی له راستیدا ده گه ریته وه بو زور له مه له پیشتر، بو به هه شتی عه دن. به تاییه تی له و کاته دا که خودا به لیّنی سزادانی ئاده م و حه وای دا به مردن له ئه نجامی یاخیوونیان لیّی. ئه گه ر بته ویّت له مه به سته قوربانی جوله که تییگه یّت. سه رباری مه به ست له وه ی که عیسا ی مه سیح کردی، ده بیّت بزانیّت بریاری مردن که خودا بوّی دا ینان هه ره مه کی نه بوو. به واتای ئه وه ی بوّ مونه نه ده که را ئه گه ر له دره خته که یان خوارد خودا سزایان بدات و بیانکات به بوّ، یان شتیکی دیکه ی جگه له وه ی که خودا فه رمووی.

به دیار بکراوی بریاری مردن که خودا دا ینا گونجاو و راست و ته و او بوو،

a یو حه نا ۱: ۲۹.

ههروه کو پۆلس له پهیمانی نویدا ده لیت: «چونکه کرپی گونا مهردنه، به لام دیاری خودا ژيانی هه تاهه تاییه که له ریگه ی عیسی مه سیحی خاوه ن شکۆمانه وهیه.»^a زاینی هوکاره که ی زه حمهت نییه. پئویسته تیبینی ئه وه بکه ی ن که له سه ره تا وه ئه وه گونا هه ی ئاده م و هه وا کردیان ته نه ا یاسا شکاندنیکی گرنه نه بوو که خودا داینابوو، به لکو وه ک پیشتر پرومان کرده وه ئه وه کاته هه لیان بژارد که هه ولی ده رباز بوو بدن له ده سه لات ی خودا له سه ریان. له کرۆکی ئه وه دا سه ره بوونیان له خودا راگه یاند. کیشه که لی ره دا ئه وه یه ئه وه خودایه ی که ئه وان ده رباز بوونیان لی راگه یاند هه ره ئه وه بوو که ژيانی پی به خشین کاتیک شنه بای ژيانی فوو کرد پئاندا، له وه کاته وه ئه وان ی له ژياندا هیشته وه. له به ره ئه وه کاتیک په یوه ندیان له گه لی چپرا و لی دابرا ن و ده رکه وتته وه، هه روه هاش په یوه ندیان چپرا له گه ل تاکه سه رچاوه یی ژیان.

هه ره ته نه ا ئه وه نا، به لکو گونجا و ته وا و راست بوو که خودا له یاخیوو هه کان تووره بیته. کتیبی پیرو ز باسی سیفه تی ته وا وه تی چاکه و راستو دروستی و دادپه روه ری خودا مان بو ده کات. کاتیک ئه وه له به رچا و ده گرین، ناپیت سه رسام بین به کاردانه وه ی که رقی له گونا هه، که له نا وه رو کیدا رازیوونه به خراپه و په تکرده وه ی هه رچی چاکه و راستو دروستیه و دادپه روه رانه یه. بنگومان، تووره یی و رقی خودا وه کو تووره بوونی تیمه نییه؛ ئه وه وه کو تیمه هه له شه نییه و له ده ست ده رنا چیت، به لکو به ته واوی پیچه وانیه، ئه وه به ره له ستیکی توکمه یه و به ئاراسته ی گونا هه و په یوه سه ته به له نا و بردنی. له به ره ئه وه خودا به ئاده م و هه وا ی فه رموو که ئه گه ر گونا هه بکه ن ده مرن، ئیتر هه موو مرو قیک له ژیر سزایی مردن ده ژیت؛ گونا هه کاغمان و گو پینه وه ی چاکه ی خودا به رام به ره به خراپه ی خو ویستی وای لی کردین شایه نی تو ره یی و رقی خودا بین، هه روه ک وای لی کردین له سه رچاوه ی ژیان دابری ن.

ئهمه بنچینه ی سیسته می قوربانی تاییه ته به گه لی ئیسراییل. خودا خه لکه که ی خو ی فیرده کرد که گونا هه به سروشتی خو ی پئویستی به مردنه و شایه نی ئه وه سزایه یه. جگه له وه خودا له ریگه ی قوربانیه وه ده یویست بنه مایه کی دیکه فیتری گه له که ی بکات. بنه مایه ک که تروسکایی هیوایان پی ده دات له کاتیکدا که به ته واوی بیه یوایی دیاره: پئویست نییه له سه ر گونا هه بار که خو ی باجی مردن بدات.

بئنگومان، ده بیت یه کیک باجه که بدات؛ هیشتا کو تایی گونا مهردنه، به لام به زه یی

و خوشه‌ویستی خودا وای کرد که بکریت سزای مردن به‌سهر که‌سیکی دیکه له بری
ئه‌و که‌سه به‌سپیت که گوناھی کردوو و شایانی سزاکه‌یه. ئه‌گهر به ته‌واوی بیری
لی بکه‌یته‌وه ده‌بینیت به شیوه‌یه‌کی سه‌یر له‌گه‌ل دادپه‌روه‌ری خودا و به‌زه‌یه‌که‌ی
گونجاوه. به‌و شیوه‌یه‌ی دادپه‌روه‌ری ری‌روه‌وی خو‌ی ده‌گری‌ت به‌وه‌ی که باجی گونا‌ه
بدری‌ت، به‌لام پی‌ویست نییه گونا‌ه‌بار خو‌ی به‌ری‌ت.

ره‌نگه جه‌ژنی تیپه‌رین (یان جه‌ژنی په‌سخه‌ی جوله‌که) روونترین نمونه‌یه بو‌ئه‌و
بنه‌مایه، ئه‌وه جه‌ژنیکه ئاه‌نگ ده‌گیرن به‌بونه‌ی ئه‌وه‌ی خودا گه‌لی جوله‌که‌ی له
کو‌یلایه‌تی میسر رزگار کرد. جه‌ژنی په‌سخه‌ ئه‌و شه‌وه‌یه که خودا فه‌رماتیکی قورسی
مردنی له‌سهر گه‌لی میسر جیبه‌جی کرد؛ له چ‌ه‌ند هه‌فته‌ی رابردوو‌ی ئه‌و شه‌وه‌ی خودا
چه‌ندین جار و به‌رده‌وام ئا‌گاداری فیرعه‌ونی کرده‌وه که ره‌تکرده‌وه‌ی ته‌واوه‌تی گه‌لی
ئیسراییل مردن ده‌هینیت بو‌سه‌ر خو‌ی و گه‌لی میسر. ئه‌وه زنجیره‌یه‌ک بو‌و له نو‌
لیدانی جیاواز که به‌ر گه‌لی میسر که‌وت. به‌روونی خودا هی‌ز و ده‌سه‌لاتی خو‌ی به‌سهر
میسردا ده‌رخست. ئه‌و لیدانانه ربه‌روبوونه‌وه بو‌و له تیوان خودا و خوداوه‌نده‌کانی
میسر، که بو‌وه هو‌ی شکانیان و نه‌هیشتنی گومان که ته‌نها خودا خودای راسته‌قینه‌یه.
له لیدانی ده‌یه‌مین لیدانه‌کان گه‌یشتنه‌ ئه‌و په‌ری توندی، ئه‌وه‌تا چو‌ن خودا بو‌
موسا باسی ده‌کات که بریاره‌ چی له گه‌لی میسر بکات:

«یه‌زدان به‌ موسای فه‌رموو: «کاره‌ساتیکی دیکه به‌سهر فیرعه‌ون
و میسرده‌هینم، دوای ئه‌مه ری‌تان ده‌دات برۆن، کاتیک ری‌تان ده‌دات
برۆن هه‌مووان لی‌ره به‌ ته‌واوی ده‌رده‌کات... موسا گو‌تی: «یه‌زدان ئه‌مه
ده‌فه‌رموی‌ت: ”من له ده‌ورو‌به‌ری نیوه‌شه‌ودا دی‌مه‌ ناو میسر. هه‌موو کوره
نۆبه‌ره‌یه‌ک له خاکی میسر ده‌مری‌ت، له نۆبه‌ره‌ی فیرعه‌ونه‌وه که له‌سهر
ته‌خته‌که‌ی دانیشتوو هه‌تا نۆبه‌ره‌ی ئه‌و که نیرزه‌یه‌ی له پشت ده‌ستاره،
نۆبه‌ره‌ی هه‌موو ئا‌ژه‌لیکی مالیش. هاواریکی مه‌زیش له هه‌موو خاکی
میسردا ده‌بی‌ت که وه‌ک ئه‌وه نه‌بو‌وه و جاریکی دیکه‌ش نابیت. به‌لام بو‌
هه‌موو نه‌وه‌ی ئیسراییل ته‌نانه‌ت سه‌گیش پی‌یان ناوه‌ری‌ت، نه به‌خه‌لک و
نه به‌ ئا‌ژه‌ل،“ بو‌ئه‌وه‌ی بزنانن یه‌زدان جیاوازی له‌تیوان گه‌لی میسری و
ئیسراییلی ده‌کات.»^a

a ده‌رچوون ۱۱: ۱، ۴-۷.

ئەمە سزايەكى قورس بوو كە خودا بوى دابەزاندىن، بەلام بەلئىنى بەدوورگرتنى گەلەكەى دا ئەگەر بېپەرستىن و رېنمايەكانى جىبەجى بەكن.

ئەو فەرمانەى كە خودا بەسەر گەلەكەى دا ئەوئەش ترسى دەھىنا؛ خودا فەرمانى پېكردن ئەو شەوہى برىارى دابوو ھەموو نۆبەرەيەك بە مردن لىى بدرىت كە ھەر مائىك بەرخىك بەھىئىت بى ھىچ كەموكورىيەك بىت بو ئەوہى لە كاتى شىوان سەرى بېرىت. پاش ئەوہ خىزانەكان لەو بەرخە خواردنى ئىوارە دروست بەكن. لەوئەش گرنگتر خودا فەرمانى پېكردن ھەندىك لە خوئىنى بەرخەكە سەربراوہكە ھەلگېرن بىدەن لە بەشى سەرەوہى چوارچىوہى دەرگاي مالم. ئەوہ بنەماى ھەموو كارەكە بوو؛ خودا بوى دەرختىن كە كاتىك بەسەر خاكى مىسردا دەرۋات بو كوشتنى ھەموو نۆبەرەيەك لەو مالانە "تېدەپەرىت" كە خوئىن بە دەرگاگەيانەوہ دەبىئىت و بەو شىوہى لىى نادات. ئەگەر ئەوہيان كرد و بەرخيان سەربرى و لەپشت خوئىنەكە خوئىان شاردەوہ، رزگاربان دەبىت.^a

ئىستا راوہستە و بو ماوہىكى كورت بىر لە جولەكە بەكەوہ چوئ سەرسام بوون بەوہى كە گوئىان لىوو خودا لە مالم و گوندەكەيان تېدەپەرىت! كارەكە لە كاتى نو لىدانەكەى پېشوتر ئاوا نەبوو. كە تىيدا بوق و مىشولە و مىش و جرج و سەرما و تارىكى و خوئىن لە رووبار و وشكبوئەوہى ھەموو خاكى مىسرى گرتەوہ جگە لەو ناوچانەى جولەكەى تىدا دەژيان. تەنانەت ھەتا ئەو ساتەش بە روونى خودا مكور بوو لەسەر جىاوازى كردن لە ئىوان ئەوان و مىسرىيەكان، ھىچ شتىكىان لەسەر نەبوو تەنھا تەماشاكردنى رووداوہكان نەبىت. بەلام لەو ساتەدا خودا پىي راگەياندىن كە بەنيازە بە ئىو مالمەكانياندا تېپەرىت بو لىدانى مردن، وە ئەوان تەواو وەكو مىسرىيەكان دەمرن ئەگەر باوەر بە خودا نەكەن و گوپرايەلى نەبن.

شەوئىكى ترسناك بوو كاتىك خودا لە ئىو شارەكانى خاكى مىسردا دەگەرا و لە سزاي گوناهەكانى گەل يەك لە دواى يەك نۆبەرەكانى ئەوانى دەكوژت. دەبىت زەوى پر بووبىت لە ھاوارى مىسرىيەكان كە ئەو شەوہ نۆبەرەكانيان مرد. وە دەپرسىن ئايا لەگەل ھاوارى مىسرىيەكان ھاوارى پەشىمانى و خەمبارى جولەكەكانىشى لەگەلبوو، لەوانەى كە باوہريان بە خودا نەبوو و قسەكانيان بە ھىند وەرئەگرت. كئىيى پىروژ باسى ئەوہمان بو ناكات.

a دەمرچوون ۱۲: ۱-۱۳.

ئایا تیبینی ئەوەت کردووێ که خودا ئەو پۆژە چی فیری گەله که ی کردوو؟ له لایه که وه به بیر هینانه وه یه کی قورس بوو بو گوناوه کانی ئەوانیش. له دوا ی هه موو ئەو روودا وه سهیرانه ی که له بهرچاویان روویدا؛ خودا ویستی به بیریان بهینیته وه که ئەوانیش له میسریه کان که متر شایه نی سزایی مردن نین؛ ههروه ها ئەوانیش گوناهارن به تاوان.

به لام له لایه کی دیکه وه، وانه یه کی دیکه ش هه بوو. له میشک و دلایندا کاریگه ری گرنگی ئەو قوربانیدانه ی له بری که سیکی دیکه و واتاکه ی چه سپا. سه برینی به رخ کاریکی پاک نه بوو، به لکو کاریکی خویناوی بوو. باوک له سه ر چو ک داده نیشته و چه قو ی هه لده گرت و ملی نازه له که ی ده بری، خوین له سه ر زه وی ده پویشته هه تا نازه له که دوا هه ناسه ی ده دا و ده مرد. کاتیک ئەمه روویده دا چاوی ئەندامانی خیزان له سه ر نازه له که ی که گیان ده دا ده چیته سه ر یه شوعی کوپی بچووک که ده زانن ئەو بهر خه مرد بو ئەوه ی یه شوع نه مریت. خودا به ریگه یه کی رژد و خویناوی گه له که ی فیرده کرد که به ئاسانی گوناوه کانیان ناسرپته وه - نا- به لکو ناتوانیت بیکات. پوویست بوو له به رامبه ردا خوین برژیت. هه ر ده بیت یه کیک بهریت، له بهر ئەوه سزاکه یه بو گوناوه.

پاشان له دوا یی ئەوه ی باوکه که خوین ده پرژینیت به ده رگا که دا، یه شوع منداله که له ئامیز ده گریته و له دوا ی خو ی ده رگا که داده خات، خیزانه که هه مووی فیری ئەو وانه یه ده بن که گوناوه کانیان شایه نی مردنه. خودا به هوی بیتاوانی خو یان لیان خو شنابیت وه ک ئەوه ی به شیوه یه ک له شیوه کان له میسریه کان که متر شایه نی مردن بن. نه خیر! لیان تیده په ریته له بهر ئەوه ی یه کیکه له بری ئەوان مرد. وه کاتیک خودا لیان تپه ری و شمشیری سزای له ده ست بوو، ئەوان متمانیه یان به خوینی بهر خه که هه بوو.

ئهم جاره نازه ل نابیت

دوا یی ئەوه خودا سیسته میکی ته واوی دانا بو قوربانیکردنی نازه ل تا وه کو گه له که ی فیر بکات که گوناوه کانیان به سروشتی خو ی ده کریته بخریته سه ر یه کیکه دیکه بو ئەوه ی باجه که ی بدات. به لام ئەوه شی دانا که فیریان بکات به ته نها نازه کان سزایی گوناوه کانیان هه لنا گرن.

یه کیک له دیارترین نمونه لهسه ره هوه که ناکری به ئاسانی فهراموش بکریت، لهبه ره هوهی تیپینی نهکراوه، بهلام یه کیکه له گرنگترین بیروکهکان و قولترینان له پهیمانی کوند. کاتیک که گهلی جوله که له خاکی میسر چوونه دهرهوه، کاتیکی زوریان بهسه برده له رویشتن له نیو بیابان (باوه بکه یان نا) گله بیان ده کرد که خودا به شیوهیه کی تهواو نان و ئاوی پیویست یان باشیان ناداتی. ههچهنده خودا چهندهها جار و بهردهوام بو دابین ده کردن، بهلام نهوان بهردهوام گلهیی و بوله بولیان ده کرد. له بهشی هه قدهی سپارهی دهرچوون، کتیبی پیروز رووداویکمان بو ده گریتهوه له یه کهم ساندوا دهرده که ویته وه کو جارهکانی دیکه خودا ئاوی دابین کرد له دواي هوهی جوله که گله بیان لی کرد. بهلام رووداوه که زور لهوه گرنکتر بوو، که خودا به نیازبوو وانه یه کی زور باش و چاوه پرووان نهکراو فییری گهله که ی بکات.

لهه روژهدا گهله هاتنه جیگه یه ک ناوی په فیدیم بوو، وه کو جارانی پیشوو گله بیان له خودا کرد، ده یانگوت نهوانی هیناوه ته بیابان بو هوهی له تینووان بخنکیتن. جگه لهوه گله ییکردنی گهله ره فیدیم گه بیشته قوناغیکی نوئی. کهوا کتیبی پیروز به روونی پیمان ده لیت که گهله ویستیان خودا دادگایی بکه ن! بهلی! خه ریک بوو موسا به ردباران بکریت، بهلام نهو وته بیژی فه رمی خودا بوو. کیشه ی راسته قینه ی گهله گهله موسا نه بوو، بهلکو له گهله خودا بوو. نهو نهوانی هیناوه ته بیابان بو هوهی همرن، وهک هوهی نهوان ده یانگوت، نهو ته ئیستا تومه تباری ده که ن به کوشتن.

کتیبی پیروز باس له رینمایهکانی خودا ده کات بو موسا له شیوهی نهو تومه تانه ی له ده زی بوون. فه رمانی به موسا کرد که گهله که ی کوبکاته وه و له بهردهمی نهو و هه موو پیرانی گهله رابوهستن. مه بهست له هه موو پیره کان و اتا دادوه رانی گهله که دادوه ری لهو و کیشانه دا ده که ن که ده خریته به رده میان، ریک وه کو نه مه. ئینجا خودا فه رمانی به موسا کرد گوچانیک بهینیت. ههروهها مه بهستی له وهش گرنگ بوو؛ له به ره هوهی گوچانی موسا وه کی هیچ گوچانیکی دیکه نه بوو. نهو گوچانه ی که موسا پیی له رووباری نیلی دا و ئاوه که ی کرده خوین، له له که ی دا و کردی به میشووله، نهو گوچانه ی که به رزی کرده وه له ده ریایی سوور و وای لیکرد به سه ره که شتیبه جهنگیهکانی میسر دا برژیته. به ده برپینیکی دیکه، نهو گوچانه ی موسا بو دابه زینی سزا به کاری دههینا.

ئەو دیمەنە گومانى گۆرى بۆ راستى. گەل كۆبۈنەو و پىران هاتن و گۆچانى دادوهر هېنزا. وەك ئەوھى خودا بە ميللەتە ياخيىووە گلەيىكەرەكەى بلىت: «ئايا داداگايىكردنتان دەوېت؟ باشە، ئەو دەداگايى». خەرىك بوو يەكئىك فەرمانى بەسەردا بدرىت و خەرىك بوو دادوهرى دابەزىت.

بەلام لەسەر كى؟ لەسەر خودا نا، بەلكو لەسەر جولەكە بە هوئى ياخيىوون و گلەيىكردنيان و سەرراست نەبوونيان لە دوايى ئەوھى جار لە دوای جار خودا لەگەليان سەرراست بوو. گۆچانى دادوهر خەرىك بوو لييان بدات.

بەلام لەدوای ئەو گۆرانكارىيەكى سەير پرووى دا كە زۆر لە مەسيحىيە كۆنەكان نايزانن. پروانە كئىبى پىرۆز چىمان پى دەلىت:

«ئىتر موسا هاوارى بۆ يەزدان كرد و گوتى: «چى لەم گەلە بكەم؟ پاش كەمىكى دىكە بەردبارانم دەكەن.» يەزدانىش بە موساى فەرموو: «لەپىش گەلدا برۆ و هەندىك پىرى ئىسرائىل لەگەل خۆت بىه و ئەو گۆچانەش كە پىي لە رووبارى نىلت دا لەگەل دەستت بىه و برۆ. من لەپىشت لەوئى لەسەر ئەو تاشەبەردە لە حۆرىف وەستام. لە تاشەبەردەكە دەدەيت، ئاوى لى هەلدەقولىت و گەل دەيخۆنەو.» موساش بەم جوهرى كرد لەبەرچاوى پىرانى ئىسرائىل.»

ئايا تىبىنت كرد لە ناوهرراستى ئەم دەقەى سەرەوھ چى گوترا؟ تىبىنت كرد گۆچانى دادوهرى لە كىي دا؟ لە بەردەكەى دا، بەلى. بەلام كى لەسەر بەردەكە راوہستابوو؟ خودا لەسەرى راوہستابوو، كە گوتى: «من لەپىشت لەوئى لەسەر ئەو تاشەبەردە لە حۆرىف وەستام. لە تاشەبەردەكە دەدەيت...» بە دەرپرئىكى دىكە، وەك ئەوھى خودا بلىت: «لە برى ئەوھى بە گۆچانى دادوهرى لە گەلەكەم بەدەيت كە شايانى ئەوھن بە هوئى گلەيى و سەرراست نەبوونيان، لە من بدە!» موسا ئەوھى كرد، ئەنجامەكەى چى بوو؟ ژيان سەرى هەلدەقولىت و ئەو بەردەكە هاتە دەرەوھ! بنەماى قەرەبوو و لەبرى دانان هەتا رادەيەكى تەواو بەرز بوو. ئەو جارە لەجياتىيەكە ئاژەل نەبوو، بەلكو خودا خوئى ئەو پىرپارەى لەسەر خوئى دا و ئەو نەفرەتییەى كە دەبووايە بەسەر گەلەكەى بەتابا! لە ئەنجامى ئەو ژيانان بەدەستپىنا لەبرى مردن.

پاشای مهزن کۆیلهی نازارچیژتوو

به دريژايی چهندين سهده زياتر و زياتر خودا بهردهوام بوو له فيركردنی گهلهكهی بو بنه‌ماي له جياتی دانان هه‌تا پيغه‌مبه‌ر ئيشايا هات و له‌وانه‌ی ديكه‌ی په‌يمانی كوون زياتر خاله‌كان گه‌يانده‌وه يه‌كتر. پيشتر ته‌ماشای پيشبينييه‌كاني ئيشايا مان كرد سه‌باره‌ت به‌ خودای پاشا كه به‌ دادپه‌روه‌ری و راستودروستی ته‌واو پاشايه‌تی زه‌وی ده‌كات، وه‌ گه‌له‌كه‌ی له‌ دووژمنه‌كه‌يان^a پرزگار ده‌كات. ئه‌وه‌ بوو خودی خو‌ی شكومه‌ندانه‌ بوو. جگه‌ له‌وه‌ی پيغه‌مبه‌ر پيشبيني ئه‌وه‌شی كرد كه خودای پاشا، كه به‌ «خودای تواندار» ناوده‌برديت، پۆلی كويله‌ی نازارچیژتوو ده‌گيريت كه‌ گونا‌هه‌كاني گه‌له‌كه‌ی هه‌لده‌گريت و ئه‌و سزايه‌ی مردن قبوول ده‌كات كه‌ ئه‌وان شايانی بوون.

بروانه‌ ئه‌و باسه‌ی ئيشايا بوو ئه‌و خودا پاشايه‌ و به‌نده‌ی نازارچیژتوو:

«به‌ دنيابيه‌وه‌ ده‌رده‌كاني ئيمه‌ی هه‌لگرت،

نازاره‌كاني ئيمه‌ی برد،

ئيمه‌ش واما‌نزانى له‌لايه‌ن خوداوه‌ گورزی به‌ركه‌وتوو،

پي دراوه‌ و زه‌ليه‌.

به‌لام ئه‌و له‌به‌ر ياخي‌بوونه‌كاهمان بريندار بوو،

له‌به‌ر تاوانه‌كاهمان وردوخاشكرا.

ئه‌و له‌ پيناوی ئاشتبوونه‌وه‌ی ئيمه‌ سزای چيژت،

به‌ برينه‌كاني ئه‌و چاك بووينه‌وه‌.

هه‌موومان وه‌ك مه‌ر ويئل و سه‌رگه‌ردان بووين،

هه‌ريه‌كه‌مان ملي ريگای خو‌ی گرتوو،

به‌لام يه‌زدان هه‌موو تاوانه‌كاني ئيمه‌ی

خسته‌ سه‌ر ئه‌و...

له‌دواي ئه‌و نازاره‌ی به‌رگه‌ی گرت،

پرووناکی ژيان ده‌بينيت و تير ده‌بيت،

به‌ زانيني به‌نده‌ راستودروسته‌كه‌م زور كه‌س بيتاوان ده‌كات و

ئه‌و تاوانه‌كانيان هه‌لده‌گريت.»^b

a ئيشايا ۹: ۶-۷.

b ئيشايا ۵۳: ۴-۶، ۱۱.

تیگه‌یشتی ئیشایا لیره‌دا چی ده‌لیت؟ ده‌لیت ئه‌و پاشا مه‌زنه‌ شانشینکی راستودروستی نمونه‌یی داده‌مه‌زینیت، وه‌ هه‌روه‌ها به‌نده‌یه‌کی نازارچیژتوو ده‌بی‌ت که له‌ بری‌ گه‌له‌که‌ی سزای مردن ده‌خاته‌ ئه‌ستوی‌ خۆی. ئه‌و نه‌فره‌ته‌ هه‌لده‌گری‌ت که له‌ دژیان وه‌ستاه، تاوه‌کو شایسته‌یان بکات بو‌ ئه‌وه‌ی هه‌تاه‌تایه‌ له‌و شانشینه‌دا له‌گه‌لی‌ بژی‌ن که‌ دایده‌مه‌زینیت.

ئه‌و هۆکاره‌ی ده‌زانی که‌ بۆی‌ هاتوو

ئه‌مانه‌ هه‌مووی‌ هاته‌ هزری‌ یۆحه‌نا‌ی له‌ئاوه‌لکیش کاتیک ئه‌و پوژه‌ هاواری کرد و گوتی: «ئه‌وه‌تا به‌رخ‌ی خودا، ئه‌وه‌ی گونا‌هی جیهان لاده‌بات!»^a ده‌یزانی که‌ عیسا قوربانیه‌کی ته‌واوه‌ و ئه‌و له‌بری‌ گه‌له‌که‌ی خۆی پیشکه‌ش ده‌کات به‌ مردن. ئه‌و به‌نده‌ نازارچیژتوو‌یه‌ که‌ زۆر له‌میژه‌ باسی‌ کراوه، که‌ له‌ پیناو گونا‌هه‌کانی گه‌له‌که‌ی ده‌مریت.

ئه‌وه‌ مه‌به‌ستمان بوو کاتیک گوتمان عیسا به‌هۆی ئه‌وه‌ی پپویستی به‌ تۆبه‌کردن بوو له‌ گونا‌هه‌ که‌سییه‌کانی خۆی له‌ئاوه‌لنه‌کی‌شرا، به‌لکو بو‌ ئه‌وه‌ی نوینه‌رایه‌تی بکات و خۆی یه‌کبخات له‌گه‌ل ئه‌و گونا‌هه‌بارانه‌ی که‌ هاتوو پزگاریان بکات به‌و پپیه‌ی که‌ ئه‌و کورپی خودایه. له‌بری‌ پاشا و پاله‌وان و به‌نده‌ی نازارچیژتوو‌ی خودا. ئه‌وه‌ لایه‌نی کۆتاییه‌ که‌ ده‌نگه‌ ئاسمانیه‌که‌ مه‌به‌ستی بوو کاتیک گوتی: «ئه‌مه‌ کورپی خوشه‌ویستمه، ئه‌وه‌ی زۆر پپی دلشادم.»^b ئه‌و ده‌سته‌واژه‌یه‌ دیته‌وه‌ به‌ر گویمان «من به‌ ته‌واوی لیت رازیم» ده‌نگدانه‌وه‌ی وشه‌کانی سپاره‌ی ئیشایا که‌ خودا ده‌رباره‌ی به‌نده‌ی نازارچیژتوو فه‌رمووی.

هیوادرم که‌ ئه‌مه‌ وات لی بکات ئه‌و جیاوازیه‌ ببینی که‌ ئه‌و پوژه‌ له‌ که‌ناری پووباره‌که‌ روویدا. عیسا له‌ کاتی له‌ئاوه‌لکیشاندا بوو کاتیک ده‌نگه‌ ئاسمانیه‌که‌ ئه‌م پوول و پایه‌یه‌ی پپه‌ده‌دا که‌ هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ خودا ده‌یویست بۆی. هه‌روه‌ها ده‌توانریت بگوتریت ئه‌و ده‌نگه‌ ئاسمانیه‌ راگه‌یاندیتکی خودا بوو بو‌ ئه‌وه‌ی تاجی سێپانه‌یی بدریته‌ عیسا: تاجی ئاسمان له‌به‌ر ئه‌وه‌ی کورپی خودایه، تاجی فه‌رمانه‌پوایی له‌به‌ر ئه‌وه‌ی پشای چاوه‌پروانکراوه، تاجی دپراوی له‌به‌ر ئه‌وه‌ی به‌نده‌یه‌که‌ نازار ده‌چیژیت و گه‌له‌که‌ی پزگار ده‌کات به‌ مردن له‌ جیاتی ئه‌وان.

a یۆحه‌نا ۱: ۲۹.

b مه‌تا ۳: ۱۷.

له گه ل ټه وهی ټه وانهی پښتر باسمان کرد هیچی شتیکی له پر نه بوو بو مه سیح؛ چونکه پښتر ده یزانی مه به ست له هانتی چییه و پپویسته چی بکات له پیناو پرگارکردنی گه له که ی له سزایی گوناوه کانیان، چونکه پپویسته له جیاتی ټیمه تو وره یی خودا هه لبرگړیت. مه به ستی ټه وه بوو که گوتی ټه و هاتووه «ژیانی خو ی به خت بکات بو کرپنه وهی خه لکیکی زور»^a، ټه وهی مه به ستی بوو کاتیک په رداخیک ټاوی تریی دایه ده ست قوتابییه کانی له کوټا شیوی ټیواره ی بهر له له خاجدانی و پیی گوتن: «هممو لپی بخوټه وه، چونکه ټه مه خوینی منه، خوینی په یمانه که یه که له پیناو خه لکیکی زور بو گوناوه به خشین ده پرژیت.»^b ټه و وشه یه مه جازییه ټاماژیه بو راستییه کی راسته قینه ی روون وه کو رووناکی خوړ. عیسا خه ریک بوو ده مرد. له دوا ی ټه وهی کوړی ټه زلی خودا و پاشای چاوه پروانکراو چووه ناو چه ندین جهنگ و سهرکه ت له جهنگه دوړاوه کانی گه له که ی و تاقیکردنه وه کانی شه یتان، له و ساته دا ټاماده بوو باجی هه له کانیان بدات. بهنده ی ټازارچیژتوو له وه دا بوو گوناوی گه له که ی هه لبرگړیت، له بری ټه وان بریت بو ټه وهی له به رده م خودا بیتاوانیان بکات.

هیچ ریگه یه کی دیکه نییه

عیسا له شه وی پښ مردنه که ی نانی ټیواره ی له دانیشتنی کدا خوارد و روونکردنه وهی دا له سهر هه رچی پښتر چیژتبووی. ټه و شه وه کاتی ټاهه نگی جوله که بوو بو جه ژنی ټیپه رین (یان جه ژنی په سخه ی جوله که)، که ټییدا پیکه وه ژه میک خواردن ده خوون و یادی ټه وه ده که نه وه که خودا به توانای مه زنی خو ی له کو یلایه تی میسر پرگاری کردن. ټه مه ټه و پرگارییه مه زنه بوو که عیسا ی مه سیح له گه ل قوتابییه کانی له و شه وه دا ټاهه نگی بو ده گیرا. جگه له وه شتیک به میسکی عیسا دا ده هات؛ له گه لیاندا ټه و ژه مه خواردنه وهی خوارد دلنیا بوو که ټه وهی به نیازه روو بدات پرگاری مه زنه، پرگار بوو ټیک گه گه لی خودا پرگار ده کات نه ک هه ر له کو یلایه تی مرو فایه تی، به لکو له کو یلایه تی گوناوه و مردن و دابران له خودا. ټه وهی که خه ریک بوو رووی ده دا کاری خو شه ویستییه و له ده رچون له میسر مه زنتره. ټه مه قسه ی عیسا یه له کاتی دوا یین شیو:

«کاتیک نانیان ده خوارد، عیسا نانیکی هه لگرت، سوپاسی خودای کرد و له تی کرد، دایه قوتابییه کان و فهرمووی: «وه ریگرن و بیخون، ټه مه

a مفا ۲۰: ۲۸.

b مفا ۲۶: ۲۷-۲۸.

جهسته‌ی منه.» ئینجا جامیکی هه‌لگرت و سوپاسی خودای کرد، پێیدان و فهرمووی: «هه‌موو لئی بخۆنه‌وه، چونکه ئەمه خوینی منه، خوینی په‌یمان‌ه‌که‌یه که له پیناوی خه‌لکیکی زۆر بۆ گونا‌ه به‌خشین ده‌رژیت.»

خۆشه‌ویستی عیسا بۆ قوتابیه‌کانی ئەمه بوو: خوینی خۆی پرشت له پیناوی پرگار‌بوونیان. وه مردنی ده‌بیته هۆی ئازادیان، لیخۆش‌بوونی گونا‌ه‌کانیان که له ئەنجامی پشت‌گۆیخستن و یاخوونیان بووه له خودا.

ئهو‌هی ئیستا له کتیبی پیرۆز پيشانی ده‌ده‌ین یه‌کیکه له شکۆدارترین دیمه‌نه‌کان؛ له‌به‌ر ئه‌وه‌ی زۆر میهره‌بان و ئازار‌به‌خشه. له‌دوای ئیواره‌خوانه‌که عیسا قوتابیه‌کانی برده‌ باخچه‌یه‌ک به‌ ناوی گه‌تسیمانی، چوو له‌ه‌وێ بۆ ئه‌وه‌ی نوێژ بکات و ده‌یزانی که چی چاوه‌روانییه‌تی. ئه‌و نوێژه‌ی عیسا له‌و باخچه‌یه‌ به‌رزی کرده‌وه نوێژی ئازار و دلته‌نگی بوو، هه‌روه‌هاش خۆشه‌ویستی عیسا بۆ ده‌رخستین که هاندهری بوو بۆ ئه‌وه‌ی به‌رگه‌ی ئازاری خاچ بگریت: «به‌سه‌ر پرودا که‌وت، نوێژی کرد و فهرمووی: «باوک، ئه‌گه‌ر ده‌کریت، با ئەم جامه‌م لێ دوور بخړیته‌وه، به‌لام نه‌ک به‌ خواستی من، به‌لکو به‌ خواستی تۆ»^a.

ده‌کرا ئه‌و جامه‌ تپه‌رینی له عیسا تپه‌ریژیت، جامی تو‌ره‌یی خودا که خه‌ریک بوو عیسا بیخواته‌وه. ده‌کرا ره‌تی بکاته‌وه و نه‌یخواته‌وه، ئیمه به‌جیبه‌لایت، ئیمه‌ی گونا‌ه‌بار، بۆ هه‌تاهه‌تایه بکه‌وینه ژیر سزای مردن و تو‌ره‌یی خودا. وه کاتیک یه‌کیکه له قوتابیه‌کانی ویستی پارێزگاری لێ بکات و ئه‌و که‌سانه‌ی لی دوور بخاته‌وه که هاتوون له خاچی بده‌ن، عیسا سه‌رزه‌نشتی کرد و گوتی که ئه‌و پێویستی به‌ که‌س نییه پارێزگاری لێ بکات، ئه‌و ده‌توانیت داوای دوا‌زه له‌شکری^b فریشته بکات. له‌ هه‌ر ساتیکدا دوا‌زه هه‌زار فریشته ئاماده‌ن بۆ راوه‌ستان له به‌رامبه‌ر دوژمن و بردنی عیسا بۆ ئاسمان له ماوه‌ی ئیوان چرپه‌یه‌کی لێوه‌کان. له‌ه‌وێ بۆ هه‌تاهه‌تایه شکۆمه‌ندی و ستایشی هه‌زاران فریشته به‌ده‌سته‌هێنیت و ریزی ده‌گرن چونکه کورپی خوای دادپه‌روه‌ر راست‌دروسته.

به‌لام بانگی نه‌کردن، به‌لکو به‌جی هیشتن له‌به‌رده‌رگای ئاسمان پابه‌ستن و به‌ دوو دلی له‌ پروداوه‌که‌ بروانن؛ له‌به‌ر ئه‌وه‌ی عیسا و باوکی ئاسمانی مکیور بوون له‌سه‌ر

a مەتا ۲۶: ۳۹.

b ئەم کاته هەر لەشکرێک له هەزار سەرباز پێکهاتبوو. وەرگێڕ.

پرزگارکردنی گه له که ی له گوناوه. وه له پیناوی نه جامدانی نه وه دا ده بووايه عيسا جامی تورپیی خودا بنوشیت. به لام عيسا له باخچه که وه ک نه وه ی پرسیار بکات و بلیت: «نه ی باوکه، ئایا ریگه یه کی دیکه هه یه بو پرزگارکردنیان؟ ده کریت نه وانه پرزگار بکریت به بی نه وه ی سزای مردن و جیابونه وه له تو بچیزم؟». وه لامه که ی بیده نگیه ک بوو هاواری ده کرد: «نه خیر! ریگه ی دیکه نییه».

بوچی؟ له بهر نه وه ی ناکریت خودا گوناوه کان پامالیت و له ژیر پراخه ره که بیشاریته وه. ناکریت پشتگوپی بخات یان وای پیشان بدات که هه ریگیز پرووی نه داوه، یان به بی لپرسینه وه و به ساده یی لیخوشییت. له سهرووی هه موو شتیکه وه، ههروه ک نووسه ری زه بوور پیمان بلیت: «راستودروستی و دادپهروه ری بناغه ی ته ختی نه ون»^a. ئیتر عيسا خو به خشانه نه وه ی هه لپژارد که جامی تورپیی خودا بخواته وه، له بهر نه وه ی تیمه ی خو شده ویست و ویستی پرزگارمان بکات. به لی! ههروه ها خودای باوکی خو شده ویست و نه یده ویست شکوی نه و بشیویت. به م شیویه تیمه پرزگارمان ده بییت و خودا شکو دار ده بییت.

به مه ریچیک عيسای پاشا بهریت.

کاتیک له ویدا هه لواسرا بو نه وه ی بهریت

برپاری له خاچدان که رۆمانییه کان په پره ویان ده کرد ناشیرینترین و قیزه وه نترین شیوازی له سیداره دانه که له جهاندا هه بووه. له نیو چینه بو رزوازی و پو شنبیره کانی رۆمانی و یونانی نه وه نده قیزه وه ن بووه که نه یانتووانیوه وشه ی «خاچ» له دانیشتنه به ریژه کانیان ده ربهرن. نه م وشه قیزه وه نه ئاماژه بوو بو چه په لترین و بیزارترین شیوازی مردن.

له جیهانی رۆمانییه کان له خاچدان رووداویکی نه پنی نه بوو، به لکو به شیویه کی ناشکرا و ئازار به خش بوو. وه مه به ست لی ژیرده سه ته کردنی به کومهل بوو بو ده سه لات له ریگای ترسه وه. رۆمانییه کان جه ختیان له وه ده کرده وه که خاچی جه سه ته ی نه وانه ی گیانیان ده دا و ره نگ بزکاو ه کان و ته نانه ن جه سه ته ی مردووه بو گه ن کردووه کانیش به ریکی له قه راغ ریگای شاره کان دابنیت، ته نانه ت کاتی دیاریکروایان بو له خاچدان داده نا که ریک بکه وتبا له گه ل جه ژنه ئایینی و شارستانیه ته کان بو

a زه بووری ۸۹: ۱۴، ۹۷: ۲.

ئەو زۆرتىن خەلك ئەو دىمەنە ترسناكە بىنن كە پروودەدات. سزای لەخاچدان لە تەواوی ئىمپۆتورىيە تەكەدا بۆلابووه. هەزاران پياوكوژ و دز و ناپاكي دەگرتهوه، بە تايه تى كۆيله كان، لەبەرچاوى هەمووان بە توندوتىژييه وه لەخاچ دەدران. سامناكى لەخاچدان دەربازبوونى بۆ نەبوو لە ژيانى پۆژانەى ژىر دەسەلاتى پۆمانى كە بە تەواوی ئەوهى دەكرد.

هەرچەندە كارى لەخاچدان زۆر و دووبارە بوو، سەيره كە بە كەمى تۆماركراوه. هۆكارەكەى ديسان ئەوهيه كە هەمووان پقيان لە باسكردنى ئەو بابەتە بووه. بۆچى نا؟ لەخاچدان هەليك بوو بۆ ئەشكەنجەدەران و فەرمانرەواكانى پۆمانى، بۆ ئەوهى خراپترين و درندەترين ليدانه كانى ئەندىشەيان پەيرەو بكەن، كەوا دەرەدەكەويت بۆچى لە زۆر بەى تۆمارەكان كە باس لەوه دەكرىت كورتەن، هەميشە نووسەرەكان خراپى رووداوه كان باس دەكەن، بەلام وورده كارى نادەن. وهكو ئەوهى بليين ”تۆ ناتەويى بزانيت“.

جەستەيه كى لەتوپەتكراو لەسەر تەختەيهك، بزمارى ناسنين چۆتە ناو تيسك و دەمارى پچراوى، جومگەكان لە شوينى خۆيان دەرچوون بە هۆى قورسايبى جەستە نيوه مردوووه كە، شەرمەزارى بوو لەبەرچاوى خيزان و هاوړۆ و هەموو كەسيك. ئەوه مردنە لەسەر خاچ. يان وهك پۆمانيه كان پييان دەگوت «ستوونى بينزاو» يان ”تەختەيه كى وشك“ بە زمانى خۆيان ”ماكسيما مالاكروس“ (maxima mala crux). پۆمانيه كان بە بيزهوه دەريان دەبېرى و دەيانگوت ”ستاuros“ (stauros). سەير نەبووه كە هېچ كەسيك حەزى لەوه نەبوو لە بارەيه وه هېچ شتيك بلييت، وه داىك و باوك چاوى مندالەكانيان دادەپۆشى بۆ ئەوهى تەماشاي نەكەن. ستاuros زۆر قيزهوهن بوو، هەر وهه ئەوهى لە سەر خاچ مردوووه تاوانبارىكى قيزهوهن بووه و هېچ سوودىكى نەبووه لەوه زياتر كە لەويدا هەلبواسرئت، بۆ ئەوهى هۆشداريه كى بۆگەن ييت بۆ هەموو ئەوانەى لەسەر ئەو هەلهيه دەرۆن.

بەم شيوهيه عيسا مرد.

بەلام لەخاچدانەكەى لەوانەى پيشوو جياوازبوو كە خەلك بينيوه تى. دىمەنى ئەم لەخاچدانە ئەوهى دەرخواست كە ئەو پياوهى لە خاچەكە هەلبواسراوه جياوازه. شتيكى نااسايبى لەو كاتەدا پرووى دا.

لهسه ره تا دا، هه لسوکه وتی عیسا و وته کانی کاتیک لهسه ر خاچ بوو پېشینهی نه بووه. زوربه ی تاوانباره کان که پښمانییه کان له خاچیان ده دان کۆتا کاتژمیره که یان بهسه رده بر له پارانه وه و داوای به زویی یان قسه گوتن و جویندان به سه ر بازه کان و ته ماشاکه رانی ده وروربه ریان یانیش ناله ی نازار، نه وه به پېچه وانهی عیسا بوو. کاتیک عیسا لهسه ر خاچه که بوو به رگه ی گالته پیکردنی سه رکرده کانی جوله که ی گرت، سووکایه تی نه و پیاوانه ی که له ته نیشتی له خاچ درابوون، وه ته ماشاکردنی ساردوسپری سه ر بازه کانی پښمان. به لکو له سه رووی نه وه شه وه خۆشه ویستی ده رده بری بو نه وانه ی له خاچیان دا. کاتیک یه کیک له خاچ دراوه کانی ته نیشتی زانی کییه و باوه رپی پپی هیئا، عیسا پپی فرموو: «راستیت پی ده لیم: نه مړو له گه ل من له به هه شتدا ده بیت.»^a وه کاتیک سه ر بازه کان له خواره وه ی خاچه که ی لهسه ر جلوبه گه که ی تیروپشکیان ده کرد، چاوی به زرکرده وه بو ناسمان و نوپژئی کرد و فرمووی: «باوکه، لیان خۆشه، چونکه نازانن چی ده که ن.»^b نه شته مایه ی سه رسامییه! له کاتیکدا عیسا له خاچ درابوو وازی نه هینا بوو له خۆشه ویستی و گرنگیدان به رزگارکردنی ده وروربه ره که ی و پیدانی دوا بیت هیوا پپیان.

ههروه ک عیسا به رگه ی نه و گالته پیکردنه ی گرت که رانه ده وه ستان، پښمانییه کان له دوا ی نه وه ی لیاندا ده ستیان پیکرد؛ که عه بایه کی نه ر خه وانییان له به ری کرد، گۆچانیکیان دایه ده ستی بو نه وه ی وه ک دارده ستی فه رمانره وایه تی بیت، تاجیکیان له درک دروستکرد و چه قاندیانه سه ری. به پیکه نینه وه بو ی ده چه مانه وه و ده یانگوت: «بژی پاشای جوله که!» مه به ست له بپریزیکردن به عیسا بپریزی بوو به ته واوی گه لی جوله که، له گه ل نه وه شدا هاواری گالته کردنی خه لک به عیسا ته واو وه کو سه ر بازه پښمانییه کان له و کاته ی که نه و لهسه ر خاچه که هه لواسرابوو. یه کیک گوتی: «نه گه ر تو کوری خودایت، نه وا خۆت رزگار بکه، له خاچه که ت وه ره خواره وه!» یه کیک دیکه هاواری کرد: «خه لکی دیکه ی رزگار ده کرد، به لام ناتواپیت خۆی رزگار بکات!».

کاتیک هاوهره کان به سه ر عیسا دا باری، نه و له به رامبه ردا یه ک وشه ی نه گوت، ده یزانی هه ندیک له وانه ی به گالته پیکردنه وه ده یانگوت وه سفی راستی تیدابوو که مه به ستیان نه بووه. به لام به رگه ی گرت.^c

a لوقا ۲۳: ۴۳.

b لوقا ۲۳: ۳۴.

c مهتا ۲۷: ۲۹، ۴۰، ۴۲.

تاریکی بآلی به سەر شوپنه که دا کیشا. نووسه رانی ئینجیل پیمان راده گه یه نن که تاریکیه کی زور بآلی به سەر ئورشه لیمدا کیشا، له کاتژمیر شه شه م هه تا کاتژمیر نویه م، واته له نیوان نیوه پو و کاتژمیر سیی دوا نیوه پو به کاتی ئیستا. راقه کاران زور هه ولیان داوه ئه و دیارده یه راقه بکه ن: په نگه خورگیران بیت، یان گه رده لولی لمای، یانیش چالاکیه کی گرکانی بیت. به لام ته ماشاکه ران یه کسه ر زانیان ئه وه کاری خودایه، به ساده یی (لوقا) ده لیت: «چونکه رۆژ تاریک بوو»^a.

له راستیدا، ئه و تاریکیه ی هاته سەر ناوچه که ئاماژه یه کی دلنابوو بو ئه وه ی له سەر خاچه که پرویده دا له و کاته ی عیسا دواهه ناسه ی ده دا. کتیبی پروژ له چه ندین شوپن تاریکی به ئاماژه داده نیت بو حوکمدانی خودا. وه کو تاریکی مردن و گوپ وایه. له وئ له گلگوسا تاریکی حوکمدان هاته سەر به نده ی ئازارچیژتوو، عیسا ی کوپ خودا.

کاتیک تاریکیه که به رز بووه، مه تای مزگینیدهر پیمان راده گه یه نیت که عیسا به ده نگی به رز هاواری کرد: «ئیلی، ئیلی، له ما شه به قتانی؟»^b ئه مه به زمانی ئارامیه به واتای: (خودای من، خودای من، بو وازت لئ هی نام؟). ئه مه له زه بووری ۲۲ وه رگراوه، که سرودی که به مه جازی داودی پاشا له بری جوله که ئازار ده چیژیت، که واته عیسا له مه دا مه به سستی چی بوو؟ مه به سستی ته ئه وه ده ربات که ئه و له نیو تاریکی ئه و سزایه دایه که له حیاتی گه له که ی ده یچیژیت و ئه وان شایانی ئه و سزایه بوون. سزای وازهینان له خودا و داران و ده سته رداربوون. ئه وه ی له وئ له سەر خاچ پرویدا ئه وه بوو که هه موو گوناهاه کانی گه لی خودا هاته سەر عیسا و به هۆیه وه له بری ئه وان مرد. له حیاتی ئه وان، پاله وانی ئه وان بوو، نوپنه ر و پاشایان بوو.

به م شیویه حوکمی له ناو بردن که زور له میژ بوو له به هه شتی عه دن درابوو جیه جی کرا. نه فرته که شکینزا. عیسا ی کوپ خودا له پیناوه گه له که ی له باوکی ئاسمانی دابرا، له دوا ی ئه وه ی هاواری کرد و گوتی: «ته واو بوو»، رۆحی سپارد و مرد.

ئه وه ی ئاشا ئه مه پرویدا جی سه رسورمانی بوو. مه تا پیمان ده لیت که په رده ی په رستگا - که په رده یه ک بوو به رزیبه که ی نزیکه ی هه ژده مه تر بوو، خه لکی دابریوو له شوپنی هه ره پیرۆزی په رستگا که خودا تیدا ئاماده بوو- له ناوه راستدا دراه سه ره وه

a لوقا ۲۳: ۴۵.

b مه تا ۲۷: ۴۶.

بۆ خواره وه. ^a به مه خودا بۆ مرۆفایه تی ده رخست که دوورخسته وه ی دروودریژیان له ئاماده گی خویدا گه یشته کۆتایی. له دوای هه زاران سال له و پرۆزه ی ئاده م و حه وا به په شیمانیه وه ته ماشای دواوه ی خۆیان ده کرد و ده گریان بۆ ده رکردنیان له به هه شتی عه دن. مرۆف جاریکی دیکه پيشوازی لی ده کریت بۆ چوونه ناو شوینی هه ره پیرۆز، بۆ ئاماده گی خودا.

به نده ی ئازارچیژتوو و پاشای پاشایان و پالوانی مرۆفایه تی کاره که ی ته واو کرد. به ژيانی هه موو کاره راستودروسته دواکراوه کانی ئه نجام دا، به خوینی خۆی نرخى ئه و سزایه ی دا که گه ل شایانی بوو به هۆی گوناوه کانیان. سه رکه وتنی شه ی تانی هه لگی پرایه وه، بۆ هه تاهه تایه رزگاری برده وه!
به لام هه تا ئه و ساته له ناو گۆردا پاکشابوو.

به شی هه شته م خودای هه ستاوه و دادوه ر

دوو تاوانباره که ی له ته نیشته عیسا له خاچ درابوون هیشتا زیندوو بوون، کاته که به ره و ئیواره ی پوژی هه یینی ده چوو. هه رچه نده ئه وان هی شاریکی دیکه بووان، ره نگه پو مانیه کان به در یژیایی شه و به هه لوساروی به جیان هیشتن، یان توژیک خواردن یان ئاویان دابیتتی بو ئه وه ی به زیندوویی میننه وه و چهند پوژیکی دیکه ئازار بچیزن. به لام پو مانیه کان بر یاریان دا ئه و جار هه ئور شه لیم ئه و کاره نه که ن. هه رچه نده پو مانیه کان ته واو ته وقیان کرد بووه گه ردنی ئه و گه لانه ی که داگیر یان کرد بوون. به لام که میک ریژیان بو پوره سمه ئاینیه کانی ئه و گه لانه دادنه نا. هه مان ئه و شته یان له گه ل جوله که ده کرد؛ پوژئاوابونی ئه و پوژه واته سه ره تای شه ممه ی جه زن، ئه وه پوژی پشووی خواپه رستی جوله که یه و له کاتی پوژئاوابونی پوژی دوایی ته واو ده بیت. کاتیک رابه رانی جوله که ئه وه یان گه یانده فه رمانپه وا بو ئه وه ی له پوژی شه ممه دا ئه و جه سته هه لوساراوانه به و شیوه یه له سه ر خاچه که نه میننه وه، به داواکاریه که یان رازی بوو.

به لام ئه وه واتای ئه وه بوو هه رسن پیاوه هه لوسارواه که ده سته جی مرن. له بهر ئه وه سه ربازه کان فه رمانه که یان جیبه جیکردنی که به کریوفر ایگوم ناوراه. یه کیک له سه ربازه کان رمیکی هیئا و له قاچی یه کیک له دزه کانی دا و شکاندی. بیگومان پیاوه که هاواری ئازاریکی زوری کردووه. ئه و کاره به زه یی دلره قانه یه، به پیی بر وای پو مانیه کان واته کو تایی نه هه مه تییه کان به خیراییه کی زورتر؛ که سه که ناتوا تیت خو ی رابگری ت و به چهند خوله کیک ده مریت. هه مان شتیان له گه ل دزه که ی دیکه ش کرد. به لام کاتیک هاتنه لای عیسا بینیان مردووه. زور به وه سه رسام بوون؛ چونکه زور به ی کات له خاچدراوان ئاوا به خیرایی نامرن. بو دلنیایی یه کیک له سه ربازه کان رمه که ی هیئا و به قوولی له لاته نیشته عیسا ی چه قاند، کاتیک رمه که ی پاکیشایه وه ئاو و خوین به جیا هاتنه ده ره وه؛ ئه وه به لگه ی بیگومانی مردنییه تی.

هه ندیک له قوتابییه کانی عیسا له گه ل مریه می دایکی له گلگوسا ناماده بوون ته ماشای ئه و پرووداوه یان ده کرد، ته ماشای سه ربازه کان یان ده کرد که بزمار یان له مه چه کی عیسا داده کوتی له سه ر خاچه که و شیشیکی ئاسنی دیکه ش له قاچه کانی،

ئىنجا بىنيان خاچەكە لە شوپنەكە بەرز دەكریتهوه، وه لە نیوهپرۆدا تاریكى بەرى خۆر دەگریت، ههروهها گوپیان لى بوو عیسا لە ئازاردا هاواری دهكات، كاتیک پهتکردنهوهی له لایهن خوداوه ئەزمون کرد. ئەوهی گوتی پراگەیانندی کۆتایی کارهکهیهتی. له کۆتاییدا جهستهی شل دهپیت و دهمریت، ئەو کاته درکیان کرد که پپووسته جهستهی بهپننه خوارهوه. چونکه رۆمانییهکان ئەوهیان بۆ ناکهن.

پیاویکی دهوله‌مه‌ند هه‌بوو ناوی یوسفی رامی بوو، یه‌کیک له شوپنکه‌وتوو‌ه‌کانی عیسا بوو، باوه‌ربوونی به عیسا به‌شاراوه‌یی هه‌شته‌وه هه‌تا ئەو ساته‌ی له‌به‌ر هۆکاریک درکاندی. چووه‌ لای بیلاتۆسی فه‌رمان‌په‌وا و مۆله‌تی لى وه‌رگرت که جهسته‌ی عیسا ببات؛ یوسف گۆرپکی هه‌بوو تازه که له به‌رد هه‌لکه‌نرابوو، له باخچه‌که‌ی ته‌نیشتی، ویستی عیسا بخاته‌ ناوی، له دواي ئەوه‌ی مۆله‌تی ئەوه‌ی پیدان، یوسف و هه‌ندیک له قوتابییه‌کانی عیسا ده‌ستیان کرد به‌ کارپکی ناخۆش: ناماده‌کرنی جهسته بۆ ناشتن. خاچه‌که‌ داگیرا و بزماره‌ ئاسنینه‌کانی له ده‌ست و قاچی عیسا ده‌ره‌ینا، تاجه‌ درکاوییه‌که‌ی خرابوو هه‌ری لادرا. جهسته‌ی به‌ کفن پپچرا و تیکه‌له‌یه‌کی بۆنی خۆش و زه‌یتی لیدرا که کیشی نزیکه‌ی سی و پینچ کیلو کرام ده‌بوو، به‌پپی ئەوه‌ی که یه‌کیک له نوسه‌ره‌کان پیمان ده‌لپیت.^a

به‌لام ئەوان نه‌یان تووانی له کاتی گونجاودا کاره‌که‌ ته‌واو بکه‌ن؛ له‌به‌ر ئەوه‌ی پوژ ئاوا ده‌بوو. وه‌ ناچار بوون پپوره‌سمی ناشتنه‌که‌ بخه‌نه به‌یانی پوژی یه‌کشه‌ممه‌ی دواي ته‌واوبوونی شه‌ممه. هه‌تا ئەو کاته جهسته‌ی عیسا یان به‌ کفن پپچایه‌وه و هه‌لپانگرت و خسته‌یانه‌ گۆرپکه‌وه. پاشان، به‌ردیکی گه‌وره‌یان گلۆرکرده‌وه سه‌ر ده‌رگای گۆره‌که‌ و چوونه‌وه ماله‌کانیان.

بیرم له‌وه ده‌کرده‌وه که ئەوان هه‌ستیان به‌ چی کردوو کاتیک سى سالی رابردوو له ژيانان به‌سه‌ربردوو له شوپنکه‌وتنی عیسا. له‌وه پوژی شه‌ممه‌یه‌دا ده‌پیت رووداوه‌کانی ئەو پوژه‌که‌مانه‌ی رابردوو له مێشکیاندا خولاه‌ته‌وه و بیران ده‌کرده‌وه له‌باره‌ی به‌لین و په‌رچو و پپشینییه‌کان که گه‌یشه‌ته‌ کۆتایی. بپگومان پرساری زوریان هه‌بوو، به‌لام هه‌رچی بیت ئەو له‌وه پرسیارانه‌ گرنگتر ئەوه‌یه که عیسا مردوو، به‌ ته‌واوی وه‌کو هه‌رکه‌سیکی دیکه. هه‌روه‌ها رۆمانییه‌کان کردیانه‌ وان به‌ ئەوانی دیکه. سه‌رکرده‌کانی جوله‌که‌ له کیشه‌یه‌کی دیکه‌ رزگاریان بوو. به‌لام هیواي ئەوانه‌ی به‌

a یوحنا ۱۹: ۳۸-۴۲.

ته‌واوی پشتیان به عیسا به‌ستبوو، هیوایان وابوو که ئه‌و عیسا‌ی چاوه‌پروانکراو و کورپی خودای زیندووه، ئه‌و له‌ویدا له‌گه‌لی له‌سه‌ر خاچه‌که‌مرد.

له‌به‌ر ئه‌وه بیر له‌وه ده‌که‌مه‌وه که بارودۆخی ئه‌و شه‌ممه‌یه چۆن بووه. ئینجیل پیمان راده‌گه‌یه‌تی‌ت که قوتابییه‌کان له‌ دوا‌ی ئه‌وه‌ی عیسا ده‌ستبه‌سه‌ر کرا په‌رت بوون، په‌نگه‌ خۆیان شارده‌بیته‌وه. نازانین جگه‌ له‌وه‌ی ژماره‌یه‌کی که‌میان له‌ ساتی له‌خاچدانه‌که‌ ئاماده‌بوون. به‌ دلنیا‌یی مافی خۆیان بوو دوودل بن له‌ راه‌ه‌دوونانی ده‌سه‌لات بۆیان به‌ تۆمه‌تی شوینکه‌وتنی «مه‌سیحی درۆیین» بۆ ئه‌وه‌ی وه‌ک ئه‌و بیانکوژن. له‌به‌ر ئه‌وه ترسنۆکییان پالی پپوه‌نان له‌ ماله‌کانیان یان له‌ مالی هاورپیکانیان خۆیان بشارنه‌وه، بۆ ئه‌وه‌ی له‌ تووره‌یی رۆمانییه‌کان رابکه‌ن. هه‌روه‌ها په‌نگه‌ چووبن ته‌ماشاکه‌ن. له‌مه‌ زیاتر چیت پی‌ ده‌کریت له‌ دوا‌ی ئه‌و هه‌موو هیوایه‌ی پی‌ت هه‌بوو بووه ئه‌ندیشه‌، یان ئاواتیکت هه‌بوو و کزبوو و نه‌ما؟

به‌ولام عیسا «کورپی خوا» و «مه‌سیح» و «پاشایی ئیسرائیل» و «جیگره‌وه‌ی داود» و «ئاده‌می کو‌تایی» و «به‌نده‌ی نازارچیژتوو»...

ئه‌ندیشه‌ بوو.

راستییه‌ تاله‌که‌ ئه‌وه‌یه:

عیسا ته‌نها دارتاشیک بوو.

له‌ شاری ناسیره.

هاورپیان بوو.

به‌لام ئیستا مردووه.

ده‌بی‌ت مریه‌م و ژنه‌کانی دیکه‌ش کاتیک رۆژی یه‌کشه‌ممه‌ ده‌چوون بۆ گو‌رپی عیسا هه‌مان هه‌ستیان هه‌بووی‌ت. نه‌چوون بۆ ئه‌وه‌ی بیینن که‌ ئایا عیسا به‌ئینه‌ چاونه‌ترسانه‌که‌ی پاراستوو به‌ هه‌ستانه‌وه‌ی له‌مردن. هه‌تا ئه‌و ساته‌ ته‌نانه‌ت بیری ئه‌وه‌یان نه‌بوو که‌ به‌ئینیکی ئاوا‌ی داوه. به‌لکو‌ چوون بۆ ته‌واوکردنی رپوره‌سمی ناشتنه‌که‌ی، که‌ ته‌واو نه‌کرا‌بوو به‌هۆی رۆژ ئاوا‌بوونی رۆژی هه‌ینی. کاتیک هه‌لیان بۆ په‌خسا خیرا چوون بۆ گو‌رپی ئه‌و جه‌سته‌یه‌ی که‌ پیش دوو رۆژ له‌ خاچ درا. هه‌رچه‌نده‌ ئه‌وان چاوه‌رپیی به‌یانیه‌کی خه‌ماوییان ده‌کرد. به‌لام شتیکی وا‌ پرووی

نه‌دا، ئه‌وه‌ی که بینیان له ساتی گه‌یشتیان بو گۆره‌که تووشی شوکی کردن، به‌لکو میژووی هه‌موو جیهانی گۆری، مه‌رقۆسی مزگینیدهر له‌و باره‌یه‌وه ده‌ئیت:

«که پۆژی شه‌ممه ته‌واو بوو، مریه‌می مه‌جده‌لی و سالومه و مریه‌می دایکی یاقوب بۆنوبه‌رامیان کړی، تاکو بچن و نه‌رمی عیسا چه‌ور بکه‌ن. له به‌که‌م پۆژی هه‌فته‌دا، به‌یانی زوو له‌گه‌ل خۆر هه‌لاتن، هاتنه‌ سه‌ر گۆره‌که. به‌یه‌کتریان ده‌گوت: «باشه‌ کێ به‌ردی سه‌ر ده‌رگای گۆره‌که‌مان بو گلوڤر ده‌کاته‌وه؟» به‌لام که سه‌یریان کرد، بینیان به‌رده‌که گلوڤر کراوه‌ته‌وه، هه‌رچه‌نده زۆر گه‌وره بوو. جا چوونه‌ ناو گۆزه‌که و له‌لای راسته‌وه گه‌نجیکیان بینی دانیشتبوو، که‌وايه‌کی سپی له‌به‌ر بوو، ئیتر تاسان. پیتی گوتن: «مه‌تاسین، به‌ شوین عیسا ناسیره‌یی له‌خاچدراودا ده‌گه‌رین. ئه‌و هه‌ستایه‌وه! لێره‌ نییه. ئه‌وه‌تا ئه‌و شوینه‌ی لێیان دانا. به‌لام بپۆن و به‌ قوتابیه‌کانی و به‌ په‌ترۆس بلین، ”ئه‌و پێشتان ده‌که‌وئیت بو جه‌لیل، وه‌ک چۆن پیتی فه‌رموون له‌وۆ ده‌یینن.“»

ئه‌وه‌ی که گوێیان لێبوو کاتی ده‌وئیت هه‌تا وه‌ری بگرن، چونکه ئه‌وان له‌ راستیدا خودی عیسا‌یان نه‌بینی، به‌لکو گه‌نجیکی جل سپی ئه‌وه‌ی پێگوتن -فریشته‌ بوو- پیتی گوتن که عیسا زیندوو. ژنه‌کان چوون خێرا به‌ قوتابیه‌کان بلین، که ئه‌وانیش هاتن بو گۆره‌که و ته‌ماشایان کرد ئه‌و کفه‌ی له‌ عیسا پێچرابوو به‌ جوانی قه‌ت کراوه و له‌ لایه‌که‌وه دانراوه. به‌ سه‌رسامی و دوودلی گه‌رانه‌وه ماله‌وه و پربوون له‌ هیوا.

یه‌که‌م که‌س که عیسا‌ی هه‌ستاوه له‌ مردنی بینی ژتیک بوو که پێش ماوه‌یه‌ک قوتابی بوو، ناوی مریه‌می مه‌جده‌لی بوو. له‌دوای ئه‌وه‌ی هه‌موو قوتابیه‌کان له‌لای گۆزه‌که‌وه رۆیشتن، مریه‌م مایه‌وه و ده‌ینالاند. دووباره‌ نالاندی و ته‌ماشای گۆزه‌ به‌تاله‌که‌ی کرد بینی دوو فریشته‌ دانیشتوون له‌و شوینه‌ی جه‌سته‌ی عیسا‌ی لێ دانرابوو، لێیان پرسی: «خانم، بۆچی ده‌گریت؟» مریه‌م وه‌لامی دایه‌وه: «گه‌وره‌میان بردوو، نازانم له‌کوئ دایانناوه.»^a با ئیستا که‌میک رابوه‌ستین بو ئه‌وه‌ی له‌ بابه‌ته‌که تیبگه‌ین، له‌ دوای هه‌موو ئه‌وه‌ی که روویدا -به‌رده‌ گلوڤرکراوه‌که. گۆری به‌تال، وه ئه‌و فریشته‌یه‌ی که مژده‌ی هه‌ستانه‌وه‌ی عیسا‌ی له‌ مردن دا. هه‌تا ئیستا نزیکترین قوتابیانی عیسا باوه‌ر ناکه‌ن که گه‌راوه‌ته‌وه بو ژیان. ئه‌وان چیتر گه‌مژه‌ نین وه‌کو

a یۆحنا ۲۰: ۱۳.

زۆر جاری دیکه‌ی پيشوو. چەند سەهیرە تەنانت مەریەمی مەجدەلی تەماشای چاوی فریشتەکە‌ی کرد و پێی گوت وادەزانن یەکیک جەستە‌ی عیسا‌ی بردووە!

وہ یۆحەنا‌ی مزگینەدەر پیمان دە‌ئیت کە بە تەواوی لەو کاتەدا عیسا لە دوایەو دە‌رکەوت. بە‌لام بە مێشکیدا نەهات کە ئەو. وای دە‌زانن باخەوانە‌کە‌یە. عیسا لێی پرسى: «خانم! بۆچی دە‌گریت؟ بە‌دوا‌ی کێدا دە‌گەر پێت؟» مەریەم گوتى: «گەورەم، ئە‌گەر تۆ بردووتە پێم بێی لە‌کوێ داتناوہ تا‌کو بیە مەوہ.» مەریەم وای زانی باخەوانە‌کە لە‌بەر هەر هۆیک بێت جەستە‌کە‌ی بردووە، بە‌لام عیسا وە‌لامى پرسیارە‌کە‌ی نە‌دايەوہ.

کاتی هاتووہ بۆ ئەو‌ی مەریەم بزائیت.

عیساش پێی فەرموو: «مەریەم!». تەنھا ناوی هێنا، لە‌گە‌ئیدا خۆشە‌ویستی و سۆز و رێزدارى و هێز هە‌بوو کە عیسا زۆر دە‌یدايە چوار دە‌ورە‌کە‌ی. مەریەم ناسییەوہ. «ئاو‌ری دايەوہ و بە‌عیب‌ری پێی گوت: «رابۆنى!» کە بە‌ واتای مامۆستا دێت.»^a ئەو بوو! لە‌ کۆتايیدا عیسا‌ی لە‌خاچ دراو دیسان زیندووہ!

ماوہ‌ی چل رۆژى لە‌ دوا‌ی یە‌ک جار بە‌جار عیسا دە‌هاتە لای قوتابییە‌کانى، هە‌ندیک جار بە‌ کۆمە‌لە‌ی بچوک و هە‌ندیک جار بە‌ کۆمە‌لە‌ی زۆر گەورە. هە‌موویان کۆبوونە‌تەوہ و قسە‌ی لە‌گە‌ئياندا کردوہ، لە‌گە‌ئ هە‌ندیکیشیان بە‌ تايەت قسە‌ی کردوہ. گرنگی رووداوہ‌کە‌ی فێردە‌کردن، وە‌ باو‌ە‌رى بە‌هێزە‌کردن کە بە‌پراستی ئەو لە‌مردن هە‌ستاوہ‌تەوہ! کاتیک وایان دە‌زانن رۆحە لە‌بە‌ردە‌میان هە‌ندیک ماسى خوارد. کاتیک پە‌شيمانى رۆچووہ ناو ناخى پە‌ترۆس لێى خۆشبوو. وە‌ یە‌کیک لە‌ قوتابییە‌کان کە ناوی تۆما بوو بە‌ روونى گوتى کە ئەو باو‌ر ناکات عیسا لە‌مردن هە‌ستاوہ‌تەوہ ئە‌گەر نە‌توانیت پە‌نجە‌ بخاتە ناو کونى ئەو بزمارانە‌ی کە لە‌ دە‌ستى عیسا دراوہ و ئەو برینى رە‌مە‌ی لە‌ لاتە‌نیشتى هە‌یە. لە‌ دوا‌ی نزیکە‌ی هە‌فتە‌یە‌ک هە‌موویان کۆبوونەوہ و دەرگا‌کان داخرا بوون، عیسا لە‌ ئیوانیان پراوہ‌ستا. باس نە‌کراوہ کە لە‌ دەرگا‌ی دايت و بێتە ژوورەوہ، بە‌لکو ئامادە‌بووان گوتیان ئەو... لە‌ناویان پراوہ‌ستا... بە‌ سادە‌یى لە‌وێ بوو! یە‌کسەر ئاو‌رى لە‌ تۆما دايەوہ و دە‌ستى گرت و گوتى: «پە‌نجەت بێنە ئێرە و دە‌ستم بێنە، دە‌ستت بێنە و لە‌کە‌لە‌کە‌مى بە‌دە. بياو‌ەر مە‌بە بە‌لکو باو‌ەر بھێنە.» تۆماس وە‌لامى دايەوہ: «ئە‌ی خاو‌ەن شکۆ و خودا‌ی من!»^b

a یۆحنا ۲۰: ۱۶.

b یۆحنا ۲۰: ۲۷-۲۸.

دهبیت بزانیّت ئەو پیاوہی کہ لە بەرامبەریانە لە بئ هۆشیدا نەبوو و بووژابیتەو، وەک ئەوہی بەراستی لەسەر خاچە کہ نەمردبیت و توانیبیت بە ھەر پڕیگایە ک ببت ببتەو هۆش خوی. بەلکو عیسا نەمردوو و لە مردنەو بانگ کرایت وەک ئەوہی کہ لەگەل کورپی بیوژنە کہ و ئەلعازار روویدا، کہ پاش چەند سالییک مردن. نەخیر ئەوہی لەگەل عیسا روویدا وەک ئەوہ وایە بە تەواوی چووویتە مردنەو و لە لایەکی دیکەو هاتیبیتەو دەرەو. برینەکان هیشتا لە جەستە ی بوون. ھەرچەندە پپووستی بە چاکبونەو و چارەسەر نەبوو، بەلام بەلگە یەکی گەورە بوو ئەوہی کہ بەسەر مردندا زال بوو. ئەوہ بو قوتابیەکان واتای گووانکارییەکی ریشەیی بوو. شکست بوو سەرکەوتن، مردن بوو ژیان، حوکمدان بوو رزگاری، دوواندن بوو بردنەوہی گەورە.

عیسا زیندوو.

ھەستانەوہی عیسا لە ناو مردووان بنچینە و تەوہر و پالپشت

بە درێژایی سەردەمەکان گفتوگۆیەکی فراوان لە بارە ی ھەستانەوہی عیسا روویداو، دیارترین پرسیار تیدا: ئایا بەراستی روویدا؟ پەنگە ھۆکاری بوونی ئەو گفتوگۆیە تیبگە ی، زۆربە ی خەلک بیلایەن رادەوہستن. زۆر بیر لەوہ بکەوہ: ئەگەر عیسا بەراستی لە مردن ھەستابیتەو لەدوای ئەوہی لەسەر خاچە کہ مرد، ئەوا بەراستی کاریکی جیاواز و سەیر روویداو، دەبیت ئیستا ھەموومان گوئی لئ بگرین لەبەر ئەوہی پالپشتی ھەموو ئەوانە بوو کہ لەبارە ی خۆیەوہ دەیگوت -کہ ئەو کورپی خودایە و پاشای پاشاکانە و پەرورددگاری ژیانە و بەندە ی نازارچیتووہ و تەوہ دووہمە لە سیانە ی پیرۆز. لە لایەکی دیکەوہ، ئەگەر عیسا لە مردن ھەلنەستابیتەو، ئەوا ھەموو شتیک لە بیر بکە. ھەموو شتیک کۆتایی پتھات. لە سەرەتاوہ کارە کہ شایەنی ئەوہ نەبوو کہ مپژوو ی مرفایەتی ئەو گرنگییە گەورە یە ی پیدات کہ دەبینین. وە ئیستا دەتوانین لە ژیانمان بەرەو پپش برۆین لەبەر ئەوہی عیسا تەنھا جولەکیە ک بوو لەناو ھەزاران جولەکی سەدە ی یە کہ می مپژوو کہ بانگە شە ی زۆر بویرانە یان دەکرد و مردن. کارە کہ کۆتایی ھات.

ئەو ھۆکارە دەبینین کہ مەسیحیەکان ھان دەدات بو ئەوہی رووداوی

ههستانهوهی عیسا گهوره بکهن؟ ئهوه ئهوه تهوه رهیه که مهسیحیه کان به تهواوی له دهوری دهسورینهوه، ئهوه بنه مایهیه که هه موو شتیکی له سه ر ده چه سپیت، ئهوه پالپشتهیه که هه موو باوه ری مهسیحیه کانی تیدا چرده بیتهوه. ئهوه واتا ئهوهی که مهسیحیه کان ده رباره ی ههستانهوهی عیسا له مردن راپده گه یینن پراگه یاندنیتیکی کروکییه بنده به میژوووه، نهک به ئایینهوه. بیگومان، ئه نجامی “ئایینی” ری کخراو ههیه له سه ر ئهوه پراگه یاندنه ئه گه ر به ته ویت به وه باسی بکه ی. به لام ئهوه ئه نجامانه پوچه له ن ئه گه ر به راستی و میژووویه وه عیسا نه گه رابیتتهوه بو ژیان له دوای مردنی. ته نانه ت مهسیحیه کانی سه ره تاش باش له وه تیگه یشتوون. ئهوان ته نها گرنگیان به بلاوکردنه وهی چیرۆکی ئایینی نه ده دا که هانی خه لک بدات، یارمه تیان بدات بو ژیانان به شیوهیه کی باشت ر بژین. رهنگه په ندیکیان بداتی که هیوایان پیی هه بیت له نیوه ندی گه رده لولی ژیانیتیکی له ناوبه ری هیوا. نه خیر! مهسیحیه کانی سه ره تا ویستیان که تهواوی جیهان بزایتت که باوه ریان ههیه به راستی هاته ده ره وهی عیسا له گوڤ. خو یان ده یانزانی ئه گه ر به راستی عیسا له مردن هه لئه ستاباوه هه رچی پاریزگاریان لیتی ده کرد پوچه ل ده بوو و ته نها ئه ندیشه و بی واتا بوو. وه کو پو لسی تیردراو له یه کیتک له نامه کانی ده لیت: «ئه گه ر ههستانهوه له نیو مردووان نه بیت، ئهوا ته نانه ت مهسیحیش هه لئه ستیزاوه ته وه. ئه گه ر مهسیح هه لئه ستیزاوتته وه، ئه وسا مزگینیدا مان بی سوود ده بیت، باوه ری ئیوه ش هیه سوودی نابیت... ئه گه ر مهسیح له نیو مردووان هه لئه ستیزاوتته وه، ئه وسا باوه رتان پوچ ده بیت و ئیوه هیشتا له گونا هه کانتان دان... ئه گه ر بیتو ته نها له م ژیا نه هیوامان به مهسیح بیت، ئهوا ئیمه نه گه تترین خه لک ده یین له نیو مرو ف.»^a

وه به ده ربرینیکی دیکه، ئه گه ر مهسیح له نیو مردووان هه لئه ستاییتته وه، ئهوا مهسیحیه کان خه لکانیتکن شایه نی به زه یین.

ئه وه ش دیوه که ی دیکه ی دراوه که یه: ئه گه ر به راستی مهسیح له مردن هه ستایه وه، ئهوه واتا هه موو مرو فیک پئویسته له سه ری که باوه ر بکات به وهی عیسا گوتوویه تی، وه دان به پاشایه تیبه که یدا بنیت، وه ملکه چی بیت وه ک ئه وهی رزگارکار و سه رداره. به دلناییه وه ئه وه تو ش ده گریتته وه.

له بهر ئه وهی گرنگه بو ت، به لئی بو تو، ئه وهی ئه م کتیه ده خوینینه وه - بریاریک

a یه که م نامه ی پو لسی بو باوه ردارانی کورن سو س ۱۵: ۱۳-۱۹.

بدەى لەبارەى ھەستانەوہى عیسا. ئەو ھەس نىیە كە راى دیاریكراوت نەبیت دەربارەى بابەتەكە. بەلكو پێویستە كەمىك بىر بكەیتەوہ و بربار بەدەى یان: ”بەلى، پىم واىە بەپراستى ئەوہ پروویداوہ. پىم واىە بەپراستى عیسا لە مردن ھەستاوہتەوہ، ئەو خۆى گوتى كە ئەو ئەوہ،” یان ”نەخىر، پىم وانىیە كە بەپراستى ئەوہ پروویدايت. ھەموو بانگەشەىەك كە گوتوویتى پەتى دەكەمەوہ“. دەبىستىن ھەندىك خەلك دەلین كەوا پراستە مرۆف برباریكى پراستى نەبیت لەبارەى ھەستانەوہى عیسا لەبەر ئەوہى ناتوانىن بگەینە پراستى راگەیاندنە ئاینىیەكان و پوچەلكردنەوہیان. بەلام وەكو پىشتەر باسمان كرد ھەستانەوہى عیسا راگەیاندىكى ئاینى نىیە كە مەسیحیەكان كردبیتیان، بەلكو كاریكى مێژووویە. وەكو ئەوہى بلین ئەو پرووداوہ بە دلنایى و پراستىیە ھەرەك سەرکەوتنى یولیۆسى قەیسەر بوو تەختى پاشایەتى كاریكى بە دلنایى و پراستىیە. راگەیاندىكە شایانى ئەوہیە پشكىنى ووردى بوو بكریت، واتا دەكریت بربارى لەسەر بدريت و بگەینە ئەنجام.

ئايا باوہرت واىە كە پروویداوہ یان نا؟

ئەوہ كړوكى بیروباوہرى باوہردارانە بە مەسیح: ئیمە باوہرمان بە ھەستانەوہى عیسا ھەىە لە مردن.

پیمان وا نىیە كە قوتابىیەكان تووشى ئەندىشەى كۆمەلى بوون؛ ناچیتە ئەقلەوہ وا بىت، ئەگەر پەچاوى ئەو چەند جارە بكەین كە خەلك عیساى بە زىندووى بینوہ، لە دواى مردن و ناشتن، بە درىژایى ئەو ماوہیە، جگە لەو كۆمەلە جیاوازانەى كە بینویانە.

پیمان وا نىیە كە ئەوہ ھەلەىەكى گەورە بىت. كۆتاشت كە رابەرانى جولەكە دەیانىست بانگەشە بوو لە بارەى ھەستانەوہى مەسیا لە مردن لە ھەموو شوینىكى بلام دەبیتەوہ، لەبەر ئەوہى بیگومان لاشەى عیساىان ئمایش دەكرد بوو خەلك بوو ئەوہى بەر بە بلامبوونەوہى ھەوالەكە بگرن. بەلام نەیانتوانى ئەوہ بكەن. لە لایەكى دىكەوہ ئەگەر عیسا بە ھەر رىگەىەك بوو بىت لە مردن لەسەر خاچ رزگارى بوو بىت، چۆن پیاوێكى برىندارى لەخاچدراوى لىدراو دەتوانىت باوہر بە شوینكەوتووہ چەواشەكار گومانكەرەكانى بكات كە ئەو خوداى ژیان و مردن بەزینە؟ بە راى من ئەگەر رىكى وا نىیە.

جگه لهوهی ئیمه، ئیمه‌ی باوه‌پدار به مه‌سیح، باوه‌ر ناکه‌ین که قوتابیه‌کان فیلئیکیان د‌ارشتیبت. وه ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌یان کردیبت، پ‌یشینی چی ده‌که‌ی که لیوه‌ی ده‌ستیان که وتیبت؟ ب‌وچی نه‌یاندرکاند کاتیک ب‌ویان پروون ب‌ووه که ئه‌وه‌یان ده‌ست ناکه‌ویت که ده‌یانه‌ویت، ته‌نانه‌ت که می‌کیش پ‌یش ئه‌وه‌ی ر‌ومانییه‌کان سه‌ریان ب‌برن و هه‌روه‌ها ب‌زمار له ده‌ستی ئه‌وانیشدا د‌ابکوتن.

نه‌خیر! نه‌ ئه‌ندیشه و نه‌ هه‌له و نه‌ فرتوفیل بوو، به‌لکو شتیکی دیکه‌ بوو، شتیکی وای له‌م پیاوه‌ گومانکه‌ر و ترسنو‌کانه کرد که بینه‌ گه‌واهیده‌ر ب‌و عیسا، شایه‌ت‌حالی‌ک له‌ پ‌یناویدا هه‌موو شتیکیان خ‌ویان خسته‌ مه‌ترسییه‌وه و ز‌وریان به‌رگه‌ گرت. ته‌نانه‌ت کوشتنی به‌ ئه‌شکه‌نجه‌ش، ب‌و ئه‌وه‌ی به‌ جیهان ب‌لین عیسا له‌خاچ درا، به‌لام ئیستا زیندووه.

ده‌سه‌لاتی حوکمدان و لیپرسینه‌وه... وه‌ رزگارکردن

له‌ دوای ئه‌و ر‌وژه‌ی یه‌ک شه‌مه‌یه، عیسا چ‌ل ر‌وژی به‌سه‌ر ب‌رد ب‌و فی‌رکردنی قوتابیه‌کانی، ناردنی ب‌و بانگه‌وازکردن ب‌و شان‌سینه‌که‌ی که د‌یته‌ جیهان، له‌ کاتی گه‌رانه‌وه‌ی عیسا له‌ ک‌وتایی جیهان. وه‌ سه‌رکه‌وت ب‌و ئاسمان، ره‌نگه‌ ئه‌وه‌ له‌ لای ت‌و ده‌سته‌واژه‌یه‌کی ئایینی و در‌و و ده‌له‌سه و بی‌واتا بی‌ت، به‌لام نووسه‌رانی ئینجیل وایان دانه‌ناوه، به‌لکو سه‌رکه‌وتنی عیسا ب‌و ئاسمان به‌ وشه‌ی د‌ارپ‌ژراو و راسته‌وخ‌و به‌و شی‌ویه‌ی باسیان کردووه:

«ئهمه‌ی فه‌رموو و ئه‌وانیش ته‌ماشایان ده‌کرد، به‌رزگرایه‌وه، هه‌وریک له‌به‌رچاویان شار‌دییه‌وه. کاتیک ئه‌و ده‌ر‌ویشت، ئه‌وان سه‌رنجیان له‌ ئاسماندا بوو، ئه‌وه‌ بوو دوو پیاو به‌ جلی سپییه‌وه له‌لایانه‌وه‌ راوه‌ستاون. پ‌یان گوتن: «ئهی جه‌لیلییه‌کان، ب‌وچی راوه‌ستاون سه‌یری ئاسمان ده‌که‌ن؟ ئه‌م عیسا، که له‌نیوتاندا ب‌و ئاسمان به‌رزگرایه‌وه، چ‌ون بینتان ده‌چووه ئاسمان، ئاواش د‌یته‌وه.»^a

ئه‌و رووداوه‌ وای له‌ قوتابیه‌کان کرد سه‌ریان لار بکه‌نه‌وه‌ ب‌و سه‌روه‌وه و ته‌ماشای هه‌وره‌کان بکه‌ن و ب‌یرسن داخوا عیسا ب‌و کو‌ی چوو. ئه‌وه‌ سه‌رکه‌وتنی ر‌و‌حی نه‌بوو، به‌لکو جه‌سته‌یی بوو.

a کرداری نیردراوان ۱: ۹-۱۱.

گرنگی سهرکهوتنی عیسا له ئاماژه کردنی بوو زیاتر له راسته قینه که ی. مه به ست له ده رکهوتنه ی مه سیح دیمه نیککی درامایی نه بوو، به لکو کاریکی خودایانه بوو مه به ستی لپی تاج له سه رنانی عیسا بوو، ههروه ها پیدانی ده سه لاتی فه رمانه وایی و لپرسینه وه، گرینگترینیان ده سه لاتی رزگارییه! ئه گه ر درک به وه بکه ی که گونا هباریت و شایسته ی سزا و توره یی خودای به هوی یا خییوونت لپی، له راستیدا دانشتنی عیسا لسه ر ته ختی گه ر دوون هه والیکی خو شه بو ت. چونکه ئه وه واتای ئه وه یه که ئه و پاشا مه زنه ی مافی لپرسینه وه ت و بریاردانی هه یه له سه رت، خو یه تی که تو ی خو شه دویت و بانگت ده کات بو ئه وه ی رزگاری و به زه یی و نیعمه ت له سه ر ده ستی ئه و به ده سه تبه یینی.

ئهمه له گه ل ئه وه یه که کتیبی پیرۆز مه به ستیه تی که ده لیت: [هه رکه سیک به ناوی یه زدانه وه به پاریته وه رزگاری ده بیت].^a ئهمه واتای ئه وه یه که عیسا، پهروه ردگاری هه ستاوه و فه رمانه روا، که خودا هه موو ده سه لاتی زهوی و ئاسمانی داوه تی، ماف و ده سه لاتی رزگار کردنی خه لک له گونا هه کانیان.

ئیتستا چی ده که یه ت؟

با لیت به رسم: ئه گه ر ئه وه هه مووی راستی بیت، ئیتستا چی ده که ی؟ ئه گه ر به راستی عیسا له مردن هه ستا بیته وه، وه ئه و خو ی به راستی گوتی که ئه وه، که واته چی ده که ی؟

با پیت بلیم عیسا گوتی پپو یسته له سه رت چی بکه ی. کاریکی گه وره یان ئالۆز نییه. چه ند جار یک عیسا به راشکاوانه پپی گوتین. دووباره و به رده وام کاتیک عیسا خه لکه که ی فیرده کرد که خو شی ده ویستن و پرو به پرووی گونا هه کانیانی ده کردنه وه، وه باسی خو ی بو یان ده کرد، پپی گوتن که باوه ری پی به یین -واتا باوه ر و متمانه ی پی بکه ن. ئه و که گوتی: «تۆبه بکه ن، باوه ر به م مزگینییه به یین.» یه کیک له نوو سه رانی ئینجیل پیمان راده گه یه تیت: «له به ر ئه وه ی خودا ئه وه نده جیهانی خو شو یست، ته نانه ت کوره تاقانه که ی به ختکرد، تا کو هه رکه سیک باوه ری پی به ییت له ناو نه چیت، به لکو ژیا نی هه تاهه تایی هه بیت، چونکه خودا کوره که ی نه ناره جیهان تا کو جیهان حوکم بدات، به لکو تا کو جیهان به وه وه رزگاری بیت.»^b

a نامه ی پۆلس بو باوه ردارانی رۆما ۱۰: ۱۳.

b مەرقوس ۱: ۱۵؛ یوحنا ۳: ۱۶.

به لّام به داخه وه، وشه ی «باوهر» بۆ زۆر له خه لّك بئ واتا و نه زوك بوو، وه ك باوهر به بوونه وه ره ئاسمانیه كه ان په ری ده ریا. به لّام له سه ده كانی پشوو وشه ی باوهر به هیز و پرژد بووه ده گو تریت له كاتی ته نگانه دا ئه وه ی كه خو ی ده سه لمینیت شایه نیبیت و راستگۆ و به ئه مه كه. عیسا مه به ستی ئه وه بوو كاتیک به خه لّكی گوت باوهرم پئ بهینن، ته نها مه به ستی ئه وه نه بوو له ئه نجامی ئه وه ی ماوه یه ك ئه و بوونی هه بووه، به لّكو به ته واوی پشتی پئ به ستن؛ واتا سه رنج بده یته ئه وه ی گوتویه تی و كر دویه تی، بریار بده ی كه شایسته ی متمان ه و مه ترسی خسته نه سه ر ژیا نی خو ته له پئناوی.

به لّام ئه وه و اتای چیه؟ بۆچی متمان ه به عیسا بكه ین؟ هه ره كه پیشتر بینیمان، چیرۆکی كتیبی پیرو ز هه مووی فیрман ده كات كه ئیمه هه موومان دو ژمنی خوداین و لی ی یاخی بووین، گونا همان كرد به رامبه ری و یاسا كانیانمان شكاند، به ملیونه ها شیوا ز ده سه لّاته كه یمان له ژیا نمان دوور خسته وه. به هۆی ئه و گونا هه وه، شایه نی ئه وه ین ئه و سزایه بچیزین كه گونا هه كه ده یه ویت: مردن. شایه نی ئه وه ین كه به جه ستیه ی مری ن و خودا تو ری ی بئ سنوری به سه رماندا برژینی. مردن ئه و شایسته یه یه كه گونا ه بۆ هی ناوین.

ئه وه ی زیاتر له هه موو شت پئویستیمان ه ئه وه یه كه له به رده م خودا بیتاوان بین، نه ك تاوانبار. پئویستیمان به وه یه كه بریاریک بدات له قازانجی ئیمه بیت، نه ك له دژمان. وه لیره دا رۆلی باوه رهینان به عیسا دیت. ئه وه موژده ی ئینجیله بۆت، هه واییکی خو ش به عیسا ی مه سیح: ئامانج له هاتنی مه سیح ئه وه یه له شوینی گونا ه ی من و تو راوه ستینیت، هه ستان به وه ی كه پئویست بوو له سه ره تاوه ئیمه بیکه ین، نه هیشتنی نه فره تی مردن كه له دژمانه. له بهر ئه وه باوه رهینان به عیسا کاریکی زۆر گرنگه. كتیبی پیرو ز پیمان ده لیت كاتیک باوهر به عیسا ی مه سیح ده هینین و متمان ه ی پئ ده كه ین و پشتی پئ ده به ستین، له ودا یه كده گرین به و پییه ی پاشا و نوینه ر و جیگره وه ی ئیمه یه. له چاوتر و كانیكدا، تو ماری ژیا نمان و ئه و گونا ه و یاخبوونه ی له دژی خودا تیدا هاتوو ه خرایه پال عیسا، له ئه نجامی ئه وه دا ئه و له بری ئیمه مرد. له هه مان ساتدا تو ماری ژیا نی موونه یی عیسا له گو پرایه لی و رویشتن له گه لّ خودا خرایه پال ئیمه، خودا له سه ر بنه مای ئه م ژیا نه ته واوه به راستو دروست هه ژمارمان ده كات.

ئایا ئەمە دەبینیت؟ ئالوگۆرپییەکی سەیر پرۆودەدات کاتیک لەگەڵ عیسا یە کەدە گریت بە پشتبەستنی پێی: عیسا گوناھە کەت ھەڵدەگریت و بەو ھۆیەو دەمریت. وە تۆ راستو دروستی ئەو دەبەیت، لەپیناوی دەژیت! شتی زیاتریش ھەیە: واتا یە کبوون لەگەڵ عیسا بە باوەر بەوێی کە ئەوێ مافی عیسا یە بەھۆی گۆرپایەلی تەواوی بۆ خودای باوک، دەبیتە ھی تۆش! کەوا ھەرچی بەرە کە تی گۆرپایەلی مافی ئیمە نییە؛ ئیمە شایەنی نین. بەلکو ھەمووی مافی عیسا یە ئیمە وەری دەگرین بە یە کتیمان لەگەڵی بە متمانە و مکوڕبوونەو. ئەگەر عیسا بە راستو دروست دابزیت ئەوا تۆش بە ئەو بە راستو دروست ھەژمار دەکریت. عیسا شکۆدار بوو، کەواتە تۆش شکۆدار دەبیت. عیسا لە مردن ھەستایەو، ھەروەھا تۆش -لەبەر ئەوێ لەگەڵ ئەو یە کت گرتوو. لە مردن ھەڵدەستیتەو کاتیک لە کۆتایی جیھان دەگەریتەو بۆ سەر زەوی. لەبەر ئەو کتیی پیروۆز باسی عیسا دەکات وەک ئەوێ ئەو «یە کەم بەرھەم» ی ئەوانیە کە مردن و لە مردنەو بۆ ژیان ھەڵدەستیتەو.^a ئەگەۆ ئەو دەژیتەو لەبەر ئەوێ مافی ئەوێ ھەیە، ئەوا ئیمەش دەژییینەو بە یە کتیمان لەگەڵی.

ئەو قسە یە دەربارە ی مەسیح، وەک نوینەر و جیگرەو، ھەموو خەلکی جیھان ناگریتەو. نەخیر بەلکو عیسا لەبری ئەوانە رادەو ستیت کە دان دەنن بەوێ بە راستی ئەو بوو کە گوتی ئەو منم، پینان وایە ئەو توانای کردنی ئەوێ ھەیە کە گوتی دەتوانم بیکەم، ئەوانی کە لە ئەنجامی ئەو باوەر و متمانە و پشت بەستیان دەخەنە سەر ئەو. تییینی بکە، ئیمە ی مرۆف لە یاخیوونی ئاشکرا ی بەرامبەر بە خودای بەدییەنەرمان. لەبەر ئەو ھەرگیز خودا ناچار نییە رزگارمان بکات. بەلکو بە پیچەوانەو، دەیتوانی لەناومان ببات و بماننیرتە ناو ئاگری دۆزەخ، لەوێ فریشتەکانی ستایشی دەکەن لەسەر دادپەرەری تەواوی. شتیکی ئاویان دەگوت: "ئەو چارەنووسی ھەرکەسیکە کە لە خودای گەرە یاخیییت!" بەلام خۆشەویستی تەواوی خودا بۆمان وای لیکرد کە عیسا مەسیحی کورە تاقانە کە ی بنیریت بۆ ئەوێ بەزەبی بە ئیمە ی یاخیوودا بیتەو، ئەگەر ھاتو کړنۆشمان بۆ برد و داغان پیدانا وەک پاشای شەری ئیمە. ئەگەر ئەو مان کرد، ئەوا ئەو بە ھۆی خۆشەویستی سەیرە کە ی رۆلی خۆی دەگریت بۆ ئەوێ بیتە جیگرەوێ ئیمە، بۆ ئەوێ تۆماری ژبانی راستو دروستی خۆی بە ئیمە بدات، لە جیاتی ئیمە سزای مردن ھەلبگری.

a یە کەم نامە ی پۆلس بۆ باوەرداران ی کۆرنسۆس ۱۵: ۲۰.

ئەو و واتای ئەو نىيە كە باوهرهينان به عيسا داواكارى رېكخراوى تيدا نىيە له سەرت. نه خېر! كاتىك باوهر به عيسا دههينيت و دانى پيدا ده نيت كه وا ئەو نوينه ر و جېگرهوى تۆيه، وه دانى پيدا ده نىيە كه مه سىح پادشايه، ئەو و اتا ئەو ده سه لاتى له سه ر ژيان ت په يره و ده كات، به سه رزه نشتكردنت بۆ پيوستى گه پرانه وەت له گونا و ياخي وونت له خودا. وه كتيبي پيرۆز ئەو بۆ ته و به كردن ناو ده بات؛ ئەو ه ش راگه ياندنى جه نكه له دژى خراپه له ژيان تدا و هه و لدانه بۆ گه شه كردن له راستودروستيدا بۆ ئەو هى زياتر و زياتر له عيسا بجيت. به لام تۆ به ته نها خۆت ئەو ه ناكه ي؛ كتيبي پيرۆز پيمان ده لى ت كاتىك به باوهر له گه ل عيسا يه كده گرین رۆحى پيرۆز دى ت - تاى سىيەم له سىيانه ي پيرۆز (ئقنومى سىيەم له ئالوئى پيرۆز) - بۆ ئەو هى له ئيمه دا نيشته جى بى ت، ئەو ه يز و ئاره زووت ده داتى بۆ ئەو هى به ره نگارى گونا ه بى ته وه و هه و لى راستودروستى به دى ت.

باوهر به عيسا واتاى ئەو هيه كه پشتى پى به ستى ت بۆ ئەو هى رزگار ت بكات؛ كه وا هى چ رېگه يه كى دى كه نىيە بۆ رزگار گرنى خۆت، وه دركردنه به وهى كه هى چ هيوايه كت نىيە له راوه ستان به رامبه ر به خودا و ئەگه رى سزاي مردن كه شايانته، هى چ هيوايه كت نىيە بۆ ئەو هى حوكمى بى تاوانى وه ربه گريت كاتىك ته ماشاى تۆمارى ژيان ت ده كريت. له هه مان كاتدا، باوهر ت به وه هه بى ت كه پى شتر عيسا سزاي مردنى هه لگرتوه له برى گونا به ارانى وه كو من و تۆ، وه پى شتر له پى ناوى تۆ برىارى بى تاوانى وه رگرتوه، تا كه هيوات ئەو هيه كه به ته واوى پشت به ستى ت به راوه ستانى له جى گه ي تۆ و له برى تۆ.

ئەو ه بانگه وازى عيساى پاشايه بۆ هه موو مرو قى ك. وه عيسا له مردن هه ستا وه ته وه و فه رمان په واى ئاسمانه. ئەو ه بانگه وازى كى كراوه ي بى مه رچ و بى شا يسته ييه. ده ستى عيساى پادشا هه رده م به كراوه يى نا بى ت، به لام ئى ستا ئەو هايه. تا كه پرسىار ئەو هيه ئايا ده ستى ده گريت و له به رده مى له سه ر چۆك داده نى شى ت و دانى پيدا ده نى تى ت و متمانه ت ده بى ت كه جى گاي تۆى گرتوه له ژى ر حوكمدانى خودا، يان برىار ده ده ي كه ته نها خۆت بجى ته ژى ر بارى ئەو حوكمدانه.

برىاره كه بۆ خۆت ده گه رى ته وه، به لام بۆ ما وه يه كى كه م.

کۆتایی کۆ دەلێ ئەوه منم

ئەوه وتەیهکی پەوانبێژی رازاوه نییه، راستی ئەوهیه که دەستی عیسی پاشا بۆ هەتاهەتاییه به درێژکراوی بۆ میهره بانێ نامینتیهوه. پوژیک، لهوانهیه پوژیکی نزیك بێت، سهردهمی میهره بانێ کۆتایی دیت و کاتی لپرسینهوه دیت. کاتیک پوژی لهخاچدانی بهرهو نزیکبوونهوه دهچوو عیسا بهلینێ دا که پوژیک دیتهوه و حوکمی کۆتایی زیندوووان و مردوووان ده دات. سهردهمی رزگاری و میهره بانێ و نیعمهت به پێی پپویست درێژه، ههتا ئەو پوژهی بریار له لای خۆت نامینیت. به لکو بریار لهسهرت ده دریت. ئەگەر بریاره کهت ههتا ئەو کاته راست نه بێت. بریارت لهسهر ده دریت به دوورکهوتنهوهت له خودا، له عیسا، بۆ ههتاههتایه.

ئێستا ئەوه زۆرت لێ ده کات بۆ وهلامدانهوهی ئەو پرسیاره ی ”عیسای مهسیح کیه؟“ چهنده هیوادارم که خۆیندنهوهی ئەو کتیه وای لیکردبیت هیچ نه بێت درک بهوه بکهیت که ناتوانی ئەو پرسیاره به ئاسانی فرامۆش بکری. له کویدا گهیشتییه ئەوهی باوهر به عیسی مهسیح بهینیت. راستیهکی نهگۆره که به توانا و به چاونهترسییهوه رابهرایهتی کاره کانت و په یوه ندیته به خودای پیرۆزهوه کردوو. بێگومان، ده توانیت ئەوهی دایناوه فرامۆشی بکهی، یان هه رشتیکی دیکه ئەگەر زۆر ههولت بدیت، بهلام کاتیک گویت له یهکیک ده بێت شتیکی وهک ئەوهت پێ ده لیت: ”له به دیهینه ره کهت یاخی بوویت، سزای ئەوه مردنه. بهلام من هاتوووم بۆ ئەوهی شوینی تۆ بگرمهوه، سزاکه وهربگرم و رزگارت بکهم“، ده بێت هه ندیک گرینگی پێ بدیت.

رهنگه به راستی ناماده نه بیت بۆ باوه رهینان به عیسایی مهسیح. وه ئەگەر ئەوه بارودۆخت بێت، کهواته بۆچی تۆ وانیت؟ نایا پرسیاره دیکهت ههیه؟ چی پێگرت لێ ده کات؟ کاتیک به ره به سه ته کان له به رده مهت روون ده بێتهوه، پشتگوپی مهخه، به لکو تاقی بکهوه و جیای بکهوه و بگه رپی بۆ وهلامی راست. بابه تی «عیسای مهسیح کیه؟» بابه تیکی بنه ره تییه؛ پشتگوپی مهخه و دوا ی مهخه. ئەگەر گهیشتیته ئەنجامیک و گوته: «نه خیر! باوه رپم بهوه نییه که کتییی پیرۆز ده رباره ی عیسی مهسیح گوتویه تی، باوه رپم بهوه نییه که ئەو ده رباره ی خۆی گوتویه تی»، با وابیت. هیچ نه بێت شتیکت پێه ئەوه دلنیا بکاتهوه.

به لَام، هاوړييه كه م، با ټهوت لى داوا بكه م: مه هيله پوژى لپرسينه وه تووشى شوكت بكتات و بليت: ”خوزگه به ته واوى بېرم له وه بكردباوه! خوزگه هه ولم بدابا و له گه ل بابته كه مامه ل هم بكردبا! خوزگه كاتى زياترم به سهر بېر دبا بو ټه وهى كاردانه وهى پراستم هه بوايه!“ هه چنده له م ژيانه په شيمان بېته وه، ټه و په شيمان بوونه ويه هيندهى ټه وهى پوژى كوټايى توند نييه.

جگه له وهى رهنگه ټيستا ټاماده بيت بو ټه وهى بليت: ”به لى! به راستى ټيستا ده زانم كه عيسا پاشايه و كورپى خودايه و بندهى ټازارچيژتووه. وه ده زانم من گوناهارم و له خوداى مه زن ياخى بووم، وه ده زانم له ټه نجامى ټه وه شاينه نى مردنم، وه ده زانم ته نها عيسا ده تانيت پزگارم بكتات.“ وه ټه گهر ټه وه بارودوخت بيت، پيوسته بزاني شوينكه وتنت بو مه سيح به يارمه تى خودا تواناى ټه نجامداني هه موو شتيكى هه يه. وه هېچ نييه كه بيكه يت جگه له وهى واز له گوناهنت به نيت و متمانه به عيساى مه سيح بكه ي، پييه وه پابه ند بيت، وه هه تا كوټايى پشتى پى به ستيت بو ټه وهى له و پوژه دا رزگارم بكتات، ټينجا گه واهى بو هه موو جيهان بدهى كه ټه و به راستى عيساى مه سيحه. ټه و خه لكانى وه ك من به ته واوى له گونا و مردن رزگار ده كات.

وه كو ټوش!

ئەم زنجىرە يە

ئەو زنجىرە كىتپەي كە خزمەتى «نۆ نىشانەكە» ئامادەي دەكات لەسەر دوو بېرۆكەي بىنچىنەيى بىياد نراو: يەكەم، گرنكى كلىساي نپوەخوئى بو ژيانى مەسىحىيانە، كە رەنگە لە دركىپكردنى زۆر بەي باوهرداران بە مەسىح تپەر بكات. ئيمە لە خزمەتى «نۆ نىشانەكە» باوهرمان وايە كە باوهردارى تەندروست بە مەسىح ئەندامىكى تەندروستە لە كلىسا.

وہ دووہم، گەشەي ژيانى كلىساي نپوەخوئى و چالاكىيەكانى بە تەوهرى ژيانانە لە دەورى وشەي خودا. خودا قسە دەكات. وە پپويستە كلىسا گوئىگرىت و شوئى بکەوئت. شتەكە ئاوا بە سانايە. كاتىك كلىسا گوئىدەگرىت و شوئى دەكەوئت، ئەو وئىنەيە وەر دەگرىت كە شوئى دەكەوئت. دەستدەكات بە رەنگدانەوہي خوئشەويستى و پىرۆزى ئەو، وە شكۆي ئەو دەردەخات. كلىسا لەودەچپت لەو كاتەي گوپرايەلى ئەو دەبىت. رەنگە خوئنەر لەدواي تەماشاكردنى نىشانەي خزمەت تپىنى ئەو بەكات كە «نۆ نىشانەكە» لە كىتپى «نۆ نىشانەكەي كلىساي تەندروست» ي نووسەر «مارك دىئەر» وەرگىراوہ كە بە تەواوى پشت بە كىتپى پىرۆز دەبەستت.

- وتاردانى روون و ئاشكرا
- يەزدانناسى بەپىي كىتپى پىرۆز
- تىگەيشتن لە ئىنجىل بەپىي كىتپى پىرۆز
- تىگەيشتن لە گوپرىنى مروؤفەكان بەپىي كىتپى پىرۆز
- تىگەيشتن لە مزگىنيدان بە پىي كىتپى پىرۆز
- ئەندامىتپى كلىسا
- تەمبىكردنى كلىسايى بەپىي كىتپى پىرۆز
- بەقوتابىكردن بەپىي كىتپى پىرۆز
- رابەرايەتپى كلىسا بەپىي كىتپى پىرۆز

دەكرىت زۆر شت بگوترىت لەبارەي ئەوہي پپويستە لەسەر كلىسا چى بكات بو ئەوہي تەندروست بىت، بو ئموونە وەكو نوئزكردن. جگە لەوہي بە راي ئيمە پەيرەوکردنى ئەو نو شتەي كە باسمان كرد ئەمرو زياتر پشتگوئى خراوہ (بە

پېچه وانەى نوپژکردن). له بهر ئه وه بنچينه ى په يامه که مان بو کليسا ئه وه يه که ته ماشاى جيبه جيکردنى پارانه وه و نوپترين هاوار نه کات، به لکو ده ست بکه نه وه به گوپگرتن له فه رمايشتى خودا.

له و پرژه يه گشتگيره زنجيره يه ک کتيبي تايه ت به خزمه تى «نو نيشانه که» پيشکه شتان ده کريت که وا هه ول ده ده ات بو پشکينى نو نيشانه که به چرى و له گوشه ى جياوازه وه. هه نديکيان به ئامانجى شوانى کليسا کانه، هه نديکى دیکه شى بو ئەندامانى کليسا يه. هيوادارين هه مووى تیکهه لکيش بکريت له پشکينى ورد به پيى کتيبي پيرۆز و پاشان له رووى يه زداناسيه وه به و پيه ى که لتوور و جيبه جيکردن تى که به کومه له و ته نانه ت شتيک له کوششى که سى له گه له. باشتين کتيبي مه سيحيا نه ئه وه يه که زانستى يه زداناسى و جيبه جيکارى کوډه کاته وه.

نوپژ ده که ين له پيناو ئه وه ى خودا ئه م کتيبانه و هى دیکه ش به کار به نييت له به شدار يکردن بو ئاماده سازى کليساى بوک به دره وشانه وه و جوانى هه تا هاتنى دووه مى.

نیشانه کان

بنیادانی کلیسای تهندروست
 ئایا کلیساکه یه کی تهندروستت هه یه؟

پریکخراوی ۹ نیشانه کان ئیشی ئه وه یه که رابه رانی کلیسا به بینین و ئاشکراکردنی کتیبی پیروژ و سه رچاوه ی کرده یی ته یار و ئاماده بکات بۆ ئه وه ی له ریگه ی کلیسای تهندروسته وه شکۆی خودا نیشانی گه لان و نه ته وه کانی جیهان بدهن.
 به له به رچاوگرتنی ئه و ئامانجان، ده مانه ویت یارمه تی کلیساکان بدهین که له نو نیشانه ی تهندروستدا گه شه بکه ن که زۆربه ی کات پشتگۆی ده خرین:

۱. وتاردانی روون و ئاشکرا
۲. یه زداناسی به پتی کتیبی پیروژ
۳. تیگه یشتن له ئینجیل به پتی کتیبی پیروژ
۴. تیگه یشتن له گوپینی مروّفه کان به پتی کتیبی پیروژ
۵. تیگه یشتن له مزگینیدان به پتی کتیبی پیروژ
۶. نه ندامتی کلیسا
۷. ته میکردنی کلیسای به پتی کتیبی پیروژ
۸. به قوتایکردن به پتی کتیبی پیروژ
۹. رابه راپه تی کلیسا به پتی کتیبی پیروژ

ئیمه وه کو پریکخراوی ۹ نیشانه کان بابته و په رتووک و هه لسه نگانندی په رتووک ده نووسین، ههروه ها رۆژنامه یه کی ئینته رنیتیش به رپوه ده بین. کۆنفرانس ساز ده که یین و چاوپیکه وتن تۆمار ده که یین و سه رچاوه ی دیکه ش به ره هم دینین به مه به ستی ته یارکردن و ئاماده کردنی کلیساکان تاکو شکۆی خودا نیشان بدهن.

سه ردانی ماله په که مان بکه که بابته کانی به زیاتر له ۰۳ زمان به رده ستن بۆ خویندنه وه، وه ناوی خۆت تۆمار بکه تاکو رۆژنامه ی ئینته رنیتی ببه رامبه رت به ده ست بگات. ده توانیت له م لینکه ی خواره وه دا لیستی ته واوی ماله په ری زمانه جیاوازه کان ببینیت:

<https://www.9marks.org/about/international-efforts/>

وہلامی گرنگترین پرسیار بدۆزہوہ

“گریگ گیلبرت (Greg Gilbert) بہ تہو لاپہرہکانی کتیبی پیرۆزدا دہگہریت بہ شیوہیہکی خویندراوہ و پوختہ و سہرنجراکیش بۆ ئہوہی ئہو راستیہ ہہلبیتنجیت کہ عیسای مہسیح سہبارت بہ خوئی گوٹوویہتی. ئہم کتیبہ گرنگہ بۆ باوہردار بہ مہسیح و ئہو کہسہی بہدوای راستیدا دہگہریت.”

جیم دالی (Jim Daly)، سہرۆکی دہزگای چہرہوونہوہ لہسہر خیزان

“ئہم کتیبہ کورتہ رۆلئیکی مہزنی دہبیت بۆ گوپرنی خہلک بۆ باشترین خہلک بہ دریزایی چہندین سہردہم.”

رۆن براون (Ron Brown)، مہشکاری تپیی کۆرن ہسکرز لہ زانکۆی نبراسکا

(“بہہادترین شت کہ گریگ ہہیہتی توانایہتی لہسہر ئاسانکردنی بابہتہ قوولہکان. ئہم کتیبہشی یارمہ تیمان دہدات بۆ ناسینہوہس مہسیحی خاوہن شکۆ ہہروہک خوئی بہخشی بہ بہراورد لہگہل بہوہی لہسہری دہیلین.”

جہی. دی. گرہر (J. D. Greear)، شوانی کلئسای لووتکہ (The Summit Church) لہ دورہام، کارۆلینای باکور

وہ نووسہری کتیبی “عیسا بہردہوامہ... بۆچی ئہو رۆحہی لہ تۆدایہ باشترہ لہوہی عیسا لہپالت بیت؟”

“گریگ لہ نوپوہ تیشک دہخاتہ سہر دیمہنہ ناسراوہکان، بہو شیوہیہ راستیہکان بہ واتاکانیہوہ دہبہستتہوہ. ئہی خوینہر، ئہمہ بانگہشتہ بۆ تۆ، بۆ ئہوہی عیسای مہسیح بناسیت.”

مارک دہفہر (Mark Dever)، واشنتون دی. سی. شوانی کلئسای، وہ سہرۆکی رینکخراوی “نۆ نیشانہکہ”

گریگ گیلبرت (Greg Gilbert) پروانامہی ماستہری ہہیہ لہ خودازانی (M.Div) لہ کۆلیژی سہزرن بابتیسٹ بۆ خویندنی یہزدانناسی (Southern Baptist Theological Seminary)، شوانی بہرپرسہ لہ کلئسای سیرد ئہفنیوی لہئاوہہ کیشی (Third Avenue Baptist Church)، لہ لويسفيل، کنتاکی. ژمارہیہک کتیبی نووسيوہ، وہ لہگہل کیشن دیونگ بہشداری کردووہ لہ نووسینی کتیبیک سہبارت بہ ئہرکی کلئسا.

